

שם בית- הספר : "נופי הבשור"

סמל בית- הספר : 660324

כתובת : ד.נ. נגב 85465

טלפון : 077-3191100

פקס : 08-9982337

דמיון ושוני בהצגת מחלת הסרטן בספרות

שם המנחה : חיותה זילברמן

שם התלמידה : טל חמו

תואר אקדמאי : ד"ר לספרות

מחזור סיום : ו'

שנת סיום : תשע"ה 2015

הקדשה

ברצוני להודות לשלושה אנשים שבלעדיהם לא יכולתי לכתוב את העבודה. אני רוצה להודות לסבי, לסבתי ולדודתי היקרים, שנכנעו למחלת הסרטן לפני מספר שנים. תודה לכם, ששימשתם לי מקור השראה בכתיבת העבודה. תודה לכם, שבזכותכם אני יודעת מהו אומץ אמיתי, מהי עמידה מול קשיים ומהם הדברים החשובים באמת בחיים. העבודה הזאת מוקדשת לכם.

תודות

ברצוני להודות לאנשים שעזרו לי בכתיבת העבודה. בראש ובראשונה אני רוצה להודות לד"ר חיותה זילברמן, המנחה שלי בכתיבת העבודה. תודה רבה על השעות הרבות שהשקעת ועזרת לי בעבודה, על הביקורת, העזרה והערכה הרבה.

בנוסף, אני רוצה להודות למשפחתי על הזמן שהקדישו לי, על הנסיעות הרבות לצורך כתיבת העבודה.

תודה נוספת לעדה שגיא, לד"ר שרה אור ולד"ר מרטין ססלר על הייעוץ וההכוונה ולסופר דן זומר על מתן הראיון.

5	מבוא
7	פרק ראשון
7	חלק א: הבהרת מושגי יסוד בתחום הספרות
14	חלק ב: סקירת הרקע הקליני של מחלת הסרטן
20	פרק שני - ז'אנר ספרות הילדים
20	"שוקולדים לא מגיעים סתם" / דן זומר
37	"ילד קטן במלחמה גדולה" / ורד ששון
47	פרק שלישי - ז'אנר ספרות הנוער
47	עד בת-המצווה זה יעבור / נועה רום
67	אשמת הכוכבים / ג'ון גרין
86	פרק רביעי - ז'אנר ספרות המבוגרים
86	ההרצאה האחרונה / רנדי פאוש וג'פרי זסלאו
105	שומרת אחותי / ג'ודי פיקו
127	פרק חמישי - השוואה בין שלושת הז'אנרים
134	סיכום
136	ביבליוגרפיה

לפני מספר שנים נפגשתי עם מחלת הסרטן בעקבות מחלתו של סבי ז"ל. מחלתו של סבי היוותה גורם להתעניינות שלי בדרכי ההתמודדות השונות והמגוונות עם המחלה ועם תוצאותיה. מחלת הסרטן הינו נושא מפחיד ומאיים. יש אנשים שנמנעים מלומר את המילה סרטן במישרין. בספרות ילדים של המאה העשרים החלו סופרים לכתוב גם על נושאים מעוררי קושי ומורכבות, בעקבות כך, לאחרונה יש התייחסות בספרות הילדים לנושא מחלת הסרטן.

שאלת המחקר בעבודה היא: בדיקת הדמיון והשוני בדרכי העיצוב הספרותיות של תיאור מחלת הסרטן בשלושה ז'אנרים: ספרות ילדים, ספרות נוער וספרות מבוגרים. כדי להתמודד עם שאלת המחקר העבודה תכלול התייחסות לשש יצירות ספרותיות משלושת הז'אנרים. הפרק הראשון מחולק לשני חלקים. החלק הראשון יכלול התייחסות תיאורטית לז'אנרים הספרותיים השונים, להבהרת מושגים ספרותיים רלוונטיים, והחלק השני יכלול התייחסות מדעית-רפואית למחלת הסרטן. הפרקים הבאים יכללו דיון ספרותי בכל ז'אנר תוך התמקדות בשוני שבין הז'אנרים. כל יצירה תידון לפי הקריטריונים הבאים: מאפייני הז'אנר הספרותי, הסופר, שם היצירה, עלילת היצירה בקצרה, עמדת המספר, הדמויות ודרכי העיצוב שלהן, דרכי ההתמודדות של הדמויות עם מחלת הסרטן ומשמעות היצירה מבחינת קהל היעד.

הפרק השני יכלול דיון ספרותי בשתי יצירות השייכות לז'אנר ספרות הילדים: היצירה האחת מתארת התמודדות של הורים עם דרך ההודעה על מחלת האם לילדי המשפחה. היצירה השנייה מתמקדת בטיפול הפיזי – רפואי של ילד החולה בסרטן. שתי היצירות שייכות לספרות תיעודית.

הפרק השלישי יכלול דיון ספרותי בשתי יצירות השייכות לז'אנר ספרות הנוער: היצירה האחת מתארת את התמודדותה של נערה בגיל ההתבגרות, שאחותה חולה בסרטן. היצירה השנייה מתארת התמודדות של שני בני נוער עם המוות והשלכותיו. שתי היצירות בדיוניות. הפרק הרביעי יכלול דיון בשתי יצירות השייכות לז'אנר ספרות המבוגרים: היצירה האחת תתמקד בשאלה אתית של משפחה, הנוגעת למחלת הסרטן של בת המשפחה. היצירה

השנייה תתמקד בהתמודדות ערכית של הדמות המרכזית עם המוות. היצירה הראשונה היא בדיונית, השנייה תיעודית.

בעבודה אני מעוניינת להוכיח' שיש שוני בין הז'אנרים השונים בתיאור מחלת הסרטן אשר נובע מהשונות בקהל היעד. אני מזהה תהליך ספרותי, שמתחיל בכתיבה עקיפה וחסרת התמודדות ישירה בספרות ילדים. עובר לכתיבה פחות עקיפה בספרות נוער, ממשיך בכתיבה ישירה ביותר בעלת היבטים פילוסופיים בספרות המבוגרים. בעבודתי אני מעוניינת להראות את הדמיון והשוני בין הז'אנרים השונים, להבין מניין נובעת התופעה ולהביע את דעתי בנושא.

הפרק הראשון בעבודה נחלק לשני חלקים. החלק הראשון יעסוק בהבהרת המושגים הספרותיים, שישמשו בסיס תיאורטי לניתוחים הספרותיים של שש היצירות שידונו בעבודה. החלק השני של הפרק יעסוק בסקירה על מחלת הסרטן באספקט הרפואי שלה.

חלק א: הבהרת מושגי יסוד בתחום הספרות

ספרות

ספרות היא מושג הנכלל בתחום היצירה של הרוח האנושית. הספרות נכללת עם התחומים הבאים: ציור, פיסול, מוסיקה, ריקוד, תיאטרון, קולנוע ועוד. המאפיין העיקרי שמבדיל את הספרות מהתחומים שצוינו קודם לכן הוא השפה. תחת המושג ספרות נכללות יצירות כגון: סיפורת, שירה, מחזות, ביוגרפיות ועוד. יש הכוללים בתוך מושג זה גם את סיפורי העם, האגדות והמשלים, שעברו מפה לאוזן מדור לדור.

ההגדרה של הספרות השתנתה במהלך ההיסטוריה. עד למאה ה-18 נתפסה הספרות באירופה ככתיבה שאינה שונה מכתיבה פילוסופית או היסטורית. מתקופה זו ואילך, נוסף להגדרת הספרות המבדה כגורם דומיננטי. בתקופות אחרות ראו בספרות אמצעי חינוכי- לשם הקניית ערכים לקורא או מקור לשעשוע ובידור. השפה ביצירות הספרותיות נבדלת משפת היום-יום או מהשפה המדעית בכך שאינה משמשת רק להעברת מידע או תוכן מסוים. השפה כשלעצמה מהווה בסיס אסתטי מרכזי ביצירה הספרותית.

בעבודה זו אציג שש יצירות ספרותיות העוסקות בנושא הסרטן משלושה ז'אנרים שונים :
שתי יצירות מתחום ספרות הילדים, שתיים מתחום ספרות הנוער ושתיים מספרות
המבוגרים.

ספרות ילדים

ספרות ילדים הינה סוגה ספרותית, המכוונת לגילאים צעירים, מגיל הינקות ועד ראשית גיל
ההתבגרות. ספרות ילדים היא ספרות שסגנונה צלול ופשוט. הכותב משתמש במושגים
הברורים לילד ומתאימים לתפיסתו ולהתפתחותו. ספרות ילדים עוסקת בדרך כלל בבעיות
הנוגעות לילד ולעולמו. עם זאת הספרות לא מתוארת אך ורק על פי עולמו של הילד. ספרות
הילדים עוסקת בסיפורים היסטוריים, סיפורי הרפתקאות, נסיעות, אישים חשובים וכו'.
המרכיב החשוב ביותר בספרות ילדים הינו בדרך כלל המרכיב העלילתי.
את ספרות הילדים ניתן לחלק לשני סוגים : ספרות, שיועדה מראש לילדים, והסוג השני הינו
ספרות, שלא יועדה מלכתחילה לטווח גילים מסוים, או שיועדה למבוגרים. עם הזמן,
הספרים שיועדו מלכתחילה למבוגרים, נקראו בעיקר על-ידי ילדים או לילדים על-ידי
הוריהם. לדוגמה הספר "רובינזון קרוזו". הספר יועד לקהל המבוגרים, וכיום הוא ספר
ילדים פופולארי ביותר.
מאפייני ספרות הילדים הם : הספרים קצרים, מעט מלל על הדף, כתב גדול ומנוקד, סוף
הסיפור בדרך כלל אופטימי. ספרי הילדים מאוירים בדרך כלל בצבעים בולטים, יש שימוש
בהומור, לרוב הגיבור הוא ילד או חיה על-מנת לאפשר הזדהות של ילד הקורא.
ספרות הילדים מפעילה את הדמיון והחשיבה, עלילות ספרי הילדים פשוטות וברורות.
עלילות הספרים לרוב לקוחות מסביבת חייו הקרובה של ילד.
שפת ספרי הילדים פשוטה וקלה להבנה. לתוך הקטגוריה של ספרות הילדים ניתן לשייך גם
סיפורים מסוגים כגון : משלים ואגדות עם.
יש הטוענים, כי ספרות הילדים חשובה מאוד לעולמו הפנימי של הילד ולפיתוח האוצר
הלשוני שלו. ספרות הילדים אמורה להכין את הילד לקריאת ספרות מבוגרים. יש
המתנגדים לרעיון, שספרות ילדים צריכה לחנך ולהעביר מסר ערכי. לדעתם, ספרות טובה
לילדים חייבת להיות טובה גם למבוגרים. הכותב צריך להתרכז בנושא היצירה ולא בשאלה
מי הוא קהל היעד שלו. לדעתם, חובה להתייחס לילד בכבוד וברצינות ולא "להתילד". על

הסופר לראות ביצירתו לילדים תפקיד אומנותי, הכותב צריך לזכור את ילדותו בעת

כתיבתו.¹

ספרות נוער

את ספרות הנוער לרוב משייכים אל ספרות הילדים. "ספרות ילדים ונוער". לדעת רבים, ספרות הנוער "נופלת בין הכיסאות". ספרות הנוער מוגדרת יחד עם ספרות הילדים, למרות שאין תחומי עניין משותפים לנער בגיל 16 ולילד בגיל 8. סופרים רבים נמנעים מלכתוב לנוער מכמה סיבות.

ראשית הם מתקשים לדעת באילו נושאים לטפל, ובאיזו רמת מידע ותיאור לכתוב. אין כיום הבחנה ברורה מבחינה פסיכולוגית בין גיל הילדות לגיל הנעורים. הסופרים, אשר כן מנסים לכתוב לנוער, מנסים למצוא את הנושאים אשר מדברים אל הנערים, אך לפעמים ללא הצלחה.

סיבה שנייה אשר מעלים הסופרים והמוציאים לאור, היא שהנערים אינם מעוניינים בקריאת ספרים. עקב סיבות אלו, כיום לא נמצאים על המדף ספרים רבים המיועדים לנוער. הספרים, אשר נמצאים על המדף הם בעלי כמה מאפיינים: ספרי הרפתקאות ומתח, ספרים בעלי עלילות שיש בהן ביטוי רגשי, ספרים לא ארוכים מידי (בין 150-250 עמודים), קיים שימוש בשפה יומיומית לא גבוהה במיוחד, והגיבור לרוב יהיה נער או נערה.

ספרות מבוגרים

בעבודה יש שתי יצירות, שניתן לייחס אותן לקטגוריה של ספרות תיעודית, וארבע יצירות בדיוניות.

ספרות תיעודית: ספרות תיעודית הינה ספרות, אשר מספרת ומתארת אירועים שהתרחשו במציאות. ניתן לחלק את הספרות התיעודית לשני סוגים עיקריים: ביוגרפיה ואוטוביוגרפיה.

¹ אדיר כהן, **עיונים בספרות ילדים**, הוצאת נגה, 1983.

ביוגרפיה: ספרות הכוללת כתיבת תולדות חייו של אדם .
כתיבה ביוגרפית מתבססת בדרך כלל על ראיונות, מכתבים, כתבות ומקורות מידע נוספים
הנוגעים לאותו אדם. הביוגרפיה נכתבת, בדרך כלל, על-ידי כותב חיצוני.

אוטוביוגרפיה: היא ביוגרפיה, אשר האדם כותב על עצמו. לרוב אוטוביוגרפיה מתמקדת
במעשיו ובמקרים אשר חווה הכותב בפרק זמן מסוים. אוטוביוגרפיה נכתבת מנקודת מבט
אישית סובייקטיבית, לעומת ביוגרפיה' אשר נכתבת מנקודת מבט אובייקטיבית, בדרך כלל.

ספרות בדיונית: ספרות בדיונית היא ספרות אשר מבוססת על דמיונו של המחבר. לרוב אין
קשר מלא בין המציאות לכתוב בספר. יש מקרים שבהם מתבסס הסופר על מקורות מידע
ביולוגים או מדעיים, אך העלילה היא פרי דמיונו של הסופר. סוג זה של הספרות נקרא
סיפורת. הסיפורת היא מכלול של יצירות, אשר כתובות בפרוזה. ספרי הנוער והמבוגרים
בהם אעסוק ניתנים להיכלל תחת ההגדרה של רומאן במידה זו או אחרת.

רומאן: הינו סוגה ספרותית. נהוג לכנות רומאן כל יצירת סיפורת בפרוזה, אשר היא רחבת
היקף. יש הטוענים, שהרומאן התפתח באירופה. רומאן הינו יצירה אפית ארוכה בתחום
הספרות. רוחב היצירה מאפשר ליצור עלילה מסועפת ומפותחת המכילה דמויות רבות,
תיאורים ומקומות רבים. הנושא הראשי והמקורי של הרומאן הוא מערכת יחסי אהבה,
אבל אין זה מדויק להגדיר רומאן כסיפור אהבה. בימינו התפתח רומאן שמאפייניו הם:
דיבור פנימי, זרם התודעה, השלכת חלום, סמלים ואופי של וידוי. סימן אחר לרומאן
המודרני הוא דמותו של האנטי-גיבור מחוסר ברק, חדל-אונים, נרדף ונדכא.

מספר

קול המלווה את היצירה. הדמות או הקול, הוא מספר היצירה. ביצירות מסויימות יש יותר ממספר אחד.

יש כמה סוגי מספרים : מספר כל יודע, מספר חיצוני, מספר בלתי מהימן, מספר דמות, מספר עד, מספר גיבור, מספר בלתי מתערב ומספר מתערב.

מספר כל יודע : הוא מספר הנמצא מחוץ למסופר. עקב כך יש ביכולתו לעבור בין זמני היצירה ובין האירועים המתוארים. המספר יודע כל מתאר את המחשבות והרגשות של גיבורי היצירה, את המצבים ביצירה ואת העבר של הדמויות ואת עתידן. מספר כל יודע מתאר את ההתרחשויות, בדרך כלל, מזווית ראייה אובייקטיבית.

מספר חיצוני : מספר חיצוני הינו מספר, המספר את העלילה מנקודת מבט של אחת הדמויות. הדמות הזו לא חייבת להיות בהכרח דמות מרכזית.

מספר בלתי מהימן : מידת המעורבות של המספר, תחומי השכלתו, דעותיו וגורמים נוספים יכולים להשפיע על מהימנותו של המספר. מספר שאינו מהימן עלול להסתיר את האמת או חלקים ממנה, להציג עובדות שלא בהכרח מוכחות ועוד.

מספר דמות : מספר דמות הינו מספר המהווה חלק מן העלילה. סוג זה נחלק לשני סוגים : מספר עד ומספר גיבור.

מספר עד : מספר על דמויות שפגש או על מקרים שחווה- כלומר, הוא חלק מן העלילה. מעורבותו של המספר מקנה לו עמדה מסוימת בטקסט, ולכן הוא אינו ניטרלי ואופן הסתכלותו על הדברים היא מוגבלת.

מספר גיבור : מספר, אשר נחשב לדמות המרכזית של היצירה. כאשר המספר הינו מספר גיבור, תוכן העלילה יהיה כתוב בגוף ראשון, והכתוב יתאר פרטים רבים מחיי המספר ואת המקרים אשר הוא מציג. נקודת המוצא של מספר גיבור היא סובייקטיבית .

מספר בלתי מתערב : מספר אשר הוא ניטרלי עד כמה שאפשר, ולא נוקט עמדה או דעה ביחס למתרחש ביצירה.

מספא מתערב : מספר המביע עמדה ודעה לגבי הדמויות והמתרחש ביצירה. הוא מפרש לרוב את ההתנהגויות לפי ראות עיניו, ולפעמים יש לו העדפה לגבי דמות מסוימת.^{2 3}

² יוסף אבן, **מילון מונחי הספרות**, הוצאת אקדמון 1977

³ אשר ריבלין, **מונחון לספרות**, ספריית הפועלים, 1989

בעבודה אתיחס במסגרת ספרות הילדים ליצירה הקרובה לשירה.

מאפייני השירה הם :

חריזה : חריזה היא אמצעי אומנותי נפוץ בשירה. החריזה מבוססת על חזרה של צליל דומה בסופי המילים, אשר בדרך כלל נמצאות בסופי השורות בשיר. סדרת הצלילים אשר חוזרת נקראת חרוז.

מטאפורה : מטאפורה היא אמצעי לשוני, שבו מושאלות תכונות או מושגים מעולם אחד ומשויכות לעולם אחר. המטאפורה מבוססת על קשר מסוים בין השדות הסמאנטיים של שני העולמות.

ארמז : הוא שימוש במילה או בביטוי בתוך יצירה חדשה, אשר נלקחו מקורות אחרים בספרות, או ממקורות היסטוריים (כגון התנ"ך). באמצעות הארמז נוצר קשר בין היצירה החדשה לבין היצירה הקודמת. קשר זה מעשיר את היצירה החדשה ומעמיק את משמעותה.

מצלול : מצלול הוא שם, המכליל את כל המושגים, אשר מבוססים על צליל המילה ולא על משמעותה.⁴⁵

⁴ יוסף אבן, מילון מונחי הספרות, הוצאת אקדמון 1977

⁵ אשר ריבלין, מונחון לספרות, ספריית הפועלים, 1989

חלק ב: סקירת הרקע הקליני של מחלת הסרטן

א. הגדרה, סוגי סרטן

סרטן, הוא גידול ממאיר שמתרחש, כאשר יש צמיחה מעוותת של רקמות הגוף. המחלה נוצרת כאשר יש התרבות בלתי מבוקרת של תאי רקמה אל מחוץ לתחומים של רקמת האם, הרקמה המקורית והתפשטותם אל רקמות שונות בגוף. סרטן מתפתח כאשר אחד התאים אינו מתפקד כרגיל ומתחיל להתרבות ללא בקרה וללא צורך.

לעיתים נגרמת המחלה עקב כך, שתא שהגיע זמנו למות אינו מת. ענף הרפואה העוסק בסרטן נקרא אונקולוגיה.

מחלת הסרטן נחלקת לשני סוגים: קארצינומה וסארקומה. קארצינומה הוא סרטן, שמקורו בתאי הציפוי של הגוף כגון: העור, תאי הרירית ובלוטות הפרשה חיצוניות ופנימיות וכו'.

סארקומה הוא סרטן, שמקורו ברקמות החיבוריות של הגוף כגון: עצמות, גידים, קשרי לימפה וכו'.

לסוגים שונים של מחלת הסרטן יש גם שמות שונים, מלאנומה- סרטן נקודות החן, לוקמיה- סרטן שמקורו בתאי הדם הלבנים וכו'.

בגוף של אדם בריא, קיימת התפשטות של תאי הרקמות באופן מבוקר, אך ורק במסגרת ותוך התאמה למבנה האנטומי של אותה רקמה או של אותו איבר. התאים הבריאים, המתרבים בצורה מבוקרת, פועלים בהתאם לתפקודו של אותו האיבר ובנוסף הם בנויים בצורה המאפשרת תפקוד תקין. תאים סרטניים שונים בשני אופנים מתאים בריאים- הם מתרבים בצורה בלתי מבוקרת ומתרבים במהירות גדולה הרבה יותר מתאים רגילים. נוסף לכך, הם לא מסוגלים לבצע את תפקודם באופן תקין. העובדה שהם מתרבים במהירות גורמת לכך שאין להם זמן להגיע לרמת בשלות המאפשרת פעילות באותה הרקמה. הרמה של חוסר הבגרות של התאים שונה בין סוגי הסרטן השונים. ככול שרמת הבגרות של התאים נמוכה יותר, כך הסרטן ממאיר יותר. שוני זה של תאי הסרטן לרוב מקשה על החוקרים לזהות מהו מקור הגידול, ואף להבדיל בין גידול סרטני לבין רקמה בריאה.

תכונה נוספת של מחלת הסרטן היא ניידות התאים. התאים מהגידול הסרטני הם בעלי יכולת ניידות, שמאפשרת להם להתנתק מהגידול הסרטני ולנוע בזרם הדם ובנוזלים שונים בגוף. קבוצות התאים הללו הם בעלי יכולת של התרבות עצמית. דבר זה מאפשר יצירת מושבות גידולים נוספים במקומות אחרים בגוף. פעולה זו נקראת: שליחת גרורות. ככול שנוצרות יותר מושבות ונשלחות יותר גרורות, כך נפסקת פעילותם של יותר ויותר תאים, ורמת התפקוד הגופנית יורדת.

עדיין לא ידוע מה גורם לריבוי הלא מבוקר, ליכולת ההתנתקות וליכולת ההתרבות העצמאית של התאים הסרטניים. כספים ומאמצים רבים הושקעו בחקר הסרטן. עם זאת עדיין לא פוענח הגורם לתופעות הללו. ככול הנראה, המקור הוא שינוי בצופן הגנטי ב-DNA, אך גם לתופעה זו אין סיבה ברורה.

ב. דרכי מניעה, שלבי המחלה

מכיוון שאין מידע חד-משמעי לגורם המחלה, הקושי למניעתה גובר. יש מקרים בודדים שבהם ידוע שחומרים כימיים גורמים למחלה. במצבים אלה מעניקים לעובדים המצויים בקרבת החומרים כימיים אמצעי הגנה. יש מספר גורמים, הידועים כגורמים לסוגי סרטן מסוימים: עישון גורם לסרטן ריאות, חומרי סיכה עלולים לגרום לסרטן באיבר המין וכן הרגלי הגיינה ותזונה לקויים עלולים להגביר את הסיכוי לחלות במחלה. אבחנה מוקדמת של הסרטן יכולה להציל את חיי החולה. התפתחות הסרטן מתחילה באופן מקומי כך שגילוי מוקדם מגדיל את הסיכויים להוצאת הגידול בשלמותו, לפני שליחת הגרורות. את התקדמות המחלה מגדירים במספרים מ 1-4. סרטן בשלב מספר 1: הוא סרטן מקומי בשלב מוקדם, שבו הסרטן נמצא אך ורק ברקמה המקורית. במקרה זה הסיכויים לכריתה מלאה גדולים, ובכך גם גדלים הסיכויים לריפוי מלא מן המחלה. סרטן בשלב מספר 2: סרטן אשר שלח גרורות לקשרי לימפה הסמוכים לרקמה המקורית. סרטן זה ניתן לטיפול במקרים מסוימים. סרטן בשלב מספר 3: סרטן שגרורותיו הגיעו לקשרי לימפה מרוחקים מגידול האם ולרוב אין אופציה לרפאו.

סרטן בשלב מספר 4: סרטן אשר שלח גרורות אל כל הגוף למחזור הדם ולאברים שונים וקיימות מושבות וסיכויים גבוהים להקמת מושבות בכל הגוף. בשלב זה, בדרך כלל, אין אפשרות לרפא את המחלה.

יש סימפטומים, אשר יכולים להעיד על סרטן, ועירנות החולה אליהם לרוב יכולה להציל את חייו. עקב כך, טיפול ובדיקות עקביות אצל רופא יכולות להעיד על שינויים מסוימים בגוף. במקרים של התחלת גידולים ממאירים אבחנה מוקדמת תציל חיי אדם. בארצות רבות יש אגודות למלחמה בסרטן, אשר מפיצות מידע זה ומסבות את תשומת-לב האנשים על-מנת למנוע מקרי סרטן סופניים.

ג. דרכי טיפול במחלת הסרטן

טיפול ניתוחי: זהו טיפול המיועד לרוב למקרים ההתחלתיים של הסרטן (שלב 1). למען הצלחת הניתוח יש צורך בהסרת הגידול בשלמותו יחד עם הרקמה הבריאה העוטפת אותו. טיפול זה מאפשר לרוב ריפוי מלא מן המחלה. במקרים חריגים ניתן לטפל בעזרת ניתוח גם בסרטן בשלב 2 זאת בתנאי שפועלים לפי כללי ניתוח מסוימים. לפי כללים אלה יש לכרות את הגידולים בשלמותם. המטרה היא למנוע התרבות תאים ויצירת גידולים חוזרים. כיום טיפול זה מתבצע לרוב ללא סיכונים כלל גם באיברים רגישים ביותר כגון המוח. יש מצבים שמטפלים בעזרת ניתוח גם לשם הקלה ושיפור חיי המטופל.

טיפול רדיולוגי: טיפול בעזרת הקרנה. טיפול זה הוכח כבר במאה ה-19 כיעיל, ומאז שוכלל והתפתח. טיפול זה פועל על התא החי וגורם לעצירת התפתחותו ואף למותו. ההשפעה העיקרית בעזרת ההקרנות היא על מנגנון חלוקת התא. הפגיעה במנגנון זה היא לא הגורם היחידי המביא למות התא, אבל הוא יוצר פגיעה בשרשרת התאים ומסוגל להביא גם למותם. יש כמה סוגים של טיפול בקרינה:

טיפול רגיל: בטיפול זה משתמשים בקרינת רנטגן רגילה, שיטה אשר הייתה מקובלת עד שנות החמישים. בטיפול זה מקרינים על הגידולים מבחוץ.

טיפול מתח רם: קרינה המשמשת ליצירה של קרן-אלקטרונים אשר ניתנת לכיוון לעומק הרצוי מבחינה אנטומית של הגידול, ללא פגיעה יתרה ברקמות בריאות. כיום משתמשים בשיטה זו לטיפול מקומי תוך מגע ישיר עם הגידול.

הטיפול הכימי: בעקבות גילוי, כי גז החרדל מדכא התרבות של תאים, נמצא מחקר אשר סקר ובדק את השפעתם של כ-250 אלף חומרים שונים על גידולים בעכברים. למעלה מ-300

חומרים נבדקו באופן קליני כדי לדעת מהי רמת השפעתם על מחלת הסרטן. טיפול כימי הינו, בדרך כלל טיפול להקלה ולא טיפול מרפא, למעט סוג אחד של סרטן בשחלות, שאותו הוא מרפא כליל. טיפול זה ניתן כטיפול להקלת הסבל לאחר הטיפול הרדיולוגי והטיפול הכירורגי.

ד. הגורמים למחלת הסרטן, ודרכי חיסון מפני המחלה.

כיום יש מחקרים רבים על מחלת הסרטן. המחקרים הללו שואפים לגלות את הגורמים המחוללים את המחלה, למצוא שיטות לגילוי מוקדם ואמצעים שיאפשרו את הדברתה. מחלות ממאירות הן מחלות המצויות אצל כל בני האדם (ככול שהאדם מתבגר כך סיכוי לחלות גדלים) ללא הבדלים של מקום וגזע. עם זאת יש הבדלים בין סוגי הסרטן מאוכלוסייה לאוכלוסייה. אין עדיין ממצאים חד-משמעיים המסבירים ממה נובעים ההבדלים ומדוע.

מחלת הסרטן אינה מחלה תורשתית אצל בני האדם (בניגוד לבעלי חיים) אך יש מחלות טרום סרטניות כגון: קסרודרמה, פיגמנטוזה ופוליפוזיס של המעיין שהן תורשתיות. יש כמה גורמים סביבתיים, אשר משפיעים על הופעתה והתפתחותה של מחלת הסרטן. לדוגמה עישון סיגריות. העישון מגביר משמעותית את הסיכון לפיתוח סרטן בריאות, בפה, בגרון ובשלפוחית השתן.

הורמוני הייחוס (אסטרוגנים) המופרשים מבלוטות המין בגוף או כאלה המוחדרים באופן מלאכותי מבחוץ, נמצאו כמעודדים את התפתחותה של מחלת הסרטן בבלוטות החלב, אשכים וברירת הרחם.

חומרים כימיים שונים יכולים גם כן לעודד את התפתחות המחלה. אנשים העובדים בתעשיות שונות כגון במפעלים חשופים לא פעם לחומרים העלולים במגע עימם להפוך את תאי הגוף לתאים סרטניים. ישנה רשימה ארוכה של חומרים מסרטנים. עם הזמן חוקרי חוקים במטרה להגן על העובדים מפני אותם חומרים. אנשים שיש להם ליקויים כרומוזומליים נתונים בסיכון גבוה יותר לחלות במחלת הסרטן. כמו לדוגמה, בעלי תסמונת דאון.

בתקופה שבין 1951-1953 גילה החוקר גרוס וחוקרים אחרים, את נגיף הפוליומה המסוגל לעודד צמיחה סרטנית ברקמות שונות ובאברים שונים של עכברים ובעלי חיים אחרים

ממשפחת המכרסמים. כיום ידועים נגיפים רבים הגורמים להתפתחות גידולים שפירים וממאירים.

הקשר בין המנגנון החיסוני לבין מחלת הסרטן הוא מיוחד במינו. מאחר שתאי הסרטן הם התאים של הגוף עצמו, יכולה להתפתח בעיה של חיסון עצמי. חיסון עצמי הוא מצב, שבו מערכת החיסון של הגוף תוקפת רקמות ותאים של הגוף עצמו במקום נגיפים ופולשים זרים. כאשר יש ניסיון של מערכת החיסון להתמודד עם גידול סרטני, יש צורך לתקוף תאים עצמיים, דבר היכול להוות בעיה. בסוף שנות ה-60 ובתחילת שנות ה-70 הגיעו חוקרים למסקנה שמנגנון החיסון קיים בעיקר כדי לדכא צמיחה סרטנית. הסברה אומרת, שתאי סרטן נולדים ומתים באופן תדיר, ושהמנגנון הזה אחראי לחיסולם. זאת אומרת, שכאשר המנגנון של החיסון העצמי נחלש (עם הגיל או מסיבות כאלה ואחרות) מתאפשרת צמיחה של תאים סרטניים ושל התפתחות גידולים.

יש אפשרות לטפל במחלה בעזרת חיסונים מסוגים מסוימים. חיסון פעיל: חיסון פעיל הוא חיסון בו יוצרים תרכיב מתאי סרטן או מתמציות הרקמה הסרטנית או מאנטיגנים (גורמים זרים כגון וירוסים) המחסנים את החולה מפני מחלתו. שיטה זו נוסתה מראשית המאה הנוכחית אך לא הוכתרה בהצלחה. חיסון סביל: חיסון סביל, הוא חיסון בו מזריקים נסיוב נגד הגידולים. תוצאות שיטה זו לא ברורות ושנויות במחלוקת.

חיסון על-ידי העברת לימפוציטים (תאי גוף מסוג: תאי דם לבנים, תאי T ותאי B המשמשים תאי עזר במערכת החיסון): בשיטת חיסון זו מעבירים תאים מאדם בריא שחוסן, לאדם חולה, ובכך מעוררים תגובה חיסונית. שיטה זו בעייתית מפני שיש אפשרות שהתגובה החיסונית תפגע ברקמות בריאות אצל החולה.

חיסון בלתי ספציפי: זהו חיסון המעודד את מנגנון החיסון הקיים בגוף. יש חיידקים מסוימים המעודדים את מנגנוני החיסון. במקרים מסוימים האריכו את חייהם של חולים אשר קיבלו טיפול כימי. הבעייתיות בשיטה הזו היא שככול שמזריקים חומר מסוים נוצרים כנגדו נוגדנים והוא ינוטרל על-ידי המערכות, לפני שישפיק להשפיע על מערכת החיסון באופן משמעותי.

בסוף המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20 חלה התקדמות גדולה בטיפול במחלה. הן בשטח הטיפול הרפואי והן בשטח המחקר. חוקרים רבים פעלו וממשיכים לפעול ולגלות ממצאים חדשים על המחלה ועל סוגיה השונים.⁶⁷

⁶ האנציקלופדיה העברית, **ערך סרטן (מחלה)**, כרך כ"ו, עמ' 534-544

⁷ דוקטור יהודה שינפלד, **מחלת הסרטן מידע חשוב לכל**, הוצאת ידיעות אחרונות, 1980

פרק זה יעסוק בדרכי ההתמודדות במחלת הסרטן כפי שמוצגות בשני ספרי ילדים :

"שוקולדים לא מגיעים סתם" מאת דן זומר.

"ילד קטן במלחמה גדולה" מאת ורד ששון.

"שוקולדים לא מגיעים סתם" / דן זומר

קהל היעד: ילדים ומבוגרים

שם המחבר: דן זומר

שם המאיירת: תמר פייקס

מאפייני הז'אנר

הספר "שוקולדים לא מגיעים סתם" עונה לרוב המאפיינים של ז'אנר ספרות הילדים למעט

כמות המלל הכתובה בו. ברוב ספרי ילדים כמות המלל היא מועטה יחסית, ובספר הנוכחי

כמות המלל היא רבה יחסית.

ספרי ילדים, בדרך כלל, בנויים ברצף, ואילו יצירה זו מחולקת לשישה פרקים.

פרטים ביוגרפיים על מחבר הספר

דן זומר נולד ב-22.4.1971 בירושלים.

משנת 2001 עד שנת 2012 עבד זומר כמנהל בתחום הנדל"ן. תוך כדי לימודיו ועבודותיו עסק זומר בתחומים נוספים: ב-2009 נבחר להיות איש השנה בחינוך של עיתון "ידיעות ירושלים", בין השנים 2004-2010 שימש כדירקטור במספר חברות ציבוריות ועמותות. בשנת 2012 פירסם ספר לילדים "שוקולדים לא מגיעים סתם" על התמודדות משפחה עם מחלת הסרטן.

דן זומר התחתן בשנת 1997 וחי בירושלים, דן זומר גרוש ולו שני ילדים. דן כתב את הספר "שוקולדים לא מגיעים סתם" כאשר גרושתו, שהייתה באותה עת אישתו, חלתה בסרטן.

כותרת היצירה

שם היצירה מורכב מכותרת ראשית ומכותרת משנה. הכותרת הראשית היא "שוקולדים לא מגיעים סתם" וכותרת המשנה הינה "סיפור קטן על סרטן | לילדים גדולים". הכותרת הראשית, "שוקולדים לא מגיעים סתם", היא אמירה של גיבור הספר רון, והיא אופיינית לילדים הן ברמת הניסוח והן ברמת התוכן. במשמעות הכותרת הראשית טמון אלמנט של פיתוי. שוקולד מייצג את המתקנות הילדותיות, אך בכותרת של היצירה הוא מופיע עם נימה חשדנית הבאה לידי ביטוי במילה "סתם". הכותרת המשנית מכוונת לקהל היעד של היצירה. הכותרת הזו בנויה על דרך הניגוד. "סיפור קטן על סרטן | לילדים גדולים". הניגוד המופיע בכותרת מקנה חשיבות יתר לקהל היעד. הצירוף "לילדים גדולים" הוא הומוריסטי, פתוח ונתון לפרשנות. ניתן לפרש את הפנייה "לילדים גדולים" כפנייה לילדים גדולים בגיל או למבוגרים.

עלילת היצירה

הספר "שוקולדים לא מגיעים סתם" הוא ספר ילדים, שנכתב על-ידי דן זומר. הספר מבוסס על מקרה אמיתי, המסופר מנקודת מבט מדומינת של ילד בשם רון. הדמויות המשניות בספר הינם ההורים- דן וטל, והאחות- נועה. עלילת הספר מתרחשת ברובה בבית המשפחה בישראל של ימינו. חלקים מן העלילה מתרחשים בבית-החולים או בבית ספרם של נועה ורון. בספר מתוארת ההתמודדות של רון ומשפחתו עם מחלת הסרטן של אימו, טל. לאורך הספר יש עניין סביב סוד מסוים. הסוד הוא המחלה של האם- מחלת הסרטן. כאשר ההורים של רון עשו מסיבת ממתקים, רון הבין שמשוה לא בסדר, כי "שוקולדים לא מגיעים סתם". אכן זאת הייתה ההזדמנות, שבה רצו הוריו לספר לו ולאחותו, שאימם חולה בסרטן. לספר סוף אופטימי- האם מבריא.

עמדת המספר

סוג המספר הינו מספר גיבור. מספר גיבור הוא מספר הנחשב לדמות המרכזית של היצירה. כאשר המספר הינו מספר גיבור הטקסט יהיה, כתוב בדרך, כלל בגוף ראשון. הכתוב יתמקד בחיי המספר ובנקודת מבטו על האירועים המתוארים. בספר "שוקולדים לא באים סתם" המספר הוא רון, ילד ישראלי בן שמונה. ההתרחשויות ותיאור רגשותיהם ומחשבותיהם של שאר הדמויות בעלילה מתוארות מזווית ראייתו הילדותית. עם זאת, יש לציין, כי הספר נכתב על-ידי אדם מבוגר, המנסה לתאר את ההתרחשויות מזווית ראייה של ילד צעיר. כך יש למעשה בספר שתי עמדות, האחת הגלויה של הילד, וזו הסמויה של המבוגר, המתאר חייו של ילד. זווית הראייה הכפולה מאפשרת את הפנייה לקהל היעד המעורב, ילדים ומבוגרים במשפחה.

איורים

מאיירת הספר היא תמר פייקס. באיור על כריכת הספר מתוארת המשפחה כולה. בספר המיועד לילדים ניתן לראות לרוב על כריכת הספר את דמותו של הילד. מהאיור על הכריכה, ניתן להסיק שהספר לא מיועד רק לילדים אלא הכותב ייעד אותו למשפחה כולה. בעמוד הראשון של הספר יש איור של רון ונועה מתחבקים. אותו איור מופיע גם בגב הספר. האיור לקוח מתוך הפרק "קרב הסכינים". בפרק רון מדבר על נועה ואומר: "פתאום היא חיבקה אותי, מזל שאף אחד לא ראה" (עמ' 37). כאן יש הדגשה של המשפט שיגיע בהמשך הספר על הקשר והאהבה בין האחים, שאוהבים כשאף אחד לא רואה (הציור ממוקם בדפים ריקים ממלל).

בקצה כל עמוד, בתחתיתו בהתאם לתוכן הפרק, מופיע איור קטן. האיורים ממקדים את הקורא לנושא המרכזי בכל פרק. האיורים המופיעים הם: מנורה, גביע, עמוד אינפוזיה עם חומר הכימותרפיה, רופא ורובוט בדמוי אדם עם קרן לייזר.

שמו של הפרק הראשון הוא "הסוד". לפרק זה מצורף איור המנורה. בפרק זה מגלים מה הוא הסוד הגדול שרון, המספר, מסתיר מהקוראים את המחלה של אימו. הציור מתאר מנורה דולקת. איור זה יכול לסמל, שפיכת אור על הסוד הגדול, גילוי הסוד לרון ולקוראי הספר.

שמו של הפרק השני הוא "היום שאחרי". לפרק זה מצורף איור הגביע. בפרק השני מתוארת התחלת ההתמודדות עם מחלת הסרטן. בפרק זה לרון יש משחק כדורגל שבו הוא ניצח. הגביע שבו זכה יכול לסמן את ניצחונו של רון במשחק הכדורגל ובנוסף את הכוח שלו להתמודד עם מחלת אימו.

שמו של הפרק השלישי הוא "כתום הורס". לפרק זה מצורף איור של עמוד האינפוזיה עם חומר הכימותרפיה. בפרק זה מודגשות השלכותיו של החומר הכימותרפי. בפרק השלישי טל, האם, לא יכולה לעשות פעולות שגרתיות לבד והיא זקוקה לעזרה.

שמו של הפרק הרביעי הוא "קרב סכינים". לפרק זה מצורף איור של רופא. בפרק זה מדובר על הניתוח שעברה אימו של רון. רון פחד כאשר ניתחו את אימו "מישהו אמר לחתוך את אמא שלי. זה די מפחיד" (עמ' 35). השימוש בביטוי "קרב סכינים" מרמז על התחושה שההתמודדות עם המחלה מחייבת התמודדות הדומה למלחמה.

שמו של הפרק החמישי הוא "מופע הלייזרים הגדול". לפרק זה מצורף איור של ילד בחליפה של רובוט, המחזיק קרן לייזר בידו. בפרק זה מתוארים טיפולי ההקרנות של טל. האיור יכול

להצביע על ההתמודדות של רון כילד עם טיפולי הקרנות, שאמורה לעבור אימו. יש אפשרות להבין את האיור כהבעת רצון של רון עצמו לטפל ולעזור לאימו.

סגנון הכתיבה

סגנון הכתיבה הוא פשוט. יש נסיון לחקות את סגנון הדיבור של ילד בן שמונה שנים. הלשון יומיומית וילדותית. עם זאת יש שימוש בהומור " תדעו שיש לי משפחה שהיא באמת אחלה" (עמ' 30). "זה חומר שנכנס לעצמות ועושה לא נעים" (עמ' 28).

מבנה הספר

הספר מנוקד, מחולק לשישה פרקים. בספר מתואר התהליך, שאותו עובר רון כילד להורה חולה סרטן. תחילה רון נתקף תדהמה ופחד, הוא לא יודע מה יקרה לאימו בעתיד. לאחר מכן מתוארת ההתמודדות של רון עם הטיפולים של אימו. בסופו של דבר מתוארת השמחה של רון עם החלמתה של האם וחזרת המשפחה לשגרת היום-יום.

דמויות

רון הוא הדמות המרכזית בספר. דמות ראשית הוא מונח החופף בעיקרו למונח גיבור או גיבור ראשי. דמות זו היא דמות שעניינה מובלט ביצירה במידה רבה, מעשיה, גורלה ועולמה הפנימי הם עיקרי הסיפור והם מושכים את תשומת ליבו של הקורא. הסופר מתמקד בדמות זו בעת כתיבתו. הוא מייחס לה חשיבות רבה ומאיר את עולמה הפנימי על-ידי עיצוב תכונותיה.

רון

רון הוא ילד כבן שמונה שנים. רון הוא בנם של דן וטל, אח לנועה ובעל כלבה בשם לולה. הוא לומד בהנאה בבית-הספר. בבית סיפרו יש מורים רבים ומנהל ג'ינג'י בשם זימי, שהוא מעט מפחד ממנו. "יש לי חברים, מורות ומנהל ג'ינג'י עם זקן שאותי הוא קצת מפחיד" (עמ' 7). רון הוא ילד סקרן, דואג, חכם, שמח, זריז ונמרץ: "אני רץ הכי מהר בכיתה..." "לא יודע למה, אבל הרגשתי שיש משהו באוויר" (עמ' 7). לרון יש מספר תחביבים - ללכת לים, ולשחק כדורגל. הוא גם אוהב ללכת לסבים ולסבתות לאחר הלימודים. כמו כן, הוא חובב חתולים. באחד מן הימים רון מרגיש שמהו שונה מתרחש אצל הוריו. לרוב ההורים שלו הם אנשים קולניים ושמחים אך במשך שבועיים הם הפכו לשקטים: "אבל בשבועות שלפני הסוד ההורים שלי נראו קצת שקטים" (עמ' 7). על רקע השקט החשוד, רון הבין, שמהו רציני קרה, כאשר ההורים שלו מזמינים את נועה ואותו למסיבת ממתקים: "שוקולדים לא מגיעים סתם". במסיבה דן וטל מספרים לרון שאמא, טל, חולה בסרטן. לרון מאוד קשה לקבל את המחלה של האם וההורים מנסים לעזור לו להתמודד עם המצב החדש. כחלק מדרך ההתמודדות שלו הוא מעביר הרצאה בכיתה על "מה הוא סרטן". רון מתלווה לאימו לחלק מהטיפולים. עקב הטיפולים חגיגות יום הולדתו של רון הוקדמו. המחלה של טל מעוררת אצל רון רגשות נוספים כגון ביישנות, מבוכה, תסכול, געגוע וקינאה. רון מקנא ברוב האנשים שמסביבו. הוא מקנא באחותו נועה על כך, שהיא הבכורה "בנועה אחותי קנאתי. היא הילדה הבכורה והיא גם גבוהה מאוד" (עמ' 31). הוא מקנא בכלבה לולה על כך שהיא לא יודעת שיש לאמא טל סרטן. "חשבתי שכיף לה כי היא לא מבינה שלאמא יש סרטן" (עמ' 17).

רון מתבייש ללכת עם אמו ואביו הקירחים ברחוב: "בהתחלה היה מוזר ללכת עם שני הורים קרחים וכלבה קטנה שעירה. קצת התביישתי" (עמ' 26). הוא מתגעגע להרגלים, כאשר אבא שלו, דן, היה מגיע לבית-הספר במדים, והיה מבשל לו כל פעם שהיה חוזר

מבית-הספר. ניתן לחוש בקושי של רון להכיל את השינויים הרבים המתרחשים בחייו בזמן כל-כך קצר: "אבא גם לא בישל לנו כמו שאנחנו אוהבים." (עמ' 29). מתרחשים שינויים רבים בחייו של רון, והוא מרבה להשתמש במשפט "גם זה לא היה כמו פעם", הוא מתגעגע להרגלים הקודמים של חייו. הוא נוטה לכעוס ממצבים שנגרמים עקב המחלה. רון כועס על הוריו כאשר הם אומרים לו שלא בטוח שיגיעו למשחק הכדורגל, בגלל בדיקה שיש לטל בבית-החולים. הוא כועס על הוריו כשהם מספרים לו שהם הודיעו למורים ולמנהל בית-הספר שיש לטל סרטון, לפני שסיפרו לו. אך ברוב המצבים רון מתאפק ואוגר את הכעס בתוכו. "כמעט התעצבנתי על אמא ועל הסרטון, אבל החלטתי להיות רגוע ואמרת: "תשתדלו" (עמ' 18). דבר זה מצביע על בגרותו הנפשית של רון ועל יכולת ההבנה שלו. בספר מתוארת שגרת החיים של רון, המתאימה כמעט לכל ילד בגילו. בבוקר הוא מתעורר ומתארגן מהר מכולם. הוא לוקח את הכלבה לולה לטיול בוקר, חוזר הביתה לאכול והולך לבית-הספר יחד עם אחותו נועה. אחרי בית-הספר הוא הולך לסבא וסבתא שלו, משחק, ובערב לאחר הארוחה הוא נשכב במיטה עם אביו ומספר בדיחות. בספר יש התמקדות באוכל, ומצוינים מספר מאכלים שרון אוהב במיוחד. רון אוהב שוקו קר מאוד ללא מים חמים כלל. הוא מעדיף מטבוחה ופיצה דקה עם הרבה גבינה. רון אוהב אוכל מלוח, לחם שחור והממתק האהוב עליו ביותר הוא מרציפן. לרון יש הרבה חברים, שעליהם הוא כועס, שלא עזרו לו בתקופה הקשה. כאשר היה לרון קשה מאוד כשסיפרו לו על מחלת אימו הוא הרגיש שאף אחד מחבריו לא היה שם בשבילו ובשביל משפחתו: "והיו כאלה שאכזבו. חברים שחשבתי שיהיו איתנו יותר..." (עמ' 41). רון כועס גם על אלוהים. בספר מתעוררת השאלה אצל רון לגבי קיומו של אלוהים. הוא לא בטוח שהוא קיים, כי אם הוא אכן קיים למה נתן לאמו לסבול? "אם אלוהים הוא כזה גיבור אז למה היא וכול האנשים האחרים יושבים ומחכים שתותח של לייזר ישרוף אותם עם הסרטן שלהם" (עמ' 42). במהלך היצירה, רון עובר תהליך של התבגרות נפשית מואצת. בשלב הראשון של גילוי מחלת האם הוא מביע חששות ופחדים. הפתיחות שמגלה המשפחה וחשיפת הסוד מסייעים לו להתמודד ולהתגבר על הקשיים העומדים בדרכו.

דמויות משניות

דמויות משניות, מעמדן בסיפור וחשיבותן פחותה ממעמדן וחשיבותן של הדמויות הראשיות. הן לרוב לא זוכות להרחבת עולמן הפנימי ולהעשרתן. הדמויות המשניות מסייעות להניע את העלילה ולאפיין הדמויות הראשיות. האיפיון יכול להיות על דרך הניגוד או ההשלמה או בדרך אחרת.

נועה

נועה היא דמות משנית בעלילה. נועה מסייעת להבליט את דרך ההתמודדות השונה שלה מזו של רון. נועה מגיבה על מחלת אימה באופן מוחצן. נועה היא נערה כבת אחת-עשרה, והיא האחות הגדולה של רון. רון טוען לאורך הספר, שנועה יכולה להיות מאוד מעצבנת, "היא רבה איתי, ואני הייתי מצליח לעצבן אותה בקלות" (עמ' 31). עם זאת, לדעת רון, היא מצחיקה, יצירתית מאוד ואדם שמח "היא גם מצחיקה נורא ושמחה" (עמ' 31). כאשר סיפרו לנועה שיש לאימה סרטן, בניגוד לרון, היא החלה לבכות. היה לה קשה לקבל את הבשורה. כדי להתמודד עם הבשורה נועה הכינה מצגת על סרטן והציגה זאת בכיתה. בנוסף היא עזרה לאימה, ובילתה עימה זמן רב. נועה העדיפה לעסוק בנושא המחלה באופן ישיר. לעומתה רון ניסה לבקר חברים, והזמין אותם אליו הביתה, והוא לא הצטרף לאימו לכל הטיפולים. רון ניסה להמשיך בשגרת חייו: "יום אחד רציתי להזמין אלי את יוחאי-חבר שלי מהכיתה. אבא אמר שלא מתאים להביא עכשיו אנשים הביתה, כי זה לא טוב לאמא" (עמ' 29).

מנקודת מבטו של רון בתקופת המחלה יחסיו עם נועה היו קשים. הוא טען, שנועה הייתה עסוקה בלעזור לאמא שלהם שלא היה לה זמן לשחק ולהתייחס אליו: "היא עזרה לאמא בכל מיני דברים וציירה לה ציורים וברכות. לפעמים היא לא רצתה לשחק איתי. הרגשתי יותר לבד." (עמ' 31). בנוסף רון טוען שנועה התבגרה בתקופה זו: "פתאום נועה התבגרה" (עמ' 31).

גם בדמותה של נועה בדומה לשאר הדמויות יש התייחסות למאכלים שהיא אוהבת. נועה אוהבת לשתות שוקו עם קצת מים חמים, אוהבת פיתות וממתקים. נועה מעוררת אצל רון רגשות קינאה. רון מקנא בנועה על היותה האחות הבוגרת בבית. נוסף על כך נועה היא הדמות שרון יכול להזדהות איתה, היא מבינה מה עובר עליו ברגעיו הקשים.

דן הוא דמות משנית בעלילה . ביצירה זו הוא מייצג את התפקוד ההורי, ואת התפקוד של בן-זוג בו זמנית. דן מבליט את הקושי בצמידות של שני התפקידים הללו בו זמנית.

דן הוא אביהם של נועה ורון, ובעלה של טל. רון מספר שאביו לא אוהב ללכת לים, אך כשהוא הולך הוא יושב על החוף ומשחק שש בש. כמו כן, הוא מוסיף כי בכל פעולה שהוא עושה הוא שומע רדיו (במקלחת, כשהוא מתלבש או נמצא בשירותים). דן ורון, כל לילה, שוכבים יחד על המיטה ומספרים סיפורים ובדיחות.

לאחר שטל חלתה, דן כבר לא הולך למילואים, ורון לא רואה את אבא שלו במדים כפי שהוא כל-כך אוהב. דן עוזר לטל בזמן מחלתה להתקלח, להתלבש וללכת לשירותים. היא לא יכולה לפעול לגמרי לבד והיא תלויה בדן- בעלה. לדן היה קשה במהלך המחלה של אשתו טל. היה לו קשה להתמודד עם המצב. הוא היה אחראי על רוב הדברים בבית- בישול, עזרה, ילדים ועוד. לא היה לו רצון לבשל כמו פעם. לפעמים היה מתפרץ אך השתדל להישאר מאופק ככול שיכול: "אבא היה בסדר אבל נראה לי שדי קשה לו" (עמ' 24).

גם בדמותו של דן-ששמו מקביל לשם הסופר שכן הספר מבוסס על מקרה אמיתי, יש עיסוק בנושא האוכל. דן הוא הבשלן בבית, ולדברי רון הוא המבשל הטוב בעולם. הוא אחראי על הכנת האוכל בבית. כאשר טל חלתה, המצב השפיע על דן: "אבא גם לא בישל לנו כמו שאנחנו אוהבים" (עמ' 29).

טל

היא דמות משנית בעלילה, אשר העלילה מרוכזת בה ובמחלתה. היא מאפשרת את תיאור ההתמודדות עם מחלת הסרטן של שאר הדמויות ביצירה.

טל היא אימם של נועה ורון ואשתו של דן. לטל שיער חלק בגווני חום- צהוב. טל הכירה את בעלה, דן, בצבא כאשר פיקדה עליו. היא היתה אלופת הארץ בהתעמלות על מכשירים והיא עושה פעולות מדהימים. יכולת זאת עומדת בניגוד חריף למחלה, שהשביתה את עיסוקיה הפיזיים של טל.

לטל גילו גידול בחזה (קרצינומה) והיא עברה טיפולים. עקב המחלה, טל הסתפרה ונשרו לה השערות והגבות. היה לה קשה להיכנס לשירותים, להתקלח או להתלבש לבד. היא הפסיקה ללכת לעבודה, ולאחר הטיפול השלישי היא החלה להראות חולה. לאחר הטיפול הרביעי היא רזתה מאוד והחווירה. טל קיבלה הרבה תרופות, טיפולי כימותרפיה והיא עברה ניתוח להסרת הגידול.

לאחר כל הטיפולים והתרופות טל החלימה וכיום היא בריאה.

דמויות שוליות

הדמויות השוליות ביצירה ברובן מסייעות כל אחת בדרכה לעיצוב הרקע והדמויות של משפחה ישראלית בת זמננו, המתמודדת עם מחלת סרטן של אחד מבני המשפחה. חלק מן הדמויות השוליות שייכות למשפחה המורחבת ומציינות את השפעת המחלה על המשפחה. חלק אחר מהדמויות שייכות לעולם הרפואה, שהוא הרקע של העלילה.

לולה

לולה היא כלבתם של רון, נועה, דן וטל. לולה עושה קולות של נשיפות וחירחורים אך היא כלבה טובה, קטנה ונעימה. רון אומר שהיא לא כל-כך חכמה אבל היא חמודה מאוד. לולה יש כתם שחור על הפנים ויש לה נשירה חזקה. בשלב מסויים בספר רון מקנא בלולה. הוא אומר: "חשבתי שכיף לה (לולה) כי היא לא מבינה שלאמא יש סרטן, וככה היא לא דואגת" (עמ' 17). על-ידי כך מתבלטים הקשיים הרגשיים של רון. לולה, בדומה לנועה, מעוררת ברון רגשות קינאה. רון מקנא בלולה על כך שהיא לא יודעת מה מתרחש בבית. כמו כן, גם אצל לולה מצוינים מאכלים אהובים, לולה אוהבת פשוט לאכול הכול. "היא רק שמחה לאכול הכול, לעשות קקי ולהתפנק" (עמ' 17).

לונה

לונה היא הרופאה האונקולוגית של טל. היא ערכה את הבדיקות לטל. טל טוענת שהיא אדם מאוד נחמד "אמא אמרה שקוראים לה לונה ושהיא נחמדה מאוד" (עמ' 18).

דודו

דודו הוא סבא של רון ונועה ובעלה של דליה. דודו נראה אדם קשוח, הוא נלחם בכמה מלחמות בחייו, אך ממחלתה של טל הוא נבהל "סבא דודו שנראה הכי קשוח ושהיה בכמה מלחמות- נראה לי שקצת נבהל" (עמ' 30). דודו גר קרוב לרון ונועה' והשניים מגיעים אליו לעיתים קרובות לאחר בית-הספר. הסבא מסייע לתאר את התיחסות המשפחה המורחבת למחלתה של האם.

דמותו של סבא דודו מדגישה את ההשלכות שיש למחלת הסרטן. מחלת הסרטן עלולה לגרום למות החולה, וגם האנשים הנראים חזקים ביותר מפחדים, כאשר הם חווים את המחלה במשפחתם.

דליה

דליה היא סבתא של נועה ורון ואשתו של דודו. תפקידה בעלילה דומה לזה של דודו. היא גרה קרוב לביתם של נועה ורון, אשר באים אליה לאחר בית-הספר לעיתים קרובות. דליה מבשלת מצויין. דבר שהוא משמעותי מאוד לעיצוב עולמו היומיומי הילדותי של רון, שמורכב מאוכל.

תניר

תניר היא הרופאה אשר ניתחה את טל. רון הסתכל עליה וחשב לעצמו שאין לה חלוק לבן. בנוסף הוא חשב שהיא מאוד יפה, ואמרו לו שהיא הרופאה הטובה ביותר. דבר זה מרגיע אותו במידת מה. כמו כן מודגשת כאן זווית הראייה של ילד צעיר. הוא שם לב לפרטים החיצוניים ומייחס להם משמעות פנימית.

קאולו

קאולו הוא בעל בית-קפה שרון אוהב ללכת אליו (לדעת רון, יש לו שם קשרים) ולאכול שם. קאולו משמש כדמות נוספת, המעצבת את עולמו היומיומי הילדותי של רון, שמורכב מאוכל.

עמרי, אמיתי, יסמין- עומרי ואמיתי תאומים ויסמין אחותם לומדת עם רון בכיתה.

יגאל- סבם של רון ונועה.

דפי, עומר, חן, זוהר- חברים טובים.

הנושאים בהם עוסקת היצירה

ביצירה מופיעים מספר נושאים והם : משפחה והיחסים בתוכה, יחסי אחים ויחסים בין הורים לילדיהם בעת משבר במשפחה.

משפחה והיחסים בתוכה : הספר מתאר משפחה ישראלית טיפוסית ומודרנית, שהיחסים בתוכה מבוססים על פתיחות. דן וטל לא שומרים סודות מילדיהם, הם מספרים להם כל דבר המתרחש במשפחתם. כאשר טל חלתה בסרטן, דן וטל סיפרו זאת לילדיהם ולא החסירו מהם פרטים. נועה ורון הצטרפו לאמם לטיפולים ולפגישות עם הרופאים בבתי החולים. המשפחה של רון היא משפחה חזקה, המתמודדת עם משברים קשים מאוד. המקור להתמודדות הזו היא הפתיחות במשפחה. כאשר אין סודות בין בני הבית ניתן להתמודד עם כל מכשול בצורה טובה יותר.

יחסי אחים : בספר מתוארת מערכת היחסים בין נועה לרון. עם התקדמות מחלת האם, ניתן לראות את הקשר של שני האחים מתהדק. רון מתקרב לנועה, בגלל שהיא האדם שעובר אותה הסיטואציה שהוא עובר. נועה, כמו רון, היא בת לאמא חולת סרטן והיא יכולה להבין מה עובר על רון. נועה יכולה להבין את הקשיים היומיומיים של רון.

יחסים בין הורים לילדיהם בעת משבר במשפחה : היחסים בין ההורים לילדיהם משתנים בעת משבר. ביצירה מתוארים קשיים ומתחים בין הילדים להוריהם, כאשר יש משבר בבית. בספר, רון מנסה להמשיך בשגרת חייו אך הוא מתקשה להבין את השינויים החלים בעקבות מחלת אימו. רון לא יכול להזמין חברים לביתו בתקופה הזו והוא מתקשה להבין זאת. דן כועס על רון על כך שהוא לא מבין את הבעיה, אך מהר מאוד דן נרגע ומסביר לרון את הסיבה. לעיתים יש התפרצויות לא מכוונות הנובעות מתוך מתח, לחץ וקושי. היבט נוסף הוא הקשר בין הילד להורה החולה. רון ונועה מציגים שני אופנים ביחס הילד להורה. נועה קרובה יותר לאמה, עוזרת לה ומתלווה אליה לטיפולים. לעומת נועה, רון סגור ומופנם יותר. הוא מעדיף להישאר בבית ולא לבקר בבתי החולים ולנסות להמשיך בשגרת חייו.

ב"ספר שוקולדים לא מגיעים סתם" מוצגים הילדים כחכמים, ריאליסטים ובוגרים. רון מגלה יכולת איפוק והבנה גבוהים ביותר. אמנם כילד צעיר הוא מעוניין בתשומת-לב רבה, עם זאת הוא לא מתפרץ אלא מפנים את תחושותיו. רון מבין עוד לפני שסיפרו לו את ה"סוד הגדול". הוא ידע לנתח את המצב ולהבין שמהו מתרחש אצלו בבית, שמהו לא בסדר. דעתי דומה לדעתו של מחבר הספר- דן זומר. לדעתי, לילדים יש יכולת לנתח את המצב בו הם נמצאים. הם יודעים לקרוא תנועות גוף והבעות פנים ולהבין מתי המצב נורמאלי ומתי משהו השתבש. אי אפשר להסתיר סודות מילדים. באופן כזה או אחר הם מגלים את המצב וחושפים את סודות המבוגרים. במצבים כמו זה, אני רואה את התייחסות ההורים, דן וטל, כבונה ומעצימה את הילד. בחלק זה נתנו ההורים לילדיהם פתח להכיר וללמוד על מחלת הסרטן ולא להסתיר אותה או להתבייש בה. "אמא אמרה שכן, זו לא בושה ואין בעיה לספר" (עמ' 18). העובדה שההורים אפשרו לנועה ורון לבוא איתם לבדיקות הרופאים, לחדרי הניתוח ולטיפולים, חיזקה אותם, להערכתי. כאשר דן וטל נתנו לילדיהם להחליט, מתי הם רוצים להגיע לטיפולים ומתי לא, אפשרו לילדים לקבל את המצב ולהתמודד איתו בצורה טובה. נראה, כי דעת המחבר המובלעת היא שילדים הם אנשים קטנים, אין צורך להחליט עבורם בכל תחום. לרוב הם יודעים מתי טוב להם ומתי לא, מהי המידה הנכונה ומתי להפסיק. אחד המשפטים בספר שמשך את תשומת ליבי הוא "אבא אמר שהם אוהבים אותנו הכי בעולם, אבל לפעמים יש בעיה גדולה ואז כל המשפחה צריכה להיות עוד יותר ביחד" (עמ' 10). כשקראתי את המשפט הרגשתי, שיש צורך להורים להזכיר לילדים שהם אוהבים אותם. שיש להם את הצורך להתנצל על כך שהם לא שמרו עליהם מספיק, ושכרגע צריך להתמודד עם קושי. נראה לי, כי הגישה המתוארת בספר היא גישה המכבדת את הילד ומאמינה בכוחותיו להתמודד עם המציאות, קשה ככל שתהיה, בעזרת בני המשפחה. נראה, כי ניתן להתאים גישה זאת לכל גיל בו נמצא הילד. אני לא חושבת שילד, בגלל גילו צריך להיות "שמור" עד שיגיע לגיל הנכון להתמודד עם הדברים. מהו הגיל הנכון? איך הילד יקבל את הכלים שיעזרו לו להתמודד בהמשך חייו? אני חושבת שצריך לגדל ילדים עם העובדה שהעולם לא מושלם. אם והורה לא יחשוף את ילדיו לקושי, כשהילד יצא אל העולם הוא פתאום יבין שעכשיו הוא מתחיל את שלבי ההתבגרות שלו. אני לא בטוחה, שדבר שכזה

יועיל לילד בחייו. בנוגע לאהבה של ההורים לילדיהם. הורה שנותן לילד שלו להתמודד עם סיטואציות קשות, מעניק לו כלים להמשך החיים. אני חושבת שמיותר להזכיר לילדים שאתה אוהב אותם. ההורים צריכים להיות שם בשבילם, לעזור להם אבל לתת להם להתמודד עם המצבים, ואני בטוחה שהם יופתעו לגלות עד כמה הילד שלהם חזק ובעל יכולת התמודדות מופלאה.

כחלק מעבודתי על הפרק הזה ראיינתי את הסופר דן זומר לגבי סיפרו "שוקולדים לא מגיעים סתם".

ראיון

למי יעדת את הספר? מיהו קהל היעד?

לא תכננתי לכתוב את הספר, ולכן אין קהל יעד ספציפי. אני מיעד אותו לכל מי שנמצא בסיטואציה דומה- לילדים והורים. כשקיבלנו את הבשורה לא ידענו מה לעשות. חיפשנו ספר שיעזור לנו כהורים להסביר לילדים את המצב ולא מצאנו.

במקצועך אינך סופר, מה הניע אותך לכתוב?

לא יודע. יום משעמם הוציא החוצה את הספר הזה ממני. ישבתי שש שעות וסיימתי אותו.

איך בחרתם, אתה והמאיירת, את האיורים?

היה מורכב. הכרתי את המאיירת דרך חברה משותפת, ואהבתי עבודות קודמות שלה. עבדנו הרבה יחד עד שהגענו להחלטה.

למה רון הוא המספר?

האמת שבאופן אקראי. אני חושב שבגלל שהוא הקטן והסגור יותר. דמיינתי את מה שעובר לו בראש וכתבתי. כל מה שכתוב בספר קרה באמת.

איך התמודדת עם פער הגילים בינך לבין רון מבחינת תיאור ההתרחשויות בספר?

בקלות. אני ורון מאוד קרובים, והיה לי קל להיכנס לתוך הראש שלו. ידעתי מה הוא חושב.

למה היה לך חשוב לכתוב ספר על סרטן לילדים?

כשהתבשרנו חיפשנו ספר בנושא לילדים ולא היה. לא תיכננתי לכתוב ספר אבל ככה יצא. היה לי חשוב שיהיה ספר כזה למי שצריך. לא כתבתי למטרות רווח. רציתי שיהיה ספר למשפחות שאחד מההורים חולה בסרטן. בהתחלה לא מצאתי הוצאה שהייתה מוכנה להוציא את הספר לאור, עד שלבסוף החלטתי להוציא אותו לאור לבד.

יש הרבה עניין סביב האוכל בספר. מדוע?

90 אחוז מהסיטואציות שלי בחיים קשורות לאוכל. אני אוהב לאכול ולבשל.

למה חילקת את הספר לפרקים?

הספר מחולק לפי הפרקים שהיו לנו בחיים בתקופת המחלה. היה נראה לי נכון.

מה אתה חושב על דרכי ההתמודדות של נועה ורון עם המחלה?

כל אחד התמודד בהתאם לאופי שלו. נועה יותר פתוחה ורון יותר סגור ברמה הנפשית. הם עשו כל מה שהיה צריך בשביל לנצח.

למה נמנעת מלכתוב קטעים קשים שעברו עליכם בתקופה זו?

נראה לי מפחיד מדי להראות דברים שכאלה. אשפוזים, איבוד הכרה- נראה לי מוגזם ולא נחוץ.

סיכום הראיון

הראיון עם דן זומר אפשר לי להשתתף בחווייה, לראות מהי זווית הראייה של סופר בעת כתיבתו. דן זומר ניסה להיכנס לראש של ילדו הקטן, ולדעתי הצליח. כאשר קוראים את הספר יש תחושה, שאתה מדבר עם ילד בסביבות גיל 8. הרכבת המשפטים ובחירת המילים עיצבו את הספר באופן שמקנה אמינות ומאפשר הזדהות של הקורא עם דמותו של הילד. באמצעות הבחירה בזווית הראייה של ילדו הקטן, ניסה דן זומר לתאר מה עובר בחדרי משפחה, שאחד מחבריה חולה סרטן. דן ביטא בספרו מגוון רגשות ומצבים: כאב, צחוק וקושי בתקופת מחלת אשתו.

"ילד קטן במלחמה גדולה" / ורד ששון

קהל היעד: ילדים ומבוגרים.

שם המחברת: ורד ששון.

שם המאייר: פפי מרזל .

מאפייני הז'אנר

הספר "ילד קטן במלחמה גדולה" עונה לרוב המאפיינים של ז'אנר ספרות הילדים. ברוב ספרי ילדים כמות המלל מועטה יחסית, ישנם איורים, כתב גדול, ניקוד, חריזה ועוד. הספר עונה על רוב המאפיינים הללו.

פרטים ביוגרפיים על מחברת הספר

ורד ששון נולדה וגרה בעיר באר-שבע. היא אמא לשלושה ילדים: שיר, גיל ורוני. ששון בוגרת תואר ראשון ושני בחינוך, ותואר ראשון בעבודה סוציאלית. עוסקת בעבודה סוציאלית באגף הרווחה, בעיריית באר-שבע. הספר נכתב מתוך חווייה אישית של המחברת. הספר הינו תיעודי.

כותרת היצירה

שם היצירה מורכב על דרך הניגוד. בכותרת יש שני ניגודים. הניגוד הראשון הוא "ילד קטן במלחמה גדולה". יש ניגוד בין המימדים של הילד והמלחמה. הילד הוא קטן ועדין אל מול המלחמה הגדולה והאגרסיבית.

הניגוד השני הוא "ילד קטן במלחמה גדולה". ילדים לרוב מסמלים את הטוב, הרוך, העדינות והתמימות. המלחמה, לעומת זאת, מסמלת לרוב את האכזריות, את הפשע, את שפיכות הדמים ואת הכאב הנובע ממנה. הצמדה של שתי המילים הללו יוצרת ניגוד בין הילד התמים לבין המלחמה.

עלילת היצירה

הספר "ילד קטן במלחמה גדולה" נכתב על-ידי ורד ששון- שהיא אמא לילד חולה סרטן. הספר מסופר מנקודת מבט של הילד החולה. הילד מספר את הסיפור כולו, מרגע הגילוי המחלה עד לרגע ההבראה. עלילת הספר מתרחשת בישראל של שנות האלפיים. רוב עלילת הספר מתרחשת בבית-החולים. חלקים מעלילת היצירה מתרחשים בבית המשפחה ובגן הילדים של גיל ובביתם. בספר מפורטים הטיפולים ותופעות הלוואי הפיזיות והנפשיות שלו- נשירת השיער, חוסר התיאבון, זריקות וכו'. בספר לא מוזכרת המילה "סרטן" אלא יש שימוש בשם "חי רעים" כאשר רוצים לציין את המחלה.

עמדת המספר

סוג המספר הינו מספר גיבור. מספר גיבור- הוא מספר אשר נחשב לדמות הראשית של הספר. גיל, הילד הוא הדמות הראשית ביצירה, הוא מתאר את החוויות והרגשות, שעברו עליו כחולה בסרטן בגוף ראשון. בספר ניתנים פרטים רבים על חייו ועל מחלתו במהלך היצירה.

איורים

מאייר הספר הוא פפי מרזל. בכריכת הספר מופיע איור של גיל, הדמות המרכזית בספר. דמותו מתוארת בהליכה. הדמות ממוקמת בין המילה "ילד" לבין המילה "קטן" ו מעל המילה "מלחמה". ניתן להבין, כי האיור מבטא את הרעיון שגיל יוצא למלחמה, ומנצח בה. האיור מתאר את הילד כילד אקטיבי. האיור מבטא את הגישה האקטיבית של ההתייחסות למחלה בטקסט.

בספר מצוירות הדמויות בצבעים. צבע עורה של כל דמות הוא שונה ולא מותאם למציאות: עור בצבע כחול, סגול, צהוב, ירוק... המאייר אייר נוסף על הדמויות, איורים מתחום הביולוגיה, כגון, תאי דם אדומים, מושבה של גידולים וטיפול בכימותרפיה.

סגנון הכתיבה:

הספר כתוב בשפה פשוטה ובמילים יומיומיות וילדותיות. יש שימוש קבוע בחריזה. השימוש בחריזה מקנה שטף בקריאה כמו שיר.

"וכשאמא באה לקחת אותי מהגן, ממש התייפחתי כמו ילד קטן" (עמ' 8).

"מתי אחזור הביתה? מחר מחרתיים? תצטרך להישאר כאן בינתיים" (עמ' 15).

אין לי כוח יותר. חשבתי אולי כבר מספיק.. אני מוותר" (עמ' 29).

מבנה הספר:

הספר מנוקד, הכתב גדול ומחולק לפסקאות קטנות. מבנה זה אופייני לספרי ילדים.

דמויות

גיל הינו הדמות הראשית בספר.

גיל

גיל הוא בן חמש, ילד חייכן מאוד. עד לא מזמן הוא הלך לגן, שיחק תופסת ומחבואים עד שהתחיל להרגיש כאבים, והפך מילד נמרץ לילד חלש מאוד. הוריו של גיל חשבו, שאולי הוא נדבק במשהו וחיכו לראות אם יעברו הכאבים, אך לא חל שיפור. הם לקחו אותו למרפאה, ערכו בדיקות, וגילו שלגיל יש גידול סרטני בריאות. ההורים וגיל שינו את השם של המחלה מ"סרטן" ל"חי-רעים".

לגיל היה קשה להתמודד עם כמות הבדיקות. הוא בכה בכל פעם שעשה בדיקת דם, סבל מכאבים עזים בחזה, ואושפז במחלקה האונקולוגית. הציפה את גיל תחושת בדידות במחלקה האונקולוגית: "זה נראה לי ממש, ממש לא בסדר למה אני צריך להישאר לבד?" (עמ' 16). גיל לא היו בקרבת חבריו ומשחקיו. במטרה להקל עליו הביאו לו הוריו משחקים מהבית, וסידרו את חדרו של גיל בבית-החולים כחדר ילדים של ממש.

גיל הוא ילד ספקן. כאשר הרופא שלו נכנס לחדר והציג עצמו כחייל, הוא השיב לו: "אתה לא נראה כמו חייל" (עמ' 20). נוסף על כך הוא סקרן וערני. הוא מתעניין במחלה ובטיפולים העתידיים שלו. לפני שהחלו הטיפולים הכימותרפיים גיל ואביו עשו יחד קרחת. המחווה, שעשה אביו למענו, יצרה בגיל תחושת קירבה. "עם אבא כזה, אני לא מרגיש לבד." (עמ' 26). לאחר טיפולים רבים שגרמו לגיל להקאות, לחוסר תאבון ולכעסים רבים, גיל החליט שהוא מתייאש. אמא שלו מיד התקוממה: "אתה לא נכנע! אתה ממשיך להילחם, כולנו ממשיכים, אין לנו ברירה..." (עמ' 30). הטיפולים גרמו לגיל יאוש והוא הביע רצון למות. "אני נכנע.. לחשתי לאמא, אני לא יכול להילחם יותר!" (עמ' 30).

לאחר הטיפולים גיל עבר ניתוח, שבו הוציאו את הגידול. גיל הבריא לחלוטין, השיער שלו חזר לצמוח, והוא עלה יחד עם ילדים מקבוצת גילו לכיתה א' וחי חיים רגילים.

דמויות משניות

אמא של גיל

האם אינה מוזכרת בשמה. היא מייצגת את דמותה של כל אם במצב בו ילדה חולה במחלה סופנית. דאגתה של האם לצרכיו של גיל מבליטה את התלות הגבוהה של גיל בה, בפרט, ובהוריו, בכלל.

אמא של גיל היא אדם דואג וחם "היא נישקה וחיבקה..." (עמ' 8). כאשר גיל חלה היא הרבתה לבכות ולדאוג לבנה הקטן. אמא של גיל היא אישה אסרטיבית ומדרבנת. כאשר גיל היה מוכן לוותר על חייו, ורצה להתייאש מהמחלה היא התנגדה בתוקף ואמרה: "אתה לא נכנע! אתה ממשיך להילחם, כולנו ממשיכים, אין לנו ברירה..." (עמ' 30).

אבא של גיל

אבא של גיל הוא אדם רגיש ודואג. האב בניגוד לאם דואג לצרכיו הרגשיים של בנו. כאשר הם הגיעו לבית-החולים בפעם הראשונה הוא החל להתרגש ואף לפחד. "אני חושב שבכיתי, גם אבא התרגש" (עמ' 16).

אבא של גיל הוא אדם מאוד יצירתי. הוא לא רצה שיהיה קשה לבנו לאבד את שיערו עקב הטיפולים הכימותרפיים, ולכן הציע ואף יישם, שגיל והוא יעשו יחד קרחת. הרעיון שהציע אביו של גיל העניק לגיל תחושה טובה והקל על תחושת הבדידות שחווה בבית-החולים. "לפני שהרגע הזה יגיע, שנינו ביחד ניכנס למקלחת ו... נעשה קרחת" (עמ' 27).

"חי רעים"

משפחתו של גיל העניקה לגידול הסרטני של גיל את השם "חי רעים" ויש התייחסות למחלה כאל אחת הדמויות בספר. "החי רעים" נמצאים אצל גיל בריאות, הם מגעילים ויש לתקוף אותם בכל דרך. בבית-החולים משתמשים בחומרים שהורסים אותם ולבסוף מוציאים אותם בניתוח. בסופו של דבר גיל ניצח אותם והבריא מהסרטן. השם "חי רעים" מוסיף לעלילה נופך מציאותי, שכן גיל נלחם במשהו ממשי. תפקידו של השם הוא להדגיש את המלחמה של גיל בסרטן, שיש שני צדדים למלחמה. הכינוי "חי רעים" משמש מצד אחד כגורם מוחשי, אך מסתיר את מהות המחלה עצמה ומשמעותה.

יוסי

יוסי הוא הרופא האונקולוג של גיל בבית-החולים. יוסי הוא בחור ממושקף וגבוה שהגדיר עצמו כמפקד המלחמה בגידול הסרטני. יוסי הכין לגיל תוכנית טיפולים, וליווה אותו לאורך השהות בבית-החולים. יוסי הוא הדמות, שמובילה את המלחמה של גיל בסרטן. יוסי משתתף בבניית המטאפורה של מלחמה וניצחון המתאימה לעולמו הדמיוני של גיל, הילד הצעיר בן 5 לערך.

ענת

ענת היא דודתו של גיל. גיל אוהב במיוחד כשענת מגיעה לבקר מפני שהיא תמיד מביאה לו מתנות. בבית-החולים ענת לימדה את גיל לקרוא ושיחקה איתו במשך שעות. ענת היא בחורה סבלנית וחייכנית, שבכל פעם שהייתה מגיעה לבית-החולים, לבקר את גיל, הייתה יושבת עימו ומבלה איתו זמן רב. ענת היא הדמות שגיל מחכה לה, היא מהווה מקום המפלט שלו. ענת היא לא אדם, שגיל רואה בכל יום במשך הטיפולים, והגעתה מעוררת בו רגשות שמחה והוא מצפה בכיליון עיניים לבואה. ענת בנוכחותה מדגישה את הצורך בהרפייה רגשית ובשמחה לה זקוק כל אדם, בכלל, וילד במצוקה בפרט. בעיתון "ישראל היום" מיום 2.2.2015 כותבת מרגו הלמן ראש תחום סוציאלי-קליני בארגון: "גישה לחיים" במאמרה: "יום הסרטן הבינלאומי: לדבר כדי לחיות". עומדת הכותבת על שימת הדגש על ההתקדמות במובן הקליני במחקר הסרטן על חשבון ההתקדמות בעזרה הרוחנית, החברתית סוציאלית החשובה לחולה לאין ערוך: "חשוב לגשת אל החולה בישירות, בכנות ובאמון...לברר איתו מהם הדברים היומיומיים שמהם הוא שואב כוחות.... מיהם האנשים שהוא רוצה להיות בקרבתם."

דמויות שוליות

הדמויות השוליות ביצירה : רוב הדמויות ביצירה שייכות לעולם בית-החולים ומתוארות בעיקר סביב הטיפול הפיזי שלהם בגיל.

הרופא של גיל במרפאה

הרופא של גיל במרפאה ערך לגיל את הבדיקות הראשונות עוד לפני שגילו לו את הגידול הסרטני. הוא הקשיב לליבו, הציץ לגרונו ושלח אותו לערוך עוד בדיקות.

האחות בבית-החולים

האחות בבית-החולים, שטיפלה בגיל הייתה האחראית על התרופות, שקיבל בכל יום. בכל יום הייתה מחברת ל"היקמן", מכשיר שנשאר מחובר לגופו של המטופל ודרכו מחדירים תרופות לגוף, שקית חדשה עם תרופה אחרת.

הרופא המרדים

הרופא המרדים היה אחראי להרדים את גיל לפני תחילת הניתוח להסרת הגידול. הוא לבש חלוק ירוק, חיך לגיל בכל שהותו בחדר הניתוח עד שנרדם, ודאג שגיל ישן לאורך הניתוח כולו.

הגננת של גיל

הגננת של גיל מתעניינת בשלומו ודואגת לו.

טל, אביעד, נעמה - חברים של גיל מהגן.

הגננת של גיל וחבריו של גיל דואגים לו. דמויות אלה תורמות לתיאור עולמו הילדותי של גיל.

הנושאים בהם עוסקת היצירה

הספר עוסק בנושאים הבאים : הדרכת הורים ובדידות.

הספר הינו מעין ספר הדרכה להורים ולילדים, שילדם חלה בסרטן. בספר מתוארים השלבים, מגילוי המחלה, כולל הקשיים, עד לרגע ההחלמה. הספר "ילד קטן במלחמה גדולה" עוסק בעיקר בצד הפיזי של המחלה. הוא מתאר את הטיפולים, הניתוחים ומשתמש במושגים רפואיים כגון : "היקמן".

כמו כן, מתמקד הספר גם בצדדים הרגשיים, המלווים את הילד במחלתו. התחושות המתוארות ביצירה הן פחד, יאוש ובדידות. גיל נמצא רחוק מהבית, מחדרו, מחפציו ומחבריו. גיל נמצא בחדר לבד, ללא ילדים אחרים שיוכל ליצור איתם קשר ולשחק איתם. במטרה לעזור לו, ההורים של גיל מביאים לו את החפצים מחדרו לבית-החולים. לגיל קשה להתמודד עם הבדידות, הוא מנסה לחפש תעסוקה. הספר עוסק בתחושת הבדידות המציפה את הילד כאשר הוא רחוק מן המוכר לו.

בספר "ילד קטן במלחמה גדולה" מציגים את דמותו של הילד באופן שונה מהדרך שמציגים אותה בספר "שוקולדים לא מגיעים סתם".

הספר "ילד קטן במלחמה גדולה" מציג את הילד כדמות חלשה וקטנה. ניתן לראות זאת כבר בכותרת- ילד קטן. קיימת האפשרות, שהמטרה של כתיבת המילה "קטן" בכותרת הייתה לשם הניגוד, אך ניתן לראות זאת כהקטנת מעמדו של הילד ויכולת ההתמודדות שלו.

בספר הילד מוצג כחלש, כקטן וכמפוחד, וכמי שלא מסוגל להתמודד עם המילה "סרטן". עם זאת יש לקחת בחשבון שבספר זה מדובר בילד בן חמש שהוא עצמו חווה, על בשרו, את כאבי המחלה והבדיקות. זאת לעומת גיבור הספר "שוקולדים לא מגיעים סתם", ששם גילו היה מבוגר יותר, ואימו היתה זו שחוותה את קשיי המחלה.

הדבר העיקרי, שנוגד את השקפת העולם החינוכית על פיה יש לכבד את הילד ולהעריך את יכולותיו, זהו אי השימוש הישיר במילה סרטן. נראה, כי הגישה החינוכית העומדת בבסיס היצירה היא כי מחלת הסרטן היא מונח הקשור לטאבו. כאשר כותבים ספר לילדים יש, לדעתי, להתייחס באופן ישיר למקרה ולא לנסות להקל על התופעה. מחלת הסרטן היא מחלה קשה מאוד, אך היא נפוצה בעולמנו. חוסר שימוש ישיר במושג "מחלת הסרטן" לא תעלים או תקטין את קיומה ואת תדירותה בעולם. אני לא מוצאת סיבה הנראית לעין, למעט עטיפת הילד והגנתו, שבגללה מפחדים להשתמש במילה זו בספרי ילדים, בפרט, ובשיח עימם, בכלל.

כפי שכתבתי בדעתי על היצירה הקודמת, אני חושבת, שיש צורך לחשוף ילדים לעולם הבעיות המתרחשות בחיינו. אם ננסה להסתיר או לעדן את הבעיה אנחנו רק נבנה מעטפת של תקוות שווא אצל הילד המתעמת עם הבעיה.

בספר זה מתוארת גישה היוצרת גוננות יתר של ההורים ביחס לילד. גישה זאת מחלישה ומעצבת מציאות לפיה הילד תלוי תלות מלאה בהוריו. ילד, הנחשף לבעיות ולעולם שהוא לא כולו ורוד, מתבגר בצורה שונה מילד שהוריו מגוננים עליו. ילדים שהתבגרו כשהם מודעים לסובב אותם מפתחים רגישות לסביבתם תודות למודעות זו, הם מקבלים את השונה, כי הוא לא זר להם, הם יודעים לזהות אנשים הזקוקים לעזרה, יש להם בנוסף כלים לעזור להם ולהתמודד עם מצבים.

דעתי היא שנוסף על יחסם לזולת, הם מתמודדים טוב יותר עם קשיים בחיים. ילד שגדל בסביבה שתמכה בו, אך לא עטפה אותו לחלוטין, ידע לא לוותר כשקשה וידע כיצד להתמודד בשעות משבר.

בפרק זה, שתי היצירות שהוצגו הן יצירות תיעודיות. רוב ספרי הילדים העוסקים בנושא זה הינן תיעודיות. סופרים לא מרבים לכתוב על נושאים כמו מחלות, מוות וקשיים עבור ילדים.

פרק שלישי- ז'אנר ספרות הנוער

בפרק זה אציג שתי יצירות מז'אנר ספרות הנוער, המתייחסות למחלת הסרטן מכמה היבטים. בפרק זה אערוך דיון ספרותי תוך התמקדות ביחס החברה לחולה או למשפחתו, אבלט את נקודות המבט של החולים ביחס לעתידם. כמו כן, אתייחס לדרכי ההתמודדות השונות של הדמויות עם המחלה.

עד בת-המצווה זה יעבור/ נועה רוס.

קהל יעד : בני נוער

שם המחברת : נועה רוס

שם המאייר : גיל טרויצה

מאפייני הז'אנר

הספר "עד בת-המצווה זה יעבור" עונה לרוב המאפיינים של הז'אנר, ספרות נוער. הספר לא ארוך מדי (229 עמודים), הדמות הראשית הינה נערה. העלילה אינה מורכבת ביותר. מספר הדמויות מצומצם יחסית. המציאות המתוארת היא מציאות של בני נוער ישראליים במציאות של שנות האלפיים. מציאות זאת כוללת עיסוק בייחסים עם בני המין השני, תיאור של ייחסים עם ההורים ושאר בני המשפחה. כל אלה תוך התמקדות במחלת הסרטן והשלכותיה על חייהם ותהליכי ההתבגרות הייחודיים להם. מאפיין נוסף הוא סגנון הכתיבה המותאם לשפתם של בני הנוער. הספר הינו בדיוני.

פרטים ביוגרפיים על מחברת הספר

נועה רום נולדה בישראל בשנת 1975. נועה הינה סופרת נוער ומורה בישראל, ובעבר הייתה עיתונאית של עיתוני נוער.

ב-2008 יצאה לאור סיפרה הראשון, "עד הבת-מצווה זה יעבור". עד היום (2014) כתבה נועה רום חמישה ספרי נוער.

רום עובדת כמורה בבתי ספר יסודיים ומרצה בבתי ספר ובספריות על ספריה ועל תהליך הכתיבה. כיום נועה מתגוררת בנתניה והיא אם לבן אחד.

כותרת היצירה

שם היצירה הוא שינוי מכוון ומשמעותי של המשפט הנפוץ: "עד החתונה זה יעבור". השימוש החברתי במטבע הלשון "עד החתונה זה יעבור" מבטא ניסיון להקל ראש באירוע שהתרחש. פירושו של הביטוי הוא כי עד שנגיע לרגע המיוחל, שהוא החתונה, יישכח האירוע המצער. בספר "עד בת-המצווה זה יעבור" יש התייחסות למשמעות המדויקת והמילולית של הביטוי. שכן נוגה, גיבורת הספר, אכן מחכה בכיליון נפש למועד של בת-המצווה שלה. כותרת הספר "עד בת-המצווה זה יעבור" משייכת את המשפט "עד החתונה זה יעבור" לחייה של נוגה, גיבורת הספר. אמה של נוגה הרבתה להשתמש במטבע הלשון "עד החתונה זה יעבור".

אפשר לייחס לכותרת היצירה שתי משמעויות:

משמעות ראשונה היא משמעות אירונית. מטבע הלשון היוצר ניגוד בין הכותרת המקלה ראש לבין מחלת הסרטן ומצבה של הדמות הראשית. כמו כן, מעניקה הכותרת תחושה כי דמות הנוקטת במטבע הלשון לא מבינה מה מתרחש במשפחתה של נוגה.

משמעות שנייה, שאפשר לייחס לכותרת היא אופטימיות. מחלת הסרטן לעיתים גורמת למוות ולא מחלימים ממנה. לכן יש בכותרת הבעת אופטימיות. הדמות הראשית, נוגה, מקווה שאחותה תחלים עד לבת-המצווה. עם זאת קיימת גם האפשרות שהדמות הראשית לא מפנימה את גודל הבעיה, ומשכנעת את עצמה שיהיה טוב בקרוב.

עלילת היצירה

הספר "עד בת-המצווה זה יעבור" מתמקד בנערה בשם נוגה אשר עומדת לחגוג את בת-המצווה שלה. זו היא נערה שחייה מושלמים, כביכול. יש לה הורים תומכים, אחות גדולה חכמה ואוהבת וחברים הסובבים אותה. אך מתברר, כי לפני בת-המצווה שלה מתגלה אצל נטע, אחותה, סרטן. חשוב לציין, כי גם בספר זה לא מזכירים לאורך כל היצירה את המילה "סרטן" באופן ישיר ומשתמשים בשם "יצורע" כדי לציין את המחלה. במהלך הספר מתוארים המשברים, שעוברים נוגה ובני משפחתה. הספר עוסק בטיפולים, באהבות נכזבות, בנשיקה ראשונה ובבת-המצווה הקרבה ובאה. הספר עוסק בדרכי התמודדות של נוגה עם מחלת הסרטן של אחותה הבוגרת: האנשים שהיא מגייסת להיות סביבה, דברים שהיא בוחרת לעשות, השינויים הנפשיים שחלים בה והשינוי הכללי בבית, אשר נוצר בעקבות המחלה של אחותה.

עמדת המספר

סוג המספר הינו מספר גיבור. במקרה של היצירה "עד בת-המצווה זה יעבור", נוגה, שהיא הדמות המרכזית, מספרת את הסיפור ואת החוויות שחוותה מנקודת מבטה הסובייקטיבית בלבד. נקודת מבט המתאימה למציאות של בני נוער, בכלל, ובישראל, בפרט כגון: אהבה ראשונה, מראה חיצוני, ייחסים במשפחה ועוד אירועים המעסיקים בני נוער באשר הם.

איורים

בספר ניתן למצוא איורים מעטים. בכריכת הספר מתוארות ארבע נערות שמחות ומאושרות. ניתן להבחין, שהן נמצאות ברחבת הריקודים באירוע כלשהו. האיור והכותרת עומדים ביחס הפוך לנושא הספר- התמודדות של בני נוער ומשפחתם עם מחלת הסרטן. יש לשער, כי האיור שעל הכריכה מתייחס למסיבת בת-המצווה, שהתרחשה בסופו של דבר במועד המיוחל.

באיורים המופיעים במהלך הספר נוגה מתוארת בעלת הבעה כעושה ועצובה. למעשה, למעט בכריכת הספר, נוגה, גיבורת הספר, לא מתוארת באיורים מחויכת או שמחה. יש לשער, כי המאייר רצה לבטא באיורים את החרדה שלה לגבי אירוע בת-המצווה שלה, ואילו הכריכה מתארת את הסיום האופטימי של היצירה.

סגנון הכתיבה

הספר כתוב בסגנון הקרוב לשפה היומיומית של בני נוער. בספר יש שימוש רב בשמות חיבה ובפניות אישיות המתאימות לבני נעורים. "כמו אורי היפה שלי". (עמ' 53)
"הקול המעצבן של דודה יפה החזיר אותי למציאות" (עמ' 36) ועוד.

מבנה הספר

הספר מחולק ל- 25 פרקים. הפרקים מתארים את ההתפתחות האישית של נוגה מהרגע שהיא מגלה שאחותה חולה ועד להבראתה. בסיום הספר נוגה חוגגת את בת-המצווה שלה עם כל המשפחה והחברים. הפרקים מתארים את חייה של נוגה לצד הטיפולים של נטע במחלת הסרטן ותוך התמקדות בחייה האישיים.
מתוך 25 הפרקים המרכיבים את הספר, ישנם שלושה פרקים ששם משמעותי להערכת, להתפתחות העלילה.
שמו של הפרק השני הוא "והושך על-פני תהום". בפרק זה מגלה נוגה שאחותה חולה בסרטן. שמו של הפרק לקוח מבריאית העולם, בספר בראשית, פרק א', פסוק ב'. קיימת האפשרות שבשם הפרק השני יש רמיזה לאמונה באלוהים. אפשרות נוספת היא כי הביטוי מתאר את תחושתה של נוגה שעולמה חרב עליה, כאשר התברר לה כי אחותה חולה, וכי קיום בת-המצווה מוטל בספק עקב כך.
פרק 11: שמו של הפרק הוא "שמי נוגה ואני צריכה עזרה". בפרק זה, נוגה מחפשת עזרה מהאנשים הסובבים אותה. נוגה נפגשת עם יועצת בית-הספר, ומדברת עם אמא שלה על נושאים שמציקים לה. שמו של הפרק מבטא קריאה ישירה לעזרה מצידה של נוגה. נוגה מגיעה למצב בו היא לא יכולה לשאת יותר את המעמסה הנפשית והיא זקוקה לתמיכה. מבחינת ההתפתחות של דמותה של נוגה זוהי פנייה המהווה נקודת מפנה חשובה. פנייה זאת מתחילה את ההתפתחות החיובית של נוגה והכרה במצבה המיוחד.

פרק 17 : שמו של הפרק הוא "שיגרה זה רע?". בפרק זה נוגה ומשפחתה מנסים לחזור לשגרת חייהם, ומנסים להשכיח מנטע את המחלה. שמו של הפרק מבטא את הרצון העז של נוגה לחזור לשגרת חייה. היא לא מעוניינת שחייה ישתנו. בפרק זה ניתן להבין שנוגה רוצה וכמהה לחזור למה שהיה בעבר, היא לא רצתה שאחותה תחלה. ניתן להבין, שנוגה הבינה ששינויים בחייה אינם בהכרח חיוביים.

דמויות

נוגה היא הדמות הראשית ביצירה. ההתרחשויות ביצירה מתוארות מנקודת מבטה.

נוגה

נוגה היא נערה כבת 12, היא אמורה לחגוג את בת-המצווה שלה בקרוב. נוגה היא נערה הגיונית, מעשית ונוטה להיבהל בקלות: "אני יכולה להגיד שאני נערה הגיונית, מעשית, עם נטייה קלה לפתח דרמות" (עמ' 11). לנוגה יש אחות בוגרת בשם נטע. חצי שנה לפני חגיגות בת-המצווה של נוגה התגלה בגופה של נטע גידול סרטני בבטן. כאשר גילו אצל נטע את הגידול נוגה דאגה לחייה של נטע וגם לחגיגות בת-המצווה שלה. המחלה שיבשה אצל נוגה את התפקוד היומיומי: "זה רק התחיל? חשבתי בפאניקה. איך אני אעמוד בעוד ימים כאלה?!" (עמ' 60). כמו כן, המחלה של נטע גרמה לאי-שקט בבית, שהגביר את החששות של נוגה. לאורך היום נוגה חשבה על נטע, על המחלה שלה, ואף חשבה שאולי יש לה חלק בכך שנטע חלתה: "אולי זו גם אשמתי שהיצורע נדבק אליה?!" (עמ' 66). נוגה פחדה שהיא הציקה לנטע יותר מדי ושיתפה אותה בדברים קלי ערך, ולכן נטע חלתה. היא דמינה את נטע בבתי חולים והרגישה חנוקה. היא הבטיחה לעצמה שתעשה כל שביכולתה לעזור לנטע להבריא: "אני מבטיחה שאעשה הכול בכדי לעזור לך" (עמ' 37).

המחלה של נטע עוררה בנוגה תחושות ורגשות כגון: דאגה, בדידות, עצב, כעס. נוגה דאגה לנטע ולבת-המצווה שלה, היא חשה בודדה, כאשר כולם היו סביב נטע ולא שמו לב אליה כלל, היא פונה לאמה ואומרת לה: "בזמן האחרון את לא מתייחסת אלי כל-כך" (עמ' 101).

היא הרגישה שהיא מתחרה עם הכלב שלה על תשומת-הלב של משפחתה מהרגע שנטע חלתה. נוגה כעסה על שירי, בת כיתתה, אשר גילתה חוסר רגישות והשתמשה במחלתה של אחותה במטרה להקניט ולהציק לה: "סרטן טוב זו לא סתירה? היא שאלה ברשעות" (עמ' 80). המציאות החדשה בה נמצאה נוגה גרמה לה לעצב, ללחץ ולדכדוך רב: "ההרגשה הטובה התחלפה במהירות ללחץ" (עמ' 38). "אפשר למות מזה? שאלתי בלחץ" (עמ' 18). "הכול רע" (עמ' 46).

קושי נוסף, שחוותה נוגה, קשור לחיי האהבה שלה. נוגה התאהבה באורי, נער בן כיתתה. אורי לא החזיר אהבה לנוגה אלא לשירי, הנערה שהרבתה להציק לנוגה. אורי ניצל את נוגה ופגע בה. הוא ביקש מנוגה להכין לבד את עבודת ההגשה, אשר היו אמורים לעשות יחד. נוסף לכך הוא העליב ופגע בה בפומבי בכיתה. הוא עשה זאת, כאשר נוגה אמרה פוגענית

לשירי שהציקה לה קודם לכן "את לא צריכה להיות מגעילה לשירי. היא רק מנסה להיות חברה טובה" (עמ' 80). אורי שמתייחס, לנוגה בצורה פוגענית ולא מכבדת, לבסוף הפך להיות בן הזוג של שירי.

המחלה של נטע והמקרים בבית ובבית-הספר גרמו לנוגה לדיכאון. היא הפסיקה ללכת למסיבות יום הולדת וחלמה חלומות מסויטים. היא הרבתה לבכות והייתה עצובה רוב הזמן. כאשר נוגה סיפרה לחברתה הטובה אופיר על המחלה של נטע, אופיר הציעה שישנו את שם המחלה לשם נחמד יותר והן החליטו לשנות את השם "מחלת הסרטן" ל"יצור-רע". הדרך שבאמצעותה התמודדה נוגה עם המצב הקשה הייתה דרך שיתוף רגשי באמצעות דיבור. נוגה דיברה עם נעמה, חברה מהכיתה, שגם היא חלתה בעבר בסרטן. בזמן מחלתה של נעמה, נוגה התרחקה ממנה, אך בתקופה שבה נטע חלתה היא חשה צורך לדבר עימה. בנוסף לנעמה דיברה נוגה עם היועצת, דנה וייסברג. תחילה חששה נוגה לגשת אליה: "האמת שאני לא בטוחה שאני שייכת לסוג הילדים שבאים אליה" (עמ' 11). אך לבסוף ניגשה וטענה שהיועצת עזרה לה, היא הקשיבה לה ויעצה לה איך להגיב בסיטואציות שונות. נוסף לשיחות עם נעמה ודנה, נוגה דיברה עם אמא שלה. נוגה ואימה קרובות, יודעות הרבה אחת על השנייה. בתקופה של המחלה הרגישה נוגה שאמא שלה מתעלמת ממנה. בעצת היועצת, דנה, ניגשה נוגה לאמא שלה ואמרה לה את אשר על ליבה. "בזמן האחרון את לא מתייחסת אלי כל-כך" (עמ' 101).

לפני בת-המצווה של נוגה, נטע הבריאה ונוגה יצרה קשר עם תום, ילד מהכיתה שלה. בשבוע של בת-המצווה נוגה ניסתה לשנות את המראה החיצוני שלה. היא צבעה את השיער והסתפרה. בשבוע המסיבה, נוגה נתקלה בקשיים טכניים שהכבידו עליה. התקליטן ביטל את הגעתו, צביעת השיער השתבשה, ועיצוב האולם השתבש. נוגה בכתה. גם בשבוע שאמור להיות השמח ביותר דברים לא מסתדרים כמו שצריך: "יום לפני בת-המצווה שלי, החלטתי שאני לא חוגגת. כל היקום היה נגדי, רומז לי שהיה עדיף להשקיע את הכסף בטיול" (עמ' 209).

לאחר שמצאו תקליטן: "מצאתי לך די.גיי" אמרה לה דודתה יפה (עמ' 218), ועיצוב מחודש לשיער, הכול הסתדר. נוגה שמחה שסוף-סוף תשומת-הלב מופנת אליה, והמסיבה היא רק לכבודה. בבת-המצווה כולם החמיאו לה ומרוב התרגשות היא לא נרדמה בלילה שלאחר המסיבה. לקראת סיום היצירה אומרת נוגה לעצמה כך: "הבוקר כמעט מגיע ואני לא נרדמת, אבל הפעם בגלל דברים טובים" (עמ' 228).

נוגה למדה על עצמה דברים רבים במהלך התקופה המתוארת בספר- מחלת הסרטן של אחותה הגדולה. היא למדה שהיא מסוגלת להתמודד עם מצבים לא פשוטים. היא הבינה שאין דבר העומד בפני הרצון ושמשבירים מחשלים את האדם שעובר אותם : "אבל עכשיו אני מאמינה שהכול יכול לקרות" (עמ' 229). היא למדה להעריך את הנערים שמעריכים אותה. תום, לדוגמה, שהיא לא שמה לב אליו לפני כן מפני שהיה שקט, התגלה כנער חברותי מאוד ואדם שהיא נהנית להיות בחברתו. בספר יש תיאור של תהליך נפשי שעובר על נוגה : מעצבות, לחץ וקושי, כאשר גילתה את מחלת אחותה עד למצב שבו הכול מסתדר בחייה, והיא חוגגת את בת-המצווה שלה כפי שרצתה. בהתחלה נוגה לא ידעה מה לעשות וכיצד להתמודד עם הקושי, אך בעזרת חבריה הטובים ועם משפחתה היא מצליחה להתמודד ולהתגבר, ובסופו של דבר חגגה נוגה את בת-המצווה שלה עם כל החברות והמשפחה.

אמא של נוגה

אמה של נוגה מייצגת את עולם המבוגרים בספר הנוער. היא מאפשרת לקורא לעקוב אחרי ההתמודדות של נוגה עם עולם המבוגרים בתוך המשפחה. כמו כן, באמצעות האם ניתן לעקוב אחרי חלוקת תשומת-הלב האימהית בזמן משבר מתמשך בתוך המשפחה.

אמא של נוגה היא אישה רגישה, דואגת, עוזרת, עקשנית ובעלת סבלנות: "אל תכעסי נטע, אנחנו רק מנסות לעזור" (עמ' 131). אמא של נוגה מאוד קרובה לנוגה והן משתפות האחת את השנייה בחוויותיהן היומיומיות, "אני מחוברת בעיקר לאמא שלי, היא האדם שהכי קרוב אלי" (עמ' 11). אמא שלה היא גם זו שסיפרה לנוגה על כך שנטע חולה.

אמא של נוגה הזניחה אותה, כאשר גילו שנטע חולה. האם עברה מרופא לרופא, מבדיקה לבדיקה, ונשארה עם נטע באשפוזים: "רציתי לרוץ לאמא ולחבק אותה אבל היא נשארה עם נטע בבית-החולים" (עמ' 55). היא לא שמה לב לנוגה, בתה השנייה.

כשנטע חלתה האם נתקפה מתח וחרדה. היא בכתה, הפסיקה לאכול ולבשל ובעיקר כעסה על כולם. היא כעסה על המשפחה, היא לא הבינה למה לא כולם מתעניינים בשלומה של נטע. היא בדקה מי התקשר לשאול לשלומה ומי לא.

כשגילו את דבר מחלתה של נטע, האם לא הפנתה את תשומת-הלב לבת-המצווה של נוגה. מה שהיה חשוב לה באותו הזמן הוא הבריאות של בתה. היא עשתה הכול במטרה לשמח את נטע. היא אפתה ובשלה לה, קנתה לה את כל מה שרצתה ומילאה אחרי כל בקשה שלה. היא רצתה שלנטע יהיה טוב, והיא עשתה כל מאמץ להסב לה אושר.

לפני בת-המצווה של נוגה, אחרי שנטע החלימה, האם הפנתה את מלוא תשומת-הלב לאירוע ולנוגה. היא לקחה את נוגה לספר, דאגה לעיצוב האולם ולמציאת תקליטן. ניכר, כי האם השתדלה לחפות על הייחוס שלה לנוגה במהלך התקופה בה לא התייחסה אליה. היא בילתה איתה את רוב זמן ההכנות.

אבא של נוגה

האב מייצג, כמו האם, את עולם המבוגרים. תיאור תגובות האב מתמקדות בתחום הרגשי. אבא של נוגה הוא אדם מדויק, רציונאלי, סקרן, דואג ויודע להקשיב: "97 אחוזים, דייק אבא" (עמ' 19). "אמר אבא וחיבק אותה בחום" (עמ' 75). כאשר התגלתה המחלה אצל נטע הוא נתקף פחד וחרד לשלום בתו, "הוא ניחם אותי שהכול יהיה בסדר אבל נראה לי שהוא בעצם ניחם את עצמו" (עמ' 21). הוא ניסה לנחם את נטע, את נוגה ואת אשתו, הציע יום כיף ויצא מגדרו כדי לעזור לשפר את המצב: "אולי נעשה יום כיף גם היום?" (עמ' 132). גם הוא, כמו אשתו, ירד במשקל מאז גילוי המחלה ואף צבע עיניו השתנה: "הוא לא ממש אוכל וגם העיניים התכולות שלו שינו גוון" (עמ' 108). "ואמא, גם היא לא אוכלת הרבה מאז שנטע חלתה" (עמ' 108).

ביום הולדתה של נטע הוא ערך את השולחן, התחיל בחגיגות מוקדם מהצפוי והבטיח לה שלעולם לא תהיה לבד. באשר לנוגה, תחילה הוא כעס עליה, כששאלה מה יהיה עם בת-המצווה שלה, אך לבסוף הוא נירגע והבין שכל אחד מגיב אחרת במצבים שונים: "כעסתי על אבא ועל זה שהוא כעס עלי" (עמ' 20). "אבא נכנס לחדר שלי וליטף לי את הקוקו" (עמ' 21).

נטע

תפקידה של נטע ביצירה הוא מרכזי ביחס לנושא ההתמודדות עם מחלת הסרטן. היא ומחלתה מאפשרים תיאור התמודדות של כל בני המשפחה עם מחלתה. נטע היא אחותה הגדולה של נוגה. נטע היא בחורה נאה, בעלת עיניים ירוקות ושיער יפה. היא סטודנטית לקולנוע, ויש לה חבר זה שנתיים. כאשר לנטע היו כאבי בטן, והיא החלה להרגיש לא טוב, ערכו לה בדיקות וגילו שיש לה גידול סרטני בבטן. נאמר לנטע שיש לה 97% סיכויי החלמה, אך עליה לעבור ניתוח. נטע חוותה קשיים רבים בתקופת המחלה. היא חוותה כאבים עזים, תוכניות שתכננה בוטלו: "לא בא לה טוב הסרטן הזה, היא בדיוק תכננה לנסוע עם יונתן ליוון" (עמ' 20). היא הביעה כעס לעיתים קרובות, "אמרה נטע בכעס" ... "נטע התרגזה עוד יותר" (עמ' 129). הציעו לנטע דרכים רבות במטרה להקל על הקושי הרב הכרוך בהתמודדות עם מחלתה. הציעו לה להצטרף לקבוצת תמיכה, לצאת מהבית עם חברים ולקבל תמיכה נפשית באמצעות טיפול פסיכולוגי. נטע סירבה לכל אפשרויות העזרה שהוצעו בפניה. לאחר זמן מה התחילה לשתף פעולה בטיפול פסיכולוגי. הפסיכולוגית הצליחה לעזור לה ולהרגיע את

כעסיה, אך עדיין נטע הייתה טעונה מאוד. נטע עסקה רק בכל הנוגע לעצמה ולמחלתה בלבד. במידה ונוגה פנתה אליה לבקשת עזרה, בבקשה שתקשיב לה, היא התנצלה ואמרה שאין באפשרותה לעזור לה.

ביום ההולדת של נטע, הוריה תכננו לערוך לה מסיבה. נטע לא רצתה לראות את כל החברים שלה בטענה שהיא לא רוצה לשמוע צרות של אחרים. למרות הכול היא התגברה על הקושי וערכה מסיבה וכעסה על חבריה כאשר הגיעו. חשוב לציין, כי בעקבות המחלה נטע רזתה והתנהגותה הפכה ילדותית: "משכה בכתפיה כמו ילדה קטנה" (עמ' 133). "רקעה ברגליה כמו ילדה קטנה" (עמ' 132).

במטרה להסיר את הגידול עברה נטע ניתוח. היא אושפזה במהלך שבוע בבית-החולים. לאחר שהבריאה, כל כאב פעוט הפחיד אותה, והיא חשבה כי הוא מבשר את חזרת המחלה. עם זאת בכל פעם שבאה לבית-החולים הרגיעו אותה. נטע חזרה ללימודים ואף עברה לגור עם יונתן זמן מה לאחר בת-המצווה של נוגה.

אופיר

אופיר היא החברה הטובה ביותר של נוגה. הן מכירות מכיתה א'. אופיר היא ילדה כבת 12, מתולתלת, מצחיקה, בעלת נטייה להרים את הקול ומדברת מהר, "היא מתולתלת, מצחיקה ויש לה נטייה להרים את הקול" (עמ' 11). אופיר מיעצת לנוגה בכול: לגבי בנים, איך להתנהג עם שירי וגם איך להתנהג עם נטע שחלתה בסרטן. אופיר טענה ש"מחלת הסרטן" היא מילה מפחידה ויש למצוא לה מילה אחרת. אופיר החליפה את שם המחלה ב"יצור-רע": "צריך למצוא שם חדש למחלה!" (עמוד 25). אופיר מקשיבה לנוגה, שנמצאת איתה ברגעים הקשים.

אופיר לומדת יוגה, דואגת לעור הפנים שלה, בטוחה שוורוד זה צבע המזל שלה, מאמינה בהורוסקופים, מחפשת חבר כבר הרבה זמן, וחלומה הוא להיות שחקנית. אופיר מדגישה את אופייה של נוגה על דרך הניגוד. אופיר ונוגה הן חברות טובות, אך האופי שלהן שונה מאוד. אופיר קולנית לעומת נוגה השקטה יותר, אופיר מתחברת לצד הרוחני ונוגה לא.

איה

איה היא חברה של נוגה מאז כיתה א'. היא נצמדה לאופיר ונוגה ומאז לא עוזבת אותן. איה לא יודעת איך מתנהגים ליד אנשים חולים ובמיוחד לא ליד חולי סרטן. היא לא הייתה חולה מכיתה ג': "חוץ מדלקת גרון שהייתה לאיה בכיתה ג', היא לא יודעת מה זה להיות חולה ועכשיו היא צריכה להתמודד עם מחלה שכזאת" (עמ' 62).

לאיה יש חבר בשם שחר, היא הכירה אותו בחוג לשחמט, ומאז הם לא נפרדים. הם מבליים הרבה יחד ומדברים שעות בטלפון. היא שכחה את החברות שלה מאז שהכירה אותו. איה מייצגת את האנשים, שלא יודעים כיצד להתנהג לצד אדם חולה. אנשים אלו מפחדים לומר או להתנהג שלא כשורה, ולפגוע באופן מסוים בחולה.

נעמה

נעמה היא חברה של נוגה. נעמה חלתה בסרטן, וכששערה נשר עקב הטיפולים הכימותרפיים היא סיפרה לכולם שהשיער שלה לא הסתדר בבוקר, ולכן גילחה אותו. היא התביישה. כשחלתה, חברים רבים התרחקו ממנה, ולאחר שהבריאה חלקם חזרו להיות חברים שלה. המשפחה שלה תמיד תמכה בה, גם כשחששה שתמות. הדבר שהיה הקשה ביותר לנעמה היה שהמחלה הגיעה ללא התראה מוקדמת. היא הבריאה, עם הזמן נהייתה אמיצה, למדה להנות מחייה ולהיות מאושרת.

כאשר נוגה סיפרה לנעמה, שנטע חולה בסרטן, היא תמכה בה וייעצה לה לאורך כל הדרך. נעמה ישבה ודיברה רבות עם נוגה, דלת ביתה הייתה תמיד פתוחה בפניה והיא הרבתה לשבת עימה בבית-הספר: "בכיתי ונעמה חיבקה אותי" (עמ' 31). "אני לא יודעת מה הייתי עושה בלעדייך" (עמ' 32). נעמה היא האדם שעליו נוגה יכולה לסמוך. נעמה היא האוזן הקשבת של נוגה שאליה היא יכולה לפנות בכל שעה. לנוגה ונעמה מכנה משותף- מחלת הסרטן. נעמה יכולה להבין מה חווה נוגה ברגעים הקשים לצד נטע. נעמה מייצגת את החברות המזדהה והתומכת, לה נוגה זקוקה. זה הוא קשר לו זקוקה נוגה מבני משפחתה, אך כאשר אין הם פנויים עבורה, היא מוצאת לה תחליף או עזרה נוספת בדמות חברותיה.

תום

תום הוא החבר של נוגה. כינו את תום בכיתה "הדומס", כי הוא לא מרבה לדבר. לתום יש גומות, הוא בישן ורגיש.

תום לא רקדן טוב, אך הוא השתדל ללמוד לרקוד למען נוגה. לתום אין ניסיון עם בנות המין השני, אך הוא חושב שנוגה מקסימה, והוא נישק אותה בסוף פגישתם הראשונה. תום ויחסיו עם נוגה מדגישים את החזרה של נוגה לחיי שגרה בריאים של נערה בגיל ההתבגרות.

דמויות שוליות

סבתא עדנה

עדנה היא סבתא של נטע ונוגה מצד אביהן. כאשר נטע חלתה היא דאגה לה והשיגה מספר טלפון של מומחה בסרטן.

גאולה

גאולה היא סבתא של נטע ונוגה מצד אמן. גאולה, חולת סוכרת, אישה חדה, גאה מאוד בנכדותיה. גאולה עברה מלחמות רבות בחייה. כאשר נטע התאשפזה בבית-החולים היא הביאה לה אוכל ביתי. גאולה השתדלה לא להכביד על בתה, אמן של נטע ונוגה, בצרותיה.

גאולה חושבת שהמחלה תחשל את נטע ותהפוך אותה לחזקה יותר.

סבא שאול

סבא שאול הוא סבא של נטע ונוגה. שאול אוהב להעלות זיכרונות, וטוען שנוגה התבגרה במהלך תקופת המחלה. "נכון שננוצ'קה התבגרה?" (שאול עמ' 93).

לואי

לואי הוא הכלב של נטע ונוגה. כאשר נטע חלתה הוא הבין שמשוהו לא בסדר קרה. מאז שגילו את המחלה הוא מפריע בבקרים וגורם לאי-סדר בבית. בשלב מסוים, בתקופת מחלתה של נטע, נוגה הרגישה שהיא מתחרה איתו על תשומת-לב המשפחה: "הוא מבין שמשוהו לא טוב קרה במשפחה" (עמ' 94). "אני חושבת שהוא פשוט מתחרה איתי על מעט תשומת-הלב שנשארה לנו אחרי שהכול הולך לנטע" (עמ' 94).

דודה יפה

יפה היא דודתן של נטע ונוגה. יפה היא אישה אנוכית, מאמינה באמונות תפלות ובכשפים והיא חווה קשיים רבים בחייה. כאשר נטע חלתה היא מייד הגיעה לבית המשפחה והתחילה לריב עם חלק מהקרובים שהיו שם. ביום ההולדת של נטע היא נפגעה כאשר העירו לה חלק מקרובי המשפחה על הערותיה. עם זאת, כאשר נוגה הייתה צריכה עזרה לבת-המצווה שלה היא עזרה לה ומצאה לה תקליטן במהירות.

דוד מיקי

מיקי הוא דודן של נטע ונוגה. הוא תמיד רב עם דודה יפה. מיקי מצא לנטע רופא טוב בגרמניה.

גידי ואירית

גידי ואירית הם זוג נשוי. גידי הוא אח של אבא של נטע ונוגה. השניים שקטים מאוד. הביאו אוכל לבית-החולים כאשר נטע אושפזה.

דניאלה

דניאלה היא בת דודתה של אימה של נוגה. דניאלה גורמת לאמא של נוגה להיות מאושרת, היא הגרסה הצעירה שלה. נוגה מאוד אוהבת אותה: "אני אוהבת את דודה דניאלה, היא כמו אמא רק בגרסה הצעירה יותר" (עמ' 95). דניאלה התחתנה בגיל 40, היא אמא לתאומים, יובל ואורית, והיא עובדת כעיתונאית במגזין.

יונתן

יונתן הוא החבר של נטע. הוא אדם נחמד, דואג, בחור רציני ובעל חיוך יפה. כאשר נטע חלתה הוא עמד לצידה בכל עת, לקח חופשה מהעבודה כדי להיות איתה ועזר לה לאורך כל התהליך. כאשר נטע הבריאה עברו השניים לגור יחד.

אורי

אורי הוא הילד היפה ביותר בשכבה של נוגה. אורי הוא שחקן כדורסל והחבר של שירי. נוגה מאוהבת בו ואורי מנצל זאת. הוא מבקש מנוגה להכין לבד עבודות שהשניים אמורים להכין יחד. אורי הוא חסר רחמים ופוגע בנוגה במקום לעזור לה.

שירי

שירי היא ילדה בת 12, הלומדת עם נוגה בשכבה. שירי חושבת שהיא מנהיגת השכבה. היא מנצלת לרעה את מעמדה החברתי. לדוגמא היא מעצבנת ומקניטה את נוגה: "קשה לך לראות אותי ואת אורי מאושרים כל-כך" (שירי עמ' 98). שירי חסרת רגישות ומשתמשת במחלה של נטע כדי לפגוע בנוגה. שירי מפחדת לחלות בסרטן, ולכן כל דבר הקשור למחלה היא מרחיקה ממנה (היא חושבת שסרטן היא מחלה מדבקת). שירי דואגת להיות יפה ומושכת. שירי כתבה ספר על חייה וסיפרה לנוגה שאבא שלה התפלל לשלומה של אחותה.

שולי

שולי היא השכנה של אופיר. היא מחנכת בתיכון, יש לה קול של מורה והיא אוהבת סדר.

אמא של נעמה

אמא של נעמה, חברתה הטובה של נוגה, היא חייכנית ואופה מצוינת. היא תמכה בנוגה כאשר נטע חלתה.

ד"ר יהושע מנחם

ד"ר יהושע מנחם הוא הרופא האונקולוג של נטע. במשרד של ד"ר יהושע יש שולחן עץ כהה, ניירת רבה וריח של אקונומיקה. כאשר נטע חלתה הוא הכין את המשפחה לקראת הצפוי להם במהלך התקופה. הוא הכין את המשפחה לקראת הניתוח ותהליך ההחלמה. כאשר נטע עברה את הניתוח הוא ליווה אותה.

אמא של אופיר

אמא של אופיר, חברתה הטובה של נוגה, רואה טלנובלות רבות, ומבינה גדולה בתוכניות אירוח. כאשר נטע חלתה היא הביאה הרבה עיתונים לבית-החולים.

לאה

לאה היא המורה של נוגה. לאה מתעניינת רבות בשלומה של נטע, מציעה לה את עזרתה ואת עזרת צוות בית-הספר, וכשהיא רואה את נוגה היא מחייכת אליה חיוך מתוך רחמים. "חיוך הרחמים של המורה לאה, הוא חיוך ענקי וחושף את כל השיניים שלה..." (נוגה, עמ' 78)

דנה וייסברג

דנה היא היועצת בבית-הספר של נוגה. דנה היא בחורה צעירה (כבת 33), חייכנית, בעלת שיער בהיר ומתולתל ועיניים כחולות. דנה היא בחורה נחמדה מאוד שעזרה רבות לנוגה בתקופה שבה נטע חלתה.

דון

דון היא החברה הטובה ביותר של שירי. היא ביתם של סימה ואיציק והשם שלה הוא שם אמריקאי למקרה ויום אחד תגור בחו"ל. קשה להבדיל בינה לבין שירי. שתיהן מתלבשות באופן דומה ולשתיהן אותם החלומות. דון כמו שירי פוגעת ומכבידה על נוגה.

יותם

יותם הוא תלמיד בכיתה של נוגה. יותם הוא ילד נאה, הנראה כמו דמות מתוך טלובלה. אופיר אוהבת אותו.

עינת

עינת היא חברה של נטע. מחפשת דירה ולא מוכנה להתפשר כמו הוריה.

שחר

שחר הוא החבר של איה. השניים הכירו בחוג לשחמט. שחר הוא בחור חכם ויפה ואוהב אופנה.

רועי

רועי הוא נער הנמצא בחוג גידו עם נוגה. רועי הוא נער רגיש מאוד ומפחד כאשר נוגעים בו.
רועי רגיש למכות, דבורים, אקמול, ברושים, ברחשים.

יהודה כהן

יהודה כהן הוא שחקן בטלנובלות. הוא בחור נאה, דוגמן, זמר ורקדן. שירי ביקרה בביתו.

ד"ר שרון תנעמי

ד"ר שרון תנעמי היא הרופאה שפגשה את נטע במיון. הבינה שנטע מפחדת והרגיעה אותה.

הנושאים בהם עוסקת היצירה

ביצירה מופיעים מספר נושאים והם: חיי בני נוער, הווי בית ספרי של בני נוער בישראל, אהבה ראשונה.

חיי הנוער תוך התמקדות בקשיים במשפחתה: נוגה מחפשת תשומת-לב בקרב משפחתה. כאשר גילו שנטע חולה תשומת-הלב הופנתה אליה. נוגה חיפשה התייחסות למצבה מצד הוריה, והיא הרגישה שהיא נאלצת להתחרות עם כלבה על תשומת-הלב שנותרה. בני נוער מחפשים יחס ותשומת-לב רבה בגיל ההתבגרות מצד משפחתם. הם מחפשים אנשים שיבינו אותם ויעזרו להם בקשיי היום-יום. כאשר הייחס של בני המשפחה מופנה כלפי אדם אחד, הנער במשפחה עלול להרגיש מקופח ולא שייך לקן המשפחתי. נוגה חיפשה תשומת-לב בעיקר מאמה. אמא של נוגה הייתה עסוקה בדאגה לבתה הבכורה, נטע, ובשמירה על בריאותה. נוגה שחיפשה תשומת-לב מהוריה, לא מצאה אותה. נושא הקשר בין הנער להוריו בגיל ההתבגרות הוא חשוב. היצירה מתמקדת בצורך של נערים בגיל ההתבגרות בתשומת-לב הורית ובהכוונה מוסרית וחברתית מצידם.

הווי בית ספרי: הספר עוסק בהווי הבית ספרי ובייחסים החברתיים המשתנים בגיל ההתבגרות. היצירה עוסקת בהשפעות החברתיות שיש למחלת הסרטן על החיים החברתיים של החולה ושל סביבתו הקרובה. נוגה נמנעה מללכת למסיבות יום הולדת של חברים, כי היא לא הרגישה נוח לחגוג ולשמח כאשר אחותה נמצאת בבית, חולה. מצב רוחה של נוגה היה ירוד והיא לא רצתה לבלות. נוסף על כך נערים בכיתה פגעו בה והשתמשו במחלתה של נטע, אחותה, במטרה להקניט אותה. חייהם של נערים, שאחד מבני משפחתם חולה, משתנים בפן החברתי. מצב רוחם עלול להידרדר וכך גם חיי החברה שלהם. אם הם לא הולכים למסיבות או שהם נמצאים בבית-הספר עם הבעת פנים נפולה הם עלולים להיות ללעג אצל הנערים שלא מבינים את קשייהם. עם זאת, הספר מתאר יחסי חברות ורעות חיוביים בין נוגה לחלק מבני כיתה ושכבתה, המגלים הזדהות עם קשייה.

אהבה ראשונה : בספר הדמות הראשית, נוגה, חווה את אהבתה הראשונה. תחילה נוגה מתאהבת בנער, בן כיתתה, אורי. אורי לא מחזיר לנוגה אהבה, נוגה נעצבת עקב האהבה החד-צדדית ומחליטה להניח לקשר. לאחר פרק זמן מסוים נוגה שמה לב לנער אחר מכיתתה, השניים יוצאים לבלות וחווים את נשיקתם הראשונה. בספר מתוארת האהבה הראשונה, הנשיקה הראשונה, המתח בין בני הזוג לגבי המשך הקשר והיחס של החברות לקשר הרומנטי הראשון של חברתם הטובה.

נושא מחלת הסרטן ודרכי עיצוב הנושא ביצירה.

הספר "עד בת-המצווה זה יעבור" עוסק בהשפעות של מחלת הסרטן של אחות במשפחה, על אחותה הבריאה, על משפחתן ועל הסביבה החברתית שלהן. האחות הבריאה שהיא הדמות הראשית ביצירה חווה תחושת בדידות וחוסר הענות לצרכיה. היא חשה, כי תשומת-הלב של כל בני המשפחה מרוכזת במחלתה של אחותה. תחושות אלה פוגעות בה הן ברמה האישית והן ברמה החברתית.

נוגה מייצגת את בני המשפחה הנמצאים קרוב לחולה ומושפעים מהמחלה. בספר זה, כמו בספר "ילד קטן במלחמה גדולה", יש שינוי של שם המחלה. בספר אופיר, חברתה של נוגה, משנה את שם המחלה מ"מחלת הסרטן" ל"יצור רע". השינוי מבטא ניסיון לחמוק מהתמודדות ישירה, אמיצה עם המחלה ותוצאותיה, שאינן קלות כלל ועיקר.

קהל היעד : נוער

שם המחבר : ג'ון גרין

שפת מקור : אנגלית

שם המתרגמת : רנה ורבין

מאפייני הז'אנר

הספר "אשמת הכוכבים" עונה לרוב המאפיינים של הז'אנר, ספרות נוער. הספר לא ארוך מדי, הדמויות הראשיות הינם נערים. ביצירה מובעים רגשות אהבה, קנאה ועוד. הספר כתוב בשפה יומיומית, והוא ספר בדיוני.

כותרת היצירה

ג'ון גרין מציין, כי שם היצירה, "אשמת הכוכבים", לקוח מציטוט מתוך המחזה "יוליוס קיסר" מאת שייקספיר. במחזה נאמר המשפט : "ברגעים מסוימים אנשים הם אדונים לגורלם, ואם מצבנו שפל האשמה אינה בכוכבים כי אם בנו עצמנו." (ציטוט זה מופיע בעמוד 108 ביצירה).

היזל גרייס ואוגוסטוס, גיבורי הספר, חולים בסרטן סופני. השניים מייחסים את המחלה ואת הסבל שהם עוברים לכוכבים. הם טוענים, שבגלל הכוכבים שלהם הם חולים. אפשר לתת שני פירושים לאמירה הזו : פירוש ראשון הוא של לעג עצמי. קיימת אפשרות, שהדמויות מייחסות את האשמה לכוכבים בנימה אירונית. הם מבינים שזהו גורלם, אך הם מגינים על עצמם בדרך של הומור עצמי, וטוענים שמחלתם היא באשמת הכוכבים שלהם.

פירוש שני הינו נוחות רגשית. הייזל ואוגוסטוס מחפשים להיאחז בגורם למחלתם. אולי השניים מאשימים את הכוכבים שלהם מתוך נוחות. הכוכבים מהווים גורם חיצוני ומעניק אמונה שאין אפשרות לסתור אותו.

פרטים ביוגרפיים על מחבר הספר

ג'ון גרין הוא סופר אמריקאי, שזכה בפרסים רבים וספריו תורגמו לשפות רבות. גרין נולד באינדיאנפוליס. ילדותו עברה עליו בפלורידה. בשנת 2000 למד ספרות השוואתית ולימודי דת באוהיו, וקיבל תואר ראשון בשני התחומים. לאחר שסיים את לימודיו במכללה, התכוון להיות כומר והחל ללמוד לימודי דת. תוך כדי לימודיו, עבד כסטודנט מתמחה בכמורה בבית חולים לילדים. בבית-החולים הוא שינה את רצונו ותוכניותיו. בבית-החולים נפגש גרין עם ילדים, שחלקם חלו במחלות סופניות. ילדים אלו השפיעו על רצונו לתעד את תחושותיו בכתיבה. את זאת כתב בספרו "אשמת הכוכבים". בראיון שנתן, התייחס לעבודתו בבית-החולים, ואמר שמעולם לא פגש "ילדים שהמחלה הפכה אותם לנבונים יותר מגילם, שהמחלה שינתה את חייהם ואת מותם למשהו נשגב. מי שפגשתי בזמן העבודה שלי שם היו ילדים, בסך הכל ילדים".

לאחר סיום עבודתו בבית-החולים, החל לעבוד בשנת 2005 בכתב-העט "בוקליסט". במסגרת עבודתו, כתב ביקורות רבות על ספרים (במיוחד על ספרי פרוזה ועל ספרי איסלם). בין יצירותיו:

- מחפשים את אלסקה
- אשמת הכוכבים.

עלילת הספר

הספר "אשמת הכוכבים" מתמקד בנערה ובנער, החולים בסרטן. עלילת הספר היא עכשווית ומתרחשת ברובה בארצות-הברית של שנות האלפיים. העלילה מתרחשת בביתם של הגיבורים, בבית-החולים ובאמסטרדם. בין שני הגיבורים נוצר קשר אישי, חברתי ורומנטי משמעותי ביותר. הם עוזרים אחד לשני, תומכים אחד בשני ומתמודדים באופן מעורר השתאות עם אהבתם ועם חייהם המשותפים ועם מות הנער במהלך הזמן. הנערה מתמודדת עם אובדנו.

עמדת המספר

הייזל גרייס הינה מספרת עדה. מספר עד מספר על דמויות שפגש או על מקרים שחוהה- כלומר הוא חלק מן העלילה. מעורבותו של המספר מקנה לו עמדה מסוימת בסיפור, ולכן הוא אינו ניטראלי, ואופן הסתכלותו על הדברים היא מוגבלת. בכל פרק מספרת דמות אחרת על הסיטואציה מנקודת מבטה שלה. עקב כך אופן הסתכלותה הוא מוגבל.

סגנון הכתיבה

הספר כתוב בשפה יומיומית פשוטה. לצד זאת יש בספר התייחסויות ליצירות ספרתיות, מוזיקליות ופילוסופיות. בחלקים מהספר ישנה נימה אירונית.

מבנה הספר

הספר "אשמת הכוכבים" מחולק ל-25 פרקים ובו 286 עמודים. החלוקה לפרקים חופפת להתפתחות מחלת שתי הדמויות הראשיות ביצירה.

דמויות

דמויות ראשיות: הייזל גרייס לנקסטר ואוגוסטוס ווטרס, הן הדמויות הראשיות בספר. יש בספר זה ייחוד, שכן שתיים מדמויותיו הן דמויות ראשיות. שתי הדמויות הן מרכזיות, כי העלילה מרוכזת בהן. שאר הדמויות ביצירה מתייחסות לשתי הדמויות המרכזיות.

הייזל גרייס לנקסטר

הייזל גרייס לנקסטר היא נערה בת 16, בת יחידה הגרה באינדיאנה. בגיל 14 חלתה בסרטן בבלוטת התריס בשלב ארבע, שהוא שלב מתקדם במחלת הסרטן. לאחר זמן התגלה גידול סרטני, בריאותיה. המחלה התגלתה כשלושה חודשים לאחר קבלת הווסת הראשונה שלה. לפי דבריה באותה העת: "מזל טוב! את אישה, עכשיו תמותי" (עמ' 28).

בשל המחלה הייזל לא הלכה לבית-הספר ונרשמה לקורסים במכללה המקומית. בעקבות העובדה שנשארה בבית רוב היום, הקשרים החברתיים שלה היו מעטים ביותר. לדבריה שני החברים הטובים ביותר שלה הם הוריה, והחבר השלישי שלה לא מודע כלל לקיומה. החבר השלישי שלה הוא הסופר פיטר וואן הוטן, שכתב את הספר האהוב עליה - "מכאוב מלכותי". הייזל בילתה את רוב זמנה בבית בקריאת הספר שוב ושוב, וטענה שהוא הפך להיות "התנ"ך" שלה.

הארוחות שלה לא היו סדירות. הייזל הייתה עסוקה במחשבה על מותה בדמיון ההלוויה שלה. אמא של הייזל חשבה שהיא בדיכאון ודרבנה אותה ללכת לקבוצת תמיכה. הייזל התנגדה, אך הלכה בכל זאת לאחר שכנועים רבים מצד הוריה ורופאיה. בעקבות מחלתה הייזל מנסה לעודד את עצמה. קשה לה להתמודד עם כמות הבדיקות שעורכים לה ועם הכאבים העזים. הייזל, טוענת שחולי סרטן הם אנשים גיבורים מאוד "דקרו אותי, חתכו אותי והרעילו אותי במשך שנים ועדיין המשכתי לשאת בעול" (עמ' 102). הייזל מתקשה להשלים עם גורלה. היא רוצה לחיות באופן נורמלי כמו נערה בגילה, היא הייתה מוותרת על כל ימי החולי שנשארו לה בתמורה לכמה ימים שבהם תוכל להיות בריאה: "וחשבתי שהייתי מוותרת על כל ימי במחלה שנשארו לי בעבור כמה ימים בריאים" (עמ' 116). המחלה עוררה אצלה תחושות של דאגה ורצון למות.

הדבר שמדאיג ביותר את הייזל הוא הוריה, היא חוששת שהם לא יוכלו להתמודד עם מותה. כאשר הייזל הייתה בבית-החולים במצב סופני, אמא שלה אמרה לה שהיא יכולה להפסיק להילחם. הייזל נרדמה, אך רגע לפני השקיעה בשינה, היא שמעה את אמה פורצת

בבכי ואומרת: "אני כבר לא אהיה אמא יותר" (עמ' 112). באותה תקופה הייזל קיבלה תרופה, שסיכויי הריפוי שלה נמוכים כדי 70% מהמקרים. במקרה של הייזל התרופה פעלה. הייזל לא שכחה את המשפט של אמה. מאותו היום היא הרבתה לחשוב מה יקרה להוריה. האם הם יישארו יחד? האם ימשיכו לעבוד? לבלות? שאלות רבות עולות בראשה וקשה לה לשאת באחריות שלאחר המוות. הספר "מכאוב מלכותי" שהיא כל-כך אוהבת עוסק בילדה שחולה בסרטן, והיא חלשה מידי כדי לסיים לכתוב את הספר, מסתיים באמצע. הדבר שהיה חשוב ביותר להייזל לדעת הוא שמשפחתה של הילדה המשיכה בחייה. הייזל עשתה הכול במטרה לדעת זאת. היא חיפשה שבריר של תקווה להמשך חייה של משפחתה אחרי שתמות. היא רצתה לדעת שיש אנשים שמתמודדים עם מוות של אדם קרוב ושהחיים שלהם לא מסתיימים.

להייזל יש כוח סבל רב. היא עברה בדיקות רבות וכואבות, ניתוחים, אשפוזים, הוצאת מים מהריאות ועוד פעולות רבות הגורמות לסבל רב. כאשר הייזל הייתה מגיעה לבית-חולים היו מבקשים ממנה לדרג את רמת הכאב שלה מ-1-10. הייזל אף פעם לא הייתה מדרגת את עוצמת הכאב הפיזי כ-10 גם במצבים שהכאב היה בלתי נסבל. הייתה פעם אחת בכל חייה שהיא דירגה כאב בדרגת 10. כאב זה היה כאב נפשי. הכאב שחוותה ביום שאוגוסטוס ווטארס, החבר שלה, נפטר מסרטן.

ביום שהלכה הייזל לקבוצת התמיכה היא פגשה בחור בשם אוגוסטוס ווטארס. הייזל התאהבה באוגוסטוס, ובילתה אתו רוב זמנה. בהתחלה הייזל לא הייתה מוכנה להיות בקשר רומנטי עם אוגוסטוס. היא הייתה בטוחה שהיא עומדת למות, ולא רצתה להכאיב לו. אוגוסטוס אמר לה שהוא אוהב אותה, למרות מחלתה אך היא לא הייתה מוכנה לממש את אהבתה. בסופו של דבר האהבה הגדולה שלה אליו ניצחה והם הפכו לזוג.

בפגישה הראשונה של השניים אוגוסטוס הוציא סיגריה מהכיס והייזל כחולת סרטן ריאות והמחוברת למכונת הנשמה 24 שעות ביממה כעסה עליו. הייזל פיתחה הערכה רבה כלפי הריאות שלה לאחר שהתגלה הגידול בגופה. אוגוסטוס היה מאוהב בהייזל ועשה למענה הכול וזה היה הדדי. הייזל הייתה מסורה לו והייתה ביניהם אהבה גדולה. אוגוסטוס דאג להטיס את הייזל ולהפגיש אותה עם הסופר האהוב עליה ביותר, פיטר וואן הוטן, כדי שתוכל לשאול אותו את כל השאלות לגבי סוף הספר: "מכאוב מלכותי". הוא התלווה אליה בכל האשפוזים שלה ודאג לה בכל. לאורך כל הספר היה נדמה שהייזל היא זו שתמות אך בסוף הספר הסרטן חזר לגופו של אוגוסטוס והפעם הוא היה קטלני. אוגוסטוס נפטר, וליבה של

הייזל נשבר. זו הייתה הפעם היחידה שהיא דירגה רמת כאב כ-10. הייזל טענה שהכאב הנפשי היה חזק יותר מכל כאב פיזי שאי-פעם חוותה. כאשר אוגוסטוס הבין שהייזל לא קיבלה תשובות מהסופר של "מכאוב מלכותי" הוא ישב וכתב לה סוף משלו לספר. הוא ידע עד כמה זה חשוב לה, וכתב את הדפים הללו, כאשר היה על ערש דווי. את הדפים הייזל גילתה בעזרת אייזיק שסיפר לה שאוגוסטוס תכנן לעשות לה הפתעה. הייזל תמיד דאגה להורים שלה. לא העסיקה אותה המחשבה מה יקרה לה, אם יזכרו אותה אחרי שתמות, אם תשאיר חותם בעולם. היא רק רצתה למות עם הידיעה, שהיא לא הזיקה לאנשים שכל חייה דאגו לה ולא עזבו אותה.

אוגוסטוס ווטרס

אוגוסטוס ווטרס הוא נער שאותו הכירה הייזל בקבוצת התמיכה לנערים חולי סרטן. אוגוסטוס רזה, שרירי וגבוה, בעל שיער קצר בצבע מהגוני. יש לו עיניים כחולות וקול נמוך. אוגוסטוס חלה בסרטן העצמות והבריא לאחר שכרתו לו רגל. בשל הרגל התותבת נפגמו היציבה וההליכה שלו.

ביום שפגש אוגוסטוס את הייזל בקבוצת התמיכה הוא לא הפסיק לבהות בה, והתאהב בה מיד. כאשר יצאו השניים מן הכנסייה הכניס אוגוסטוס לפיו סיגריה. הייזל הזדעזעה וכעסה עליו שהוא מזלזל בבריאותו. כתשובה ענה לה אוגוסטוס שהוא אמנם מחזיק את הסיגריה בפה אבל לא מדליק אותה. הוא טען, שהוא לוקח את הדבר שיכול להרוג אותו, אבל לא נותן לו את הכוח לעשות זאת. "זאת מטאפורה כזאת, את מבינה: אתה שם את הדבר ההורג ממש בין השיניים שלך, אבל אתה לא נותן לו את הכוח להרוג אותך." (עמ' 24).

אוגוסטוס, או כמו שהוריו מכנים אותו- גאס, כמו היזל, הוא ילד יחיד להוריו שגר בבית בעיצוב קולוניאלי (עיצוב באמצעות ריהוט מקומי ומיובא) וחדרו ממוקם במרתף הבית. אוגוסטוס היה שחקן כדורסל, למרות שלא אהב זאת.

אוגוסטוס הוא בחור ציני ובעל חוש הומור מפותח. הוא לקח את הייזל לטיולים רבים בעירם וביקש שהמשאלה שלו, מהקרן למשאלות לילדים חולי סרטן, תהיה נסיעה לאמסטרדם כדי שהייזל תוכל לפגוש את הסופר האהוב עליה. השניים, לאחר עיכובים רבים עקב מצבה הבריאותי של הייזל, טסו לאמסטרדם עם אמה של הייזל. אוגוסטוס והייזל טיילו, הלכו לביתו של פיטר ואן הוטן לקבל מענה לשאלותיה של הייזל לגבי סוף הספר. השניים התאכזבו מרה, כאשר הסופר התנהג בגסות רוח כלפיהם, ולא סיפק להם תשובות. באותו טיול סיפר אוגוסטוס להייזל שהסרטן חזר לגופו.

כאשר חזרו השניים לאינדיאנה מצבו של אוגוסטוס הידרדר. לפתע המצב השתנה, הייזל הייתה צריכה להיות "האדם הבריא" מבין השניים. אוגוסטוס הפך להיות האדם שמתאשפז ולא היא. היה לה קשה לראות את אהובה גוסס. לילה אחד קיבלה הייזל טלפון באמצע הלילה מאוגוסטוס המבקש עזרה. אוגוסטוס היה בתחנת הדלק ליד ביתו, כאשר הצינור המחובר לגופו מזוהם. אוגוסטוס רצה ללכת לקנות לעצמו, לבד, קופסת סיגריות. לאורך הספר חוזר אוגוסטוס על הביטוי שהוא לוקח את הדבר שיכול להרוג אותו, אבל לא נותן לו את הכוח לעשות זאת. אוגוסטוס יצא לקנות קופסת סיגריות, מפני שהוא לא מצא את הקודמת. אפשר להניח שהוא רצה לקחת את הדבר ההורג, ולא לתת לו את הכוח להרוג.

כלומר, בזמן שהוא נמצא בסכנת חיים הוא מעוניין לא לתת לסרטן הנמצא בגופו להרוג אותו. נוסף לכך אוגוסטוס לא היה מוכן לבקש עזרה, כי הוא הרגיש שהוא מהווה נטל על הוריו. הוא הגדיר עצמו ככישלון, כמי שלא יכול ללכת אפילו למכולת. מחלת הסרטן גורמת לחולה להיות תלוי במשפחתו ולגרום לו לתחושת תסכול נוסף על כל הכאבים. הייזל הצילה אותו ולקחה אותו לבית-החולים. כמה ימים לפני שנפטר, אוגוסטוס ביקש מאייזיק חברו ומהייזל לכתוב לו הספד ולהגיע ללווייה. אוגוסטוס סיפר שהוא רוצה לראות איך הלווייה שלו תהיה והם עורכים טרום לוייה. כמה ימים לאחר מכן אוגוסטוס נפטר. בלווייה שלו, אייזיק והייזל הספידו אותו, וגם פיטר וואן הוטן הסופר של הספר "מכאוב מלכותי" הגיע לכבד את המעמד. פיטר ידע כמה היה חשוב לאוגוסטוס, שהייזל תהיה מאושרת והוא הגיע כדי לספר לה מה קרה בסוף הספר, אך הייזל לא הייתה מוכנה לשמוע. בזכותו של אייזיק התגלו דפים שכתב אוגוסטוס להייזל לפני שנפטר. הדפים התגלו בביתו של פיטר וואן הוטן בתוך מעטפה ששלח אוגוסטוס להולנד. הוא רצה שפיטר יקרא את הסוף שכתב ויגיד לו מה הוא חושב. במשך כל חייו, כל ייעודו של אוגוסטוס היה שיזכרו אותו, שהוא ישאיר חותם בעולם. כל מה שעשה היה למען ההנצחה שלו לאחר המוות. הוא פחד שלא יזכרו מי היה אוגוסטוס ווטרס ושחיי או מותו יהיו ללא משמעות. "ואני מפחד שלא יהיו לי חיים או מוות בעלי משמעות כלשהי" (עמ' 156).

דמויות משניות

אמא של הייזל

אמא של הייזל היא אדם יסודי, דייקני, לחוץ ודואג. מהרגע שגילו אצל הייזל את המחלה היא לא עובדת, והיא עושה הכול למען הייזל ובריאותה. אמא של הייזל רגישה לצרכים הפיזיים והרגשיים, חברתיים של בתה. אמא של הייזל חושבת שהייזל צריכה לצאת ולרכוש לעצמה חברים. היא חושבת שמגיע להייזל להנות מהחיים. היא מחפשת סיבה למסיבה כדי לשמח את הייזל. היא מוותרת על דברים עבורה, וכבר לא עושה למען עצמה הרבה. היא הסתירה מהייזל שהיא לומדת כבר שנה, כי לא רצתה שהייזל תחשוב ששוכחים אותה. כאשר הייזל הייתה בטיפול נמרץ אמא של הייזל, חשבה שהיא לא שומעת אותה ופרצה בבכי ואמרה "אני לא אהיה אמא יותר". כאשר הייזל אמרה לה, שהיא שמעה אותה היא התנצלה בפניה, ואמרה לה שהיא תהיה אמא שלה לנצח.

אבא של הייזל

אביה של הייזל מביע רגשות אבהיים חמים כלפיה. אבא של הייזל הוא בעל תואר בביוכימיה, אוהב כדורסל והוא אדם דואג ורגיש: "אתה צריך להבין שהייזל עדיין חולה, אוגוסטוס, ותייה חולה כל ימי חייה. היא תרצה לעמוד בקצב שלך אבל הריאות שלה-" (עמ' 83). הוא מרבה להגיד להייזל, שהוא אוהב אותה וגאה בה. כאשר הייזל אומרת להם שהיא כמו רימון יד, שלא יודעים מתי היא תמות, וזה יכול לקרות בכל רגע, אביה מרגיע אותה, ואומר לה שבשבילם היא לא רימון יד, והם תמיד פה בשבילה ולא היו מחליפים אותה או עוזבים אותה בתמורה לשום דבר שבעולם. אבא של הייזל בוכה בישיבות שעורכים בבית-החולים על מצבה של הייזל. קשה לו לראות את בתו במצב כזה והוא מפחד לאבד אותה.

אייזיק

אייזיק הוא נער מקבוצת התמיכה של הייזל. הוא חולה בסרטן בארובת העין, והוא עבר ניתוח להוצאת שתי עיניו וכעת הוא עיוור לחלוטין. אייזיק רזה מאוד, בעל פנים ארוכים, שיער בלונדיני חלק וגולש, שמכסה את אחת מעיניו. אייזיק הוא בחור ציני המאמין באהבת אמת. חברתו, מוניקה, הייתה איתו לאורך תקופה ונפרדה ממנו כאשר התעוור. הפרידה הזו שברה את ליבו. היה לו קשה להיפרד מהראייה שלו וממוניקה. כאשר אוגוסטוס נפטר לאייזיק היה קשה ביותר. הוא אמר שהוא לא אוהב לחיות בעולם שאוגוסטוס וואטרס לא חלק ממנו. אייזיק נשאר בקשר עם הייזל ושניהם החליפו חוויות אודות אוגוסטוס במטרה להקל ולו במעט על הגעגוע והכאב העזים, שהציפו אותם כל פעם מחדש.

פיטר וואן הוטן

פיטר וואן הוטן הוא הסופר של "מכאוב מלכותי". "מכאוב מלכותי" היה הספר היחידי שכתב. פיטר וואן הוטן עבר מארצות-הברית להולנד בטענה שהוא לא יכול לסבול אמריקאים (והוא עצמו אמריקאי), הוא אדם בודד וגס רוח. "את יודעת למה עזבתי את אמריקה, לידווי? כדי שלעולם לא איאלץ להיתקל שוב באמריקנים" (עמ' 167). לפיטר הייתה ילדה, שמתה מלוקמיה בגיל שמונה, הוא אמר לה שהיא הולכת למות, כך הנחתה אותו העובדת הסוציאלית. לטענת הייזל הוא הסופר היחידי שהצליח לתאר את המוות בצורה אמיתית. כאשר הייזל ואוגוסטוס הגיעו אליו להולנד, בהזמנתו, הם הופתעו לגלות שהוא אדם גס רוח שלא מכבד את הזולת. פיטר העליב את השניים, ואמר להם שהוא לא ירחם עליהם בגלל שהם חולי סרטן. הוא הוסיף שלא יענה לגחמות המטופשות שלהם, ושהם בכלל מוטציה של האבולוציה. "אתם ניסיון כושל של ההתפתחות דרך יצירת מוטציות" (עמ' 177). אוגוסטוס והייזל נפגעו מפיטר וואן הוטן, אך הייזל לא וויתרה על כבודה. היא ענתה לו בחזרה ודרשה לדעת מה קורה בסוף הספר. פיטר כעס ואמר שלא קורה כלום, הדמויות בדיוניות ואין להם המשכיות. הייזל יצאה מתוסכלת וכועסת מביתו בעוד פיטר צועק עליה שתחשוב למה היא שואלת את כל השאלות הללו. הייזל רצתה שמישהו ייתן לה שביב של

תקווה, את הידיעה שההורים שלה יחיו אחרי שהיא תמות. פיטר, בתור אב שחיי ביתו קופחו בעקבות המחלה. יודע שהחיים לא נשארים אותו הדבר ושקשה מאוד להמשיך אחרי שאתה מאבד ילד. הוא ידע שלא יוכל לעודד את הייזל.

דמויות שוליות

דוקטור גיים

דוקטור גיים הוא הרופא של הייזל. הוא הסכים עם אמא שלה שהיא בדיכאון, ושינה לה את מאזן התרופות והעלה את הרעיון של קבוצת תמיכה.

פטריק

פטריק הוא המדריך של קבוצת התמיכה שאליה הולכת הייזל. פטריק חלה ונרפא מסרטן האשכים. הוא גרוש, חי אצל ההוריו, מכור למשחקי מחשב וחסר חברים. פטריק בקושי גומר את החודש, אך משתדל להשלים את התואר השני שלו. לאחר המחלה פטריק התקרב יותר לנצרות ולישו, וטוען שישו הוא זה שמבריא את חולי הסרטן. את הפגישות של קבוצת התמיכה לחולי סרטן הוא עורך בכנסייה ואומר שזה הוא "ליבו של ישו".

מייקל

מייקל הוא נער בן 12, הנמצא בקבוצת תמיכה עם הייזל. מייקל חולה בלוקמיה.

לידיה

לידיה היא נערה יפהפייה, בת 16, הנמצאת עם הייזל בקבוצת התמיכה. לידיה חולה בסרטן התוספתן.

מוניקה

מוניקה היא חברתו לשעבר של אייזיק. היא נערה ברונטית, גבוהה ובעלת חמוקיים עגלגלים. מוניקה נפרדה מאיזיק לאחר שהתעוור, וטענה שהיא לא יכולה לשאת את עיוורונו. מוניקה לא הגיעה לבקר אותו לאחר הניתוח.

קייטלין

קייטלין היא נערה בת 16, חברת ילדות של הייזל. לקייטלין יש מבטא מוזר ומעורר כעס. היא משנה את יחסה לרעה כלפי הייזל לאחר שחלתה. קייטלין מרבה לומר להייזל שיש לה "המזל הכי גרוע בעולם".

קייטלין היא אדם עסוק מאוד והיא קובעת פגישות לפי דקות.

דוקטור מריה

דוקטור מריה היא הרופאה של הייזל. מריה אוהבת לחבק אנשים וישירה בכל הקשור למחלת הסרטן. היא אופטימית לגבי מצבה של הייזל והיא תומכת בכך שהייזל תיסע לאמסטרדם מארצות-הברית לפגוש את הסופר.

קרוליין מדרז

קרוליין הייתה חברתו הקודמת של אוגוסטוס וואטרס. היא נערה יפהפייה, בעלת עיניים ירוקות, שיער שחור חלק, לחייה עגלגלות מהסטרואידים, והיא הייתה דומה מאוד להייזל. קרוליין נפטרה עקב גידול במוח. מצב רוחה לרוב היה ירוד, היא הייתה אומללה והאדם היחידי שעליו לא צעקה היה אוגוסטוס. בשלב מסויים אוגוסטוס רצה לסיים את מערכת היחסים אך לא היה לו נעים, בגלל שהיא הייתה במצב סופני. בשלב מסויים קרוליין איבדה שליטה והיא החלה לקרוא לאוגוסטוס בשמות גנאי כגון "גדומי".

גראהם

גראהם הוא אחיו, בן ה-10 של אייזיק. גראהם קופצני יתר על המידה ומחקה את אחיו אייזיק.

לידווי

לידווי גרה בהולנד, והיא העוזרת האישית של פיטר וואן הוטן. לידווי מנסה להראות לפיטר את החשיבות שיש ליצירותיו, את הטוב שעושה הספר שלו לאנשים. לידווי טענה, שפיטר הפך להיות אדם חולה ובלתי נסבל. אחרי שהוא העליב את הייזל ואוגוסטוס, לידווי התפטרה. כאשר אוגוסטוס נפטר היא הלכה לביתו של פיטר וואן הוטן וחיפשה את הדפים

האחרונים שכתב אוגוסטוס להיזל. אוגוסטוס שלח את הדפים לפיטר בתקווה שהוא יקרא אותם ויחווה דעה.

ביצירה מופיעים מספר נושאים והם: יחסי אהבה, איבוד קרובים, רווחים משניים והשפעה ספרותית.

יחסי אהבה: בספר "אשמת הכוכבים" מתוארת מערכת יחסים מורכבת, בין הייזל גרייס לאוגוסטוס וואטרס. בתחילה הזוג לא מצליח לבנות ביניהם את הקשר. הייזל לא רוצה שבמידה ויקרה לה משהו, אוגוסטוס יפגע. לאחר זמן, ושכנועים רבים מצידו של אוגוסטוס השניים הפכו לזוג, ומאותו הרגע לא נפרדו. בין אוגוסטוס להייזל הייתה אהבה גדולה מאוד. השניים עמדו אחד לצד השנייה ברגעים הקשים ביותר. מחלת הסרטן מעמידה את הזוגיות והאהבה במבחן. קל לאוהב אדם בריא, חזק, ללא בעיות רפואיות וללא סכנה הנשקפת לחייו. אדם החולה בסרטן זקוק לתמיכה נפשית ולאנשים האוהבים אותו כדי לעבור את התקופה הקשה שבה הוא נמצא. הזוגיות עומדת במבחן האהבה והנאמנות. אדם שאוהב את בן זוגו לא ישאירו לבד ברגעיו הקשים, הוא יעבור איתו תלאות עד שהמצב ישתפר. המחלה דורשת התמודדות עם סבלנות, עם כוח נפשי ועם רצון רב לעזור ומסירות גדולה. אוגוסטוס והייזל מראים עד כמה אהבתם הייתה חזקה. כאשר אוגוסטוס היה בחיים שניהם דאגו אחד לשנייה, ליוו אחד את השנייה לבתי החולים ואף היו אחד לצד האחר כאשר חשבו שהסוף של אחד מהם קרב.

איבוד קרוב: הספר מתאר מצב שבו מאבדים אדם קרוב. הייזל מאבדת את אוגוסטוס, שמחלת הסרטן הכניעה אותו. כאשר אוגוסטוס עוד היה בחיים הייזל פחדה מכל צלצול טלפון שמא יודיעו לה שהוא נפטר. הייזל בילתה עם אוגוסטוס בכל הזדמנות שהייתה לה, בכל זמן שהתאפשר לה, כי היא ידעה שאלו רגעי האחרונים, ועליה לנצל כל דקה לצידו. בסופו של דבר, כאשר הודיעו לה שאוגוסטוס נפטר, הייזל מתארת כאב נפשי עצום שהיא מעולם לא חוותה. בכל פעם שהייזל הייתה מגיעה לבית-החולים היא התבקשה לדרג את הכאב הפיזי שאותו היא חווה מאחת עד עשר. הייזל מעולם לא דירגה כאב פיזי כרמת כאב עשר כי היא טענה שתמיד יכול להיות גרוע יותר. ביום שאוגוסטוס נפטר היא דרגה את הכאב שהיא חוותה ככאב בדרגת עשר. הכאב הנפשי שחוותה הייזל היה גדול יותר מהכאבים הפיזיים אותם סבלה לאורך תקופת מחלתה. לפעמים כאב נפשי הוא חזק יותר

ועוצמתי יותר מכאב פיזי. איבוד אדם קרוב משאיר בלבך חלל שאף אדם אחר לא יכול למלא. אין לך את האפשרות ליצור איתו יותר קשר, לבצע אותם הדברים שעשיתם יחד, הכול נלקח יחד עם אותו אדם קרוב.

רווחים משניים : לאורך היצירה אוגוסטוס והייזל מתארים רגעים שבהם הם קיבלו דברים בחינם או שוויתרו להם על דבר שעשו בגלל היותם חולים במחלת הסרטן. קיימת האפשרות שיש כאן ביקורת חברתית. החברה מרחמת על אנשים חולים, ומעניקה להם יחס שונה מלשאר האנשים בחברה. חולי הסרטן הם אנשים רגילים לכל דבר והם שווים בחברה. אמנם הם נאלצים להתמודד עם קשיים מסוג שונה, מאשר אדם בריא, אך זה לא הופך אותם לשונים או לזקוקים לרחמים. אנשים חולים לא רוצים שירחמו עליהם, וניתן לראות זאת בספר "אשמת הכוכבים". אוגוסטוס והייזל הרגישו כל-כך לא בנוח כאשר ההורים שלהם נאלצו לעזור להם להתקלח, להחליף בגדים ולבצע את הפעילויות היומיומיות הבסיסיות שאדם מבצע בשגרת חייו. אוגוסטוס הגיע למצב שהוא לא יכול היה יותר לשאת את תחושת חוסר האונים הזו והוא יצא לקנות לעצמו קופסת סיגריות, ובכך סיכן את חייו, כשצינור האכלה שלו הזדהם. חולי הסרטן נאלצים להתמודד בשגרת חייהם עם קשיים רבים ואין מקום לתחושת רחמים מצד החברה אלא רק לתחושת הבנה והערכה.

השפעה ספרותית : ביצירה מתוארת ההשפעה שיש לספרות על אנשים. הייזל קוראת את הספר "מכאוב מלכותי", שכתב פיטר וואן הוטן, והספר מעורר בה השראה ותקווה. הייזל קראה מספר פעמים את הספר, ואף העבירה אותו לאוגוסטוס שיקרא גם הוא. הספר מספר על ילדה שחולה במחלת הסרטן והוא נגמר באמצע כאשר הילדה נפטרה, ולא יודעים מה קורה עם שאר המשפחה ואיך היא ממשיכה את חייה. הייזל מחפשת תשובות. היא כותבת מייל לסופר במטרה לדעת מה קרה בהמשך חייה של הילדה, כאשר במייל היא לא מקבלת תשובות היא נוסעת לאמסטרדם כדי לפגוש את הסופר. הייזל רואה במשפחה מהספר כמשפחה שלה. היא דואגת למשפחתה ורוצה לדעת, שבמידה ויקרה לה משהו, למשפחתה יהיה עתיד. היא רוצה לדעת שהוריה ימשיכו את חייהם, ימשיכו לעבוד ולאהוב אחד את השנייה. בנוסף על הספר "מכאוב מלכותי" אנה מושפעת מביקורה בביתה של אנה פרנק באמסטרדם. אנה פרנק הייתה ילדה יהודיה שחיה בזמן מלחמת-העולם השנייה ונפטרה זמן קצר לפני סיומה. אנה הייתה ילדה אמיצה שסבלה רבות בתקופת השואה. אנה כתבה יומן,

אשר סיפק נקודת מבט של קורבנות השואה. הייזל ראתה באנה דמות שהתמודדה עם סבל רב. בביתה של אנה, הייזל לא וויתרה והתמודדה עם קשיים פיזיים רבים כדי להגיע למקום המסתור של אנה. אפשר להסיק שבמקום שאנה פרנק סבלה בזמן השואה הייזל סבלה גם בגלל מחלתה, לאות הזדהות.

נושא מחלת הסרטן ודרכי עיצוב הנושא ביצירה

בראש כריכת הספר כתובה הביקורת של המגזין "Time". המגזין כתב "קרוב מאוד לגאוני".

אני מסכימה מאוד עם האמירה הזו. הספר "אשמת הכוכבים" מבטא רגש, כאב ואת דרכי ההתמודדות עם מחלת הסרטן.

בספר מתייחסים רבות לנושא המוות, ובעיקר למה שקורה אחריו. גיבורת הספר עוסקת במה שיקרה למשפחתה לאחר מותה. היא מפחדת, שהמשפחה שלה תתפרק עקב מותה והמחשבה הזו לא עוזבת אותה. היא נוסעת עד לקצה השני של העולם, כדי שמישהו יאמר לה שהחיים חזקים יותר מהמוות, שבני האדם יודעים לאסוף את השברים ולחבר אותם בחזרה. הייזל לא מוצאת אף אחד שיאמר לה זאת, להפך היא מוצאת אנשים שבורים, אנשים שלא התמודדו עם המוות של יקיריהם.

פיטר וואן הוטן בחר להתמודד עם המוות של בתו באמצעות כתיבה. הכתיבה נתנה לו הזדמנות לבטא את מה שהוא חווה כאב. את הכאב והסבל שלא נגמרים, את חוסר האונים ולבסוף את האובדן הנורא. אמנם פיטר מצא דרך לשחרר מעט מן הכאב, אך מותה של בתו הותיר חלל גדול מדי שכתובה, או כל דבר אחר, לא יכולים למלא.

פיטר וואן הוטן הוא דוגמה לאנשים שחווים מוות של אדם קרוב, מנסים להתמודד ולהמשיך הלאה, אך לא מצליחים. אנשים רבים שחווים מוות שכזה נשארים לא רק עם החלל העצום אלא גם עם הזכרונות מהתקופה האחרונה. תקופתו האחרונה של אדם חולה סרטן מלאה בסבל ויסורים. כאבים רבים ממלאים את גופו ולא נותנים מנוח. הזכרונות הללו מציפים אותו אדם קרוב, ומהדהדים בו במשך חייו. האם עשיתי מספיק? יכולתי לעשות יותר? התנהגתי כשורה? שאלות רבות יכולות להציף אותו האדם וללוות אותו. לא די שהאדם ראה את יקירו סובל, הוא זה שנשאר אחר כך עם חלל שאי אפשר למלא אותו. מחלת הסרטן מעמידה במבחן רגשות אהבה, אמונה ומסירות. לדעתי, גיבורי הספר עברו את המבחן הזה בהצלחה יתרה.

בחלק ניכר מן הספר מתוארים רגשות האהבה בין אוגוסטוס להייזל. השניים נמצאים אחד ליד השני ואחד בשביל השני ברגעים לא פשוטים כלל. אוגוסטוס היה שם למען הייזל באשפוזים, כאשר הייתה מחוברת לצינורות ולמכשירים. הייזל הייתה עם אוגוסטוס, כאשר לא הפסיק להקיא, הרטיב במיטה, ועד אשר גסס ומת.

אוגוסטוס והייזל הראו מה היא אהבת אמת. קל לאהוב אדם במצבים טובים. אהבה נבחנת במצבים הקשים. מחלת הסרטן גורמת לאדם לחזור להיות תלוי בסובבים אותו, המחלה

מעמידה אותו במצבים מביכים, שהוא לא חשב שיהיה בהם אי-פעם. אהבתם באה לידי ביטוי שוב ושוב במצבים קשים וגם טובים לאורך הספר כולו.

הספר "אשמת הכוכבים" הוא ספר מרגש, מצחיק ועצוב. הוא גורם לקורא אותו לתערובת של רגשות. בעקבות הספר אתה יכול להבין מה היא אהבת אמת, ולמה מחלת הסרטן גורמת ולאיזה מצבים היא מביאה אנשים. הספר באמת קרוב לגאוני, אם הוא לא כזה.

פרק רביעי- ז'אנר ספרות המבוגרים

בפרק זה אציג שתי יצירות מז'אנר ספרות המבוגרים, המתייחסות למחלת הסרטן מכמה היבטים. בפרק זה אערוך דיון ספרותי תוך התמקדות ביחס החברה לחולה או למשפחתו, אבלט את נקודות המבט של החולים על העתיד. כמו כן, אתייחס לדרכי ההתמודדות השונות של הדמויות עם המחלה.

ההרצאה האחרונה/ רנדי פאוש וג'פרי זסלאו

קהל היעד: מבוגרים

שמות המחברים: רנדי פאוש וג'פרי זסלאו

שפת מקור: אנגלית

שם המתרגם: אורי בלסם

מאפייני הז'אנר

הספר "ההרצאה האחרונה" הינו ספר תיעודי אוטוביוגרפי. הספר עונה על רוב מאפייני הז'אנר האוטוביוגרפי. בספר מתמקד רנדי פאוש במעשיו ובמקרים שאותם חווה לאורך חייו. רנדי מתמקד בעיקר בחלומות ילדותו ובדרך הגשמתם. הספר כתוב בגוף ראשון ומסופר מנקודת מבטו האישית. רנדי מבקר בספר את מעשיו והספר כתוב מנקודת מבט סובייקטיבית.

תמונות :

הספר "ההרצאה האחרונה" מכיל תמונות של רנדי פאוש ומשפחתו ותמונות של רנדי מסיטואציות שונות בחייו. תמונות בספר יוצרות תחושת קירבה ואמינות. כמו כן, התמונות מגבירות את תחושת המציאות.

פרטים ביוגרפיים על מחבר הספר :

רנדולף פרדריק (רנדי) פאוש היה פרופסור אמריקאי למדעי המחשב. רנדי פאוש נולד ב- 23.10.1960 בבולטימור שבמרילנד, וגדל בפרבר בשם קולומביה. בשנת 1988 קיבל את תואר הדוקטור מאוניברסיטת קרניג מלון, ואת תואר הפרופסור, עשר שנים לאחר מכן, בשנת 1998. באוגוסט 2007 בישרו הרופאים לרנדי פאוש, כי הוא חולה בסרטן הבלב, ונשארו לו מספר חודשים בודדים לחיות. כתגובה לבשורה המרה החליט רנדי פאוש שהוא משתתף במסורת אשר נהוגה באוניברסיטה, שבה הוא מלמד ונותן הרצאה על מותו. מסורת זו נקראת "ההרצאה האחרונה". ההרצאה נמשכה במשך כשעה ורבע, ונכחו בה ובחדר נוסף כ-450 סטודנטים, מרצים, מכרים וחברים לעבודה של רנדי פאוש. להרצאתו קרא רנדי פאוש "להגשים באמת את חלומות הילדות שלך" ובה סיכם את חייו עם הידיעה שזו היא הרצאתו האחרונה. במהלך ההרצאה דבק פאוש והדגיש את הערכים של שמירה על החלומות ועל דבקות באמת האישית שלך. לאחר שההרצאה הועלתה לאתר יו-טיוב הפכה ההרצאה לנפוצה ביותר ונצפתה על-ידי מיליוני אנשים. שמחת החיים של פאוש סחפה אחריה הרבה אנשים וביניהם את ג'פרי זסלאו, עיתונאי, אשר ישב ועזר לרנדי פאוש בכתיבת ספרו "ההרצאה האחרונה". פאוש נפטר ביוני 2008 בביתו אשר בוורג'יניה, הוא הותיר אחריו אישה ושלושה ילדים. ספרו יצא לאור בשנת 2008 ותורגם ללמעלה מ-30 שפות. בספרו, רנדי פאוש הדגיש את חשיבות האמת, ההתנצלות, העדפת אנשים על רכוש וצניעות. הוא הרבה לשבח את העזרה שהוא קיבל מהסובבים אותו במשך כל השנים.

כותרת היצירה

הספר מתאר את חייו של הפרופסור רנדי פאוש, אשר אובחן כחולה סרטן הלב. הרופאים הקציבו לפרופסור מספר חודשים לחיות. באותו הזמן התבקשו הפרופסורים להכין הרצאה ולדבר בה על תובנות ביחס לחייהם שאגרו במשך השנים. שם הספר, "ההרצאה האחרונה", הוא שמה של המשימה, מקבל תפנית וכפל משמעות בחייו של רנדי פאוש. הפרופסור רנדי פאוש מילא את המשימה, וכתב את "ההרצאה האחרונה", אך שבשבילו היא הייתה ההרצאה האחרונה במלוא מובן המילה. המשימה שאותה ביצע לפי בקשת האוניברסיטה הפכה להיות ממשימה לימודית לסיכום חייו. בהרצאה דיבר רנדי פאוש על חייו במבט לאחור. הוא נזכר בחלומות שלו, ווידא שהוא מילא את כולם. ההרצאה של רנדי סחפה המוני אנשים אחריו, אנשים שמעו שזו תהיה ההרצאה האחרונה שהוא ישא, ובאו לשמוע את חוכמת חייו של אדם, לפני שהוא עוזב את העולם.

עלילת היצירה:

"ההרצאה האחרונה" הוא ספר אוטוביוגרפי ברובו, הוא היווה הרצאה שהוצגה על-ידי פאוש ונכתב ונערך על-ידי ג'פרי זסלאו, אשר מספר על החודשים האחרונים של פרופסור רנדי פאוש. הספר יצא לאור בשנת 2008. הספר מתאר את העליות והמורדות בחייו של רנדי במקומות שונים בפרקי חייו. ג'פרי תיעד למעשה את הרצאתו של פאוש. הספר מתאר סיפור אמיתי- על פרופסור שחלה בסרטן לבלב, שהרופאים הקציבו לו חודשים ספורים לחיות. הספר עוסק במשימה שניתנה לפרופסורים באוניברסיטאות. הרצו מעין "הרצאה אחרונה"- דברו על המוות וחלקו עם המאזינים את ניסיון חייהם. הפרופסור רנדי פאוש לא דמיין לעצמו, כאשר שמע את המשימה, שזו באמת תהיה הרצאתו האחרונה. הספר מספר אודות כל מה שקורה בחייו של פאוש מהרגע שבישרו לו על המחלה. רוב הספר הוא ההרצאה האחרונה של רנדי פאוש. רנדי פאוש החליט להרצות על החיים, ועל כל מה שהוא הספיק ועשה, ועל כל החלומות שהוא הגשים. הספר "ההרצאה האחרונה" הוא ספר מעורר תקווה, למרות סופו הטראגי- מותו של הפרופסור רנדי פאוש. בהרצאה רנדי מפגין אופטימיות וחוש הומור מדהים שלא ניתן לשייך לאדם שסופו מתקרב אליו בצעדי ענק. רנדי פאוש מעודד אנשים לחיות את חייהם עד תומם, ולהתייחס לכל יום כאילו הוא יומם האחרון. רנדי פאוש אומר בהרצאתו האחרונה "זמן הוא כל מה שיש לכם, ויום אחד אתם עלולים לגלות שיש לכם פחות מכפי שחשבתם".

עמדת המספר :

סוג המספר הינו מספר גיבור. מספר גיבור- מספר אשר נחשב לדמות המרכזית, הראשית של הספר. הספר כתוב בגוף ראשון והכתוב יהיה מפורט בחיי המספר ועל המקרים אשר הוא מציג. רנדי פאוש, הוא המספר של הספר. רנדי נחשב לדמות המרכזית ביצירה. בספר מופיעים פרטים רבים על מהלך חייו ועל אירועים שחווה. כל הדמויות המופיעות בספר קשורות לרנדי פאוש בדרך זו או אחרת.

סגנון הכתיבה

הספר "ההרצאה האחרונה" כתוב בשפה יומיומית. קיימת האפשרות שהספר לא כתוב בשפה גבוהה מפני שבספר רוצה הסופר, רנדי פאוש, לחלוק עם הקוראים, בגובה העיניים, את האירועים שחווה בחייו ולהעניק להם עצות לחייהם, רגע לפני שהוא נפרד מהעולם.

מבנה הספר

הספר נחלק לשישה פרקים, כל פרק נחלק לחלקים נוספים, סך הכול ישנם בספר 61 חלקים. הספר מכיל 210 עמודים. בספר ישנן תמונות רבות מחייו הפרטיים של הפרופסור, רנדי פאוש.

בתחילת הספר מופיעה הקדשה: "בתודה להורי שהרשו לי לחלום ובתקווה לחלומות שיחלמו ילדי". עוד לפני תחילת קריאת הספר ניתן להבין, שלכותב היו חלומות גדולים, ושחלומו הגדול הוא שילדיו יחלמו חלומות גדולים לא פחות.

שמות הפרקים

שמות הפרקים הם :

ההרצאה האחרונה- בפרק זה כותב פאוש על גילוי המחלה ותחילת העבודה על ההרצאה האחרונה.

להגשים באמת את חלומות הילדות – בפרק זה כותב רנדי פאוש על חלומות הילדות שלו ועל הדרך, שעבר במטרה להגשימם.

הרפתקאות... ולקחים – בפרק זה כותב פאוש על מה שעבר בחייו, מילדותו ועד לחייו היום.

איך לחיות את החיים- פרק זה פותח במשפט "שמו של הפרק הזה הוא "איך לחיות את החיים", אבל מדובר בו על כיצד רנדי פאוש חי את חייו: "נראה לי שזו הדרך שלי לומר: הינה מה שהצליח אצלי" (עמ' 125). בפרק זה כותב רנדי על הצלחותיו בחיים, נותן עצות, מספר סיפורים מחייו, ומדבר על התנהלות תקינה בחיים, לפי דעתו. הערות אחרונות- בפרק זה פונה רנדי לילדיו ולקוראיו. רנדי מקווה שילדיו יחיו את חייהם עד תום ויגשימו את חלומותיהם, וכך גם קוראיו. לאורך הספר רנדי כותב שהוא רוצה שילדיו יגשימו את חלומותיהם כפי שהוא הגשים אותם והוא נותן להם עצות להמשך הדרך. עם זאת רנדי משתף את קוראיו בעצות אלו וכותב שגם הקוראים צריכים להגשים את חלומותיהם. יש תחושה, שלמרות שקיימת הפרדה בין הפנייה לילדיו של רנדי לבין הפנייה לקוראיו, רנדי מתייחס לקוראים כאילו היו ילדיו.

שמות ששת הפרקים הכוללים הם כלליים ופשוטים מאוד. לא קיים תחכום או כפל משמעות בשמות הללו. לעומת זאת, חלק משמות החלקים הנכללים בתוך הפרקים הללו הם מתוחכמים יותר, ופחות פשוטים.

לדוגמה בפרק השלישי ישנו חלק הנקרא "לא לכל האגדות יש סוף טוב". בחלק הזה מספר רנדי על יום חתונתו, על ההרפתקאות שעברו ועל אהבתו לג'ין "אותה אני אוהב" (עמ' 83).

דמויות

רנדי הוא הדמות המרכזית בספר. דמות ראשית הוא מונח החופף בעיקרו למונח גיבור או גיבור ראשי. דמות זו היא דמות שעניינה מובלט ביצירה במידה רבה, מעשיה, גורלה ועולמה הפנימי הם עיקרו של הספר. ספר זה הוא ספר אוטוביוגרפי שבו הסופר, הוא המספר ובנוסף הוא הדמות הראשית.

רנדי פאוש

רנדי פאוש, בן 47, אב לשלושה ילדים, דילן, לוגן וקלואי, ונשוי לג'ין. רנדי עובד כמרצה באוניברסיטת קרנגי-מלון. לרנדי יש עשרה גידולים סרטניים בכבד ונשארו לו חודשים ספורים לחיות. רנדי מתגורר בוורג'יניה, שאליה עבר לאחרונה עם משפחתו. רנדי פאוש הוא אדם אופטימי "אבל הייתי אופטימי" (עמ' 13), ספורטיבי "אני ממש בכושר טוב. למעשה אני בכושר טוב יותר מרובכם" (עמ' 26). רנדי מודע למצבו הבריאותי, אך עם זאת הוא לא נכנס לדיכאון: "אם אני לא נראה מדוכא ואומלל כמו שאני אמור להיות, צר לי לאכזב אתכם" (עמ' 25). הוא טוען שהוא לא חי בהכחשה. הוא מודע לעובדה שהוא עומד למות ולהשאיר מאחוריו אשה וילדים, אך הוא לא נותן לזה להשפיע על החודשים שהאחרונים שנותרו לו לחיות "אני יכול להבטיח לכם שאני לא חי בהכחשה. זה לא שאני לא מודע למה שקורה" (עמ' 26). את הספר "ההרצאה האחרונה" כתב רנדי בעיקר למען ילדיו. הוא יודע שילדיו לא יזכרו מי היה אבא שלהם, הם קטנים מדי לכך. רנדי כתב את הספר במטרה לרכז את כל חייו למענם, שיוכלו לדעת, מי היה אביהם וכדי שילכו בדרכיו. רנדי מספר על ילדותו, הוא גדל במשפחה ממעמד הביניים בקולומביה שבמרילנד. בתור ילד, רנדי לא הרבה לקנות או לצאת לבלות. למרות כל זאת הוא טוען שהייתה לו ילדות קסומה, הוא התפתח והרבה לחלום ולדמיין. הוריו אהבו מאוד אנציקלופדיות. כל ערב ישב רנדי יחד עם משפחתו וקראו ערכים מהנציקלופדיה, הוריו לא עודדו בטלנות בביתם. הוא מעריץ את הוריו ובכל יום הוא מצטט משפט שונה שאביו נהג לומר. לטענת רנדי, הוריו ידעו מה עליהם לעשות כדי לעזור לאנשים באמת, הוא אמר שזכה ב"הגרלת ההורים". בילדותו אהב רנדי פוטבול, ובגיל תשע החל לשחק בקבוצה. רנדי כותב שלפני ששיחק פוטבול הוא היה ילד חסר מיומנויות, נטול כוח פיזי ולא בכושר: "כשהמאמן גרהם החל

לשלוט בי הייתי ילד חלש, חסר מיומנויות, נטול כוח פיזי ולא בכושר" (עמ' 42).

רנדי מעודד אנשים לשלוח את ילדיהם לחוג ספורטיבי, בטענה שהוא מחשל ובונה את אופיו של הילד: "כאשר אנחנו שולחים את ילדינו לשחק בספורט מאורגן...מה שאנחנו רוצים באמת הוא שהם ילמדו ערכים חשובים ביותר בעינינו כמו: עבודת צוות, התמדה, ספורטיביות, ערכה של עבודה קשה, היכולת להתמודד עם יריבים" (עמ' 43).

חלומות הילדות המוקדמים של רנדי היו להיות הילד שחוזר עם בובת פרווה ענקית הביתה מהיריד. הוא טען, שאף פעם לא רימה במשחקים הללו כדי להגשים חלום זה. הוא היה נאמן לעצמו. רנדי אהב מאוד בובות פרווה. היו לו בובות פרווה רבות בבית והוא השתמש בבובת פרווה כדי לחזר אחרי אשתו, ג'ין. את ג'ין הכיר רנדי כאשר היה רווק בן 37, בסתיו של שנת 1998. רנדי וג'ין התחתנו תחת אלון בן מאה על המדשאה של בית מידות וויקטוריאני ידוע בפיטסבורג וסיימו את טקס הנישואין בטיסה בכדור פורח.

בהמשך חייו לרנדי היו חלומות רבים, שאת רובם הוא הגשים. החלומות שאותם הצליח רנדי להגשים היו: להיות דמיונאי בדיסני, להתקבל לאוניברסיטת בראון, לזכות בבובת פרווה מהיריד, לחוש אפס כבידה ולכתוב ערך באנציקלופדיה של וורולד בוק. את כל החלומות הללו הגשים רנדי במאמצים רבים תוך נחישות גבוהה, והתמדה. רנדי האמין שכדי להגשים את החלומות שלך אתה צריך שהם יהיו מוגדרים, ולהתעקש עד שאתה מצליח להגשים אותם.

כאשר החל לעבוד באוניברסיטת קרנגי-מלון היה לו חשוב להעניק עצות לתלמידים שלו ולעודד אותם לחלום כפי שהוא חלם. עם זאת היה מרסן תלמידים בעלי ביטחון עצמי מופרז שעלול לפגוע בהם. רנדי הוא בוס קשוח, שמאמין ביעילות ורצינות. הוא מעריך מאוד אנשים רציניים: "תמיד אעדיף אדם רציני על אדם מגניב" (עמ' 129).

רנדי הרגיש כאב לראשונה ב-2006. כאשר גילה רנדי שהוא חולה בסרטן הוא החל לשאול שאלות רבות לגבי הטיפולים, אך עדיין נשאר אופטימי "אבל הייתי אופטימי. אולי אהיה אחד מבעלי המזל ששורדים." (עמ' 13). רנדי עבר ניתוח שכלל כריתה של כיס המרה, שליש מהקיבה, שליש מהלבלב, ומטר או שניים מהמעיים הדק. כתוצאה מהניתוח ירד רנדי 20 ק"ג והיה מאושפז חודשיים בבית-החולים ביוסטון. ב-15 באוגוסט 2008 הבין רנדי שאין יותר דבר שיש באפשרות הרופאים לעשות, ושהוא עומד למות. כאשר הבין שהוא עומד למות הוא השתתף בפרויקט שהיה באוניברסיטה, שבו הוא התבקש להרצות על המוות, ולחלוק עם המאזינים את חכמת חייו. במקום להרצות על המוות החליט רנדי להרצות על החיים. רנדי

כתב הרצאה מלאה באופטימיות, באירוניה ובהומור. ההרצאה של רנדי הייתה מלאה באנשים עד אפס מקום. מאזינים רבים הגיעו לשמוע את ההרצאה האחרונה שמעביר הפרופסור רנדי פאוש. רנדי נפטר ביולי 2008 בביתו שבווירג'יניה.

דמויות משניות

ג'יי פאוש

ג'יי, בת 41, אשתו של רנדי פאוש ואם שלושת ילדיו. ג'יי הייתה סטודנטית לספרות השוואתית. כאשר פגשה את רנדי, הייתה ג'יי בת 30 גרושה, ללא ילדים. תחילה, לאחר קשר של כמה חודשים אמרה ג'יי שהיא לא אוהבת את רנדי, והיא לא מעוניינת להמשיך ולהיות איתו בקשר. לאחר כמה ימים היא התחרטה ואמרה שהיא אוהבת אותו ורוצה שהם יהיו יחד. "אני פשוט לא אוהבת אותך באופן שאתה רוצה שאני אוהב אותך" (עמ' 79).

"כמה ימים לאחר מכן ג'יי התקשרה" (עמ' 80).

כאשר התגלה כי רנדי חולה בסרטן סופני היא רצתה שהוא יבלה זמן רב עם משפחתו. היא לא רצתה שהוא ירצה את ההרצאה המתוכננת באוניברסיטה. תחילה, ג'יי לא הייתה מוכנה להגיע ולשמוע את בעלה מרצה בפעם האחרונה, אך לבסוף הגיעה. "היא ישבה בשורה הראשונה וניגבה דמעות של הפתעה" (עמ' 203).

ג'יי היא אישה חזקה מאוד ונותנת מעצמה הרבה "ג'יי היא כולה נתינה". היא מטפלת ברנדי ובילדיהם, מחפשת מידע מועיל במטרה ולנסות לעזור לבעלה ככל האפשר: "אשתי ג'יי מטפלת בחולה סרטן, ויש לה עול נוסף לשאת: שלושה ילדים קטנים." (עמ' 202). לג'יי קשה עם העובדה שבעלה לא ימשיך ויזדקן עימה, באחד מן הימים היא אף לחשה לו "בבקשה אל תמות" (עמ' 205). ג'יי מהווה גורם תומך ומעודד בחייו של רנדי ומסייעת בתיאור החלקים האופטימיים של חייו.

דילן

דילן הוא בנם בן החמש של רנדי וג'יי. דילן נולד פג במשקל של 1.3 קילוגרם. דילן הוא אנליטי, אוהב לנסח שאלות במשפטים שלמים, וילד סקרן במיוחד. "דילן הוא גם מלך הסקרנות" (עמ' 198).

לוגן

לוגן הוא בנם בן השנתיים של רנדי וג'יי. לוגן הוא ילד חייכן, מלא באנרגיה, חברותי והרפתקן. עקב גילו הצעיר לוגן לא יזכור דבר מאביו. " לוגן מצידו הופך כל דבר להרפתקה" (עמ' 199)

קלואי

קלואי היא בתם בת השנה של רנדי וג'יי. קלואי היא ילדה במלוא מובן המילה, היא זהירה ועדינה. כמו אחיה לוגן, גם היא לא תזכור דבר מאביה עקב גילה הצעיר. "...קלואי זהירה, אולי אפילו עדינה." (עמ' 199).

שלושת הילדים הצעירים משמשים גורם מאיץ ומשמעותי ביותר ברצון של רנדי להשאיר מורשת כתובה אחריו, כדי שילכו בעקבותיו, ויהנו מדמותו.

אמא של רנדי

אמו של רנדי גדלה בחוות בקר בוורג'יניה, היא מורה לאנגלית, מורה קשוחה, שדרישותיה מתמידה היו גבוהות במיוחד. במהלך חייה היא ובעלה מצאו מימון ובכך סייעו לנערות בתאילנד לא להידרדר לעבודת זנות. אמו של רנדי קראה לו כך בגלל שחשבה שרנדי זהו שם שמתאים לבן ווירג'יניה טיפוס. במשך כל חייו היא קראה לו רנדולף, והגדירה אותו ערני ושחצן. מבחינתה ערני זו הייתה מחמאה מספקת והיא העמידה לה למטרה לרסן את שחצנותו. במשך כל חייו של רנדי היא הייתה רחבת לב, והעניקה לו חופש בביתו. עד היום היא לא צובעת את הקירות שעליהם צייר בילדותו. "למרות חוסר ההתלהבות של אימי אז, היא מעולם לא צבעה את החדר הזה מחדש..." (עמ' 36).

אבא של רנדי

אבא של רנדי היה בעל עסק קטן למכירת ביטוחי רכב בבולטימור. אביו היה חובש במלחמת העולם השנייה, אדם מוכשר בנגרות, נגן אקורדיון, אופטימי ולוחם למען החירות והחופש. אביו של רנדי עזר רבות למען החברה. הוא הקים אגודה ללא מטרות רווח במטרה לעזור לילדי מהגרים ללמוד אנגלית. לאחר מותו ממחלת הסרטן בגיל 81 בשנת 2006, הוא תרם את גופתו למדע, והשתמש בכסף כדי לעזור לאשתו להמשיך ולממן את התמיכה בנערות בתאילנד במשך שש שנים נוספות.

רנדי טען, שאביו היה מספר סיפורים נפלא ומספיק היה החיוך שלו בשביל לעורר בך יצירותיות. הוא נתן לרנדי עצות במשך כל חייו ודאג להפגין בקרבת ילדיו רגשות חיבה ואהבה, כי הוא טען שכל מה שילד צריך זו הידיעה שאוהבים אותו. הוריו של רנדי מעמיקים את נושא האהבה שהוא נושא מרכזי בספר זה. תיאור ההורים ועיסוקיהם בתמיכה חברתית לנזקקים מהווה דוגמא לרנדי ולילדיו באופן עקיף.

דמויות שוליות

מישל רייס

מישל רייס היא פסיכולוגית, הנפגשת עם הזוג פאוש אחת לחודשיים. רייס מתמחה בעזרה לזוגות שאחד מהם חולה במחלה סופנית. לטענת מישל רייס יש כבוד הדדי רב בין בני הזוג וג'יי היא אישה חזקה מאוד המסוגלת להתמודד עם קשיים רבים. "ד"ר רייס הקשיבה לג'יי ולי ואמרה שג'יי היא בעינייה אישה חזקה ואוהבת..." (עמ' 16).

סטיב סיבולט

סטיב הוא חברו הטוב ביותר של רנדי פאוש. השניים הכירו בפיטסבורג כאשר סטיב היה מנהלו של רנדי בייצרנית משחקי הווידאו "אלקטרוניק ארטס".

מלצרית בבית-הקפה

את המלצרית בבית-הקפה פגש רנדי בדיינר מקומי. המלצרית בשנות השלושים לחייה, בעלת שיער בלונדיני דהויי, אם לילדה ונמצאת בהריון לא מתוכנן.

תמי

תמי היא אחותו של רנדי, היא אמא לשני ילדים, לאורה בת העשרים וכריס בן התשע-עשרה. תמי צפתה בהרצאה של רנדי באמצעות האינטרנט, ושמה לב לאנקדוטות של אביהם שהכניס רנדי להרצאתו.

ג'ק שריף

ג'ק הוא חברם של רנדי ותמי. ג'ק עזר לשני האחים בילדותם לצייר ציור על הקיר בחדרם.

ג'ים גרהם

ג'ים גרהם היה המאמן של רנדי בליגת הנערים בפוטבול. גרהם היה אדם גדול מאוד שהתנשא לגובה של מטר ותשעים ושלושה סנטימטרים. ג'ים גרהם לעולם לא היה מסכן את אחד ממתאמניו אך הוא האמין בעבודה קשה, ובזכותו רנדי מאמין שאם הוא משקיע מספיק הוא יכול להשיג כל דבר.

וורלד בור

וורלד בור הוא מחבר אנציקלופדיות' אשר רנדי חלם להיות יום אחד מי שתורם ליצירת האנציקלופדיות שלו.

ווליאם שטנר

ווליאם שטנר, הידוע בשם הבמה שלו קפטן קרייק, פיקד על סיפונה של האנטריפיז. שטנר ידע להאציל סמכויות, ומעולם לא טען שמיומנותיו טובות יותר משל הכפופים לו. ווליאם שטנר רצה לבקר במעבדת המציאות המדומה של רנדי, הוא שהה בה שלוש שעות ושאל את רנדי שאלות רבות. כאשר נודע לו על מחלתו של רנדי שלח לו תמונה כקפטן קרוק עם המשפט "אני לא מאמין בקיומו של תסריט שבו אי-אפשר לנצח". (עמ' 51)

גסיקה הודג'נס

גסיקה הודג'נס היא חברתו הטובה של רנדי. הודג'נס מלווה אותו לטיפולים והיא בעלת ידע רפואי נרחב.

הרב

הרב הוא המנתח של רנדי מפיטסבורג.

דוקטור וולף

דוקטור וולף הוא הרופא של רנדי. וולף היה זה שבישר לרנדי שהוא הולך למות ואין אפשרות לעשות דבר.

רובי קוזאק

רובי קוזאק היא סגנית הנשיא לפיתוח משאבים. כאשר בישרו לה שרנדי עומד למות היא שלחה לו אימייל, וכתבה לו שראתה אותו ברכבו, ושהוא נראה נהדר למרות הכול.

אנדי ון דאם

אנדי ון דאם הוא פרופסור אגדי למדעי המחשב. אנדי ון דאם מינה את רנדי לעוזר שלו. הוא היה "הדוד ההולנדי" של רנדי וביקר אותו לטובתו וטען שרנדי שמוק: "למעשה הוא אמר, "רנדי, אתה שמוק." " (עמ' 71).

טומי ברנט

טומי ברנט רואיין על-ידי רנדי ב-1993 כאשר היה בן 22. טומי ברנט רצה להצטרף לקבוצת המחקר של רנדי. לאחר הראיון הוא הפך לאשף גרפיקת מחשבים. לברנט היה חלום. הוא חלם להשתתף בסרט הבא של "מלחמת הכוכבים". כאשר הוא הגשים את חלומו והשתתף בשלושת הסרטים הבאים של "מלחמת הכוכבים", זקף זאת לזכותו של רנדי.

קייטלין קלהר

קייטלין קלהר הייתה סטודנטית של רנדי פאוש. קייטלין לא הבינה איפה הכיף בתוכנת "אליס", אשר המציא רנדי. קייטלין קלהר המציאה תוכנה בשם "אליס מספרת" והפכה להיות דוקטור למדעי המחשב.

סנדי בלאט

סנדי בלאט היה בעל הבית של רנדי בתקופת לימודיו לתואר השני. בצעירותו פגעה בו משאית, שנסעה לאחר בזמן שפרק ארגזים אל המרתף, והוא הפך למשותק מן הצוואר ומטה. לפני התאונה היה ספורטאי מעולה ואף היה מאורס. סנדי בלאט עבד קשה כיועץ נישואים, התחתן ואימץ ילדים.

ג'קי רובינסון

ג'קי רובינסון הוא האפרו אמריקאי הראשון ששיחק בליגת הביסבול העליונה. הוא לא מתלונן אף פעם (בגלל זה הוא חביב על רנדי במיוחד), יודע כיצד להתמודד עם גזענות נוראה והוא עובד קשה יותר כדי לשבור את הגזענות.

דניס קוסגרוב

דניס קוסגרוב למד אצל רנדי לתואר ראשון, הוא היה סטודנט מבריק. הציונים שלו ברוב הקורסים היו מעל 90 חוץ מהקורס ברמה 3 בחשבון, שבו הוא נכשל. למרות הכישלון רנדי האמין בו, הוא סיים בהצלחה את מבחן החשבון רמה 3. הוא עזר לרנדי בבניית תוכנת אליס והפך לכוכב עטור פרסים בעולם מדעי המחשב.

הנושאים בהם עוסקת היצירה

ביצירה מופיעים מספר נושאים והם: חיי משפחה, הגשמת חלומות, יחסי אהבה ונישואין, ייחסים בין הורים לילדים ואופטימיות כדרך חיים.

חיי המשפחה: כאשר אחד מההורים חלה בסרטן המצב בבית הופך להיות מתוח וקשה. רנדי פאוש עוסק בזיכרון שישאיר אחריו. ילדיו של רנדי הינם קטנים, והם לא יוכלו לזכור מי היה אביהם. פאוש מקיים את ההרצאה האחרונה למען ילדיו, הוא כותב בהרצאה את סיפור חייו ואת שחווה. כל מה שעושה רנדי לקראת מותו הוא כותב שהוא עושה למען ילדיו. חשוב לפאוש, שילדיו יזכרו מי הוא היה. הוא לא יזכה לגדל את ילדיו יחד עם אישתו, לראות אותם גדלים ולהיות חלק מהצלחותיהם ומאכזבותיהם. הספר עוסק בזיכרון של אדם, העומד לעזוב את העולם. ברצונו של אדם, שיזכרו אותו ואת פועלו בחייו. הספר עוסק, באמצעות רנדי, בנושא הזיכרון האישי והמשפחתי והיכולת של אדם להיות נוכח בחיי בני משפחתו, לאחר מותו.

הגשמת חלומות: בספר יש עניין רב סביב החלומות שהגשים רנדי. רנדי סימן לעצמו מטרות רבות בחיים, ואת רובן המוחלט הוא השיג. פאוש כותב בספרו כיצד הוא הגשים את חלומותיו, ועל החשיבות שיש בהצבת מטרות בחיים, לדעתו. בתחילת הספר כותב רנדי משפט "בתודה להורי שהרשו לי לחלום בתקווה לחלומות שיחלמו ילדי". כבר בתחילת הספר ניתן לראות את החשיבות של החלומות בחייו של רנדי. מילדותו רנדי הציב לעצמו מטרות וחלם חלומות, ובבגרותו הוא עשה כל שביכולתו על-מנת להגשימם. כמו שרנדי חלם בילדותו כך הוא מקווה, שילדיו יחלמו גם הם.

יחסי אהבה ונישואין: בספר מתוארת מערכת ייחסים בין גבר לאישה, מהרגע שהכירו עד לרגע שהמוות הפריד ביניהם. הקשר בין רנדי לגיין התחיל באוניברסיטה, עבר משברים אך לבסוף נישאו השניים, ונולדו להם שלושה ילדים. כאשר קיבל הזוג את הבשורה המרה על מותו הקרב של רנדי, החלו השניים לקבל טיפולים פסיכולוגיים ממטפלת זוגית. לגיין היה קשה לקבל את העובדה, שאהובה לא ימשיך לגדל אתה את ילדיהם המשותפים ולא יזדקק

לצידה. למרות כל הקשיים גיי נשארה לצידי של אהובה, ליוותה אותו להרצאתו האחרונה והייתה איתו ברגעיו האחרונים.

ייחסים בין הורים לילדים : בספר רנדי מתאר את הייחסים בין הוריו אליו בילדותו. רנדי טוען, שזכה ב"הגרלת ההורים", ושהיו לו הורים מדהימים שידעו לעזור לאחר, להעניק מעצמם, לשמור על צניעות והם אפשרו לרנדי ולאחותו לחלום. רנדי טוען, שאת חלומותיו הוא ביסס בילדותו, בזכות הוריו, שאפשרו לו לעשות זאת. הוא מקווה, שילדיו יגדלו כמו שהוא גדל, שהם יחלמו ויגשימו את חלומותיהם בעתיד. הספר פותח במשפט המביע תיקווה זו : "בתודה להורי שהרשו לי לחלום, בתקווה לחלומות שיחלמו ילדיו".

אופטימיות כדרך חיים : בספר משדר רנדי אופטימיות עוצמתית של אדם העומד למות בעוד זמן קצר. רנדי התבשר, שהוא עומד למות ממחלת הסרטן בעוד מספר חודשים בודדים. למרות הבשורה המרה רנדי המשיך להיות אופטימי ולהסתכל על הצד החיובי של חייו. בהזדמנות זו הוא הצליח לסקור את חייו ולספר מה הוא עשה, מה היו הדברים החשובים לו ביותר, ואיך הוא ירצה שמשפחתו תמשיך בלעדיו. כחולה סופני רנדי הביע אופטימיות רבה המעוררת השראה. מחלת הסרטן מציבה את החולה פנים אל פנים מול המוות. אנשים, החולים במחלה סופנית לעיתים, שוקעים בדיכאון ולעיתים מפתחים אופטימיות. האנשים שבחרים להסתכל על חצי הכוס המלאה, מנצלים את הזמן שנותר עד תום. רנדי בחייו ניצל כל הזדמנות לעשות את מה שלא הספיק, ואת מה שרצה לעשות כל חייו.

הרעיון המרכזי של הספר הוא לחיות את החיים עד תומם ולנצל כל רגע. כאשר אתה נתקל באדם, שעומד למות אתה מצפה לפגוש אדם עצוב ומדוכדך, אך עם רנדי זה לא כך. רנדי יודע שהוא עומד לאבד את אשתו וילדיו לתמיד. ילדיו לא יזכרו ממנו דבר ואשתו, ג'יי, נשארת לטפל ולגדל אותם לבדה. רנדי לא יהנה מדבר שאותו יחוו או יעשו ילדיו. למרות כל זאת רנדי ממשיך לחיות את הרגע ונשאר מאושר. כאשר מודיעים לרנדי שמותו קרב, הוא מתחיל לנבור בעברו ולהעלות זכרונות. לרנדי היו חלומות רבים שאת רובם המוחלט הוא הגשים בדרך כזו או אחרת. פרופסור פאוש מאושר מדרך החיים שאותה בחר לחיות, והוא רוצה להעביר אותה הלאה ולשתף בה אנשים נוספים. רנדי כותב את הרצאתו, "ההרצאה האחרונה", ומספר בה על מה שעשה בחייו. על חוויות שחווה ואנשים שפגש, הוא לא מתחרט על דבר שעשה.

הדבקות של רנדי במטרותיו מרשימה ביותר. כל דבר שרצה להשיג הוא נלחם עד לרגע שהשיג אותו. הוא השתדל שלא להשאיר חלומות לא מוגשמים. הוא היה מוכן לעבוד קשה, להתאמץ, אך בסופו של דבר הוא הוכיח לכולם שבעזרת עבודה קשה ניתן להשיג הכול. אפשר לקחת מהספר הזה להמשך החיים את דבקותו במטרה ואת שמחת חייו של רנדי. לא פעם אנשים מתייאשים ומרימים ידיים, כי קשה להם. לא פעם אנשים מוותרים על החלומות הגדולים שלהם, כי הם נראים להם לא בני השגה. רנדי פאוש הוכיח לכולם, שכל דבר, שרוצים ניתן להשיג. תעבוד קשה ותגיע. אף חלום הוא לא חלום שלא ניתן להגשימו, אם רוצים את זה מספיק ומתאמצים הכול אפשרי.

רנדי היה מלא, שמחת חיים ולא ראה עצמו קורבן. רנדי כתב בספר "אם אני לא נראה מדוכא ואומלל כמו שאני אמור להיות, צר לי לאכזב אתכם" (עמ' 25). לדעתי, רנדי מביע ביקורת על החברה. אני רואה משפט זה כאמירה, שבה החברה מתייחסת לאנשים העומדים למות כמסכנים. ברור לכולם שהאנשים הללו הם לא הדוגמה האידיאלית לצורת החיים שאדם מייחל לעצמו, אך הם גם לא חסרי מזל לחלוטין. חלק מאותם האנשים, כמו רנדי, חיים בסביבת חיים תומכת, עם משפחה אוהבת שאנשים בריאים רק יכלו לאחל לעצמם. הכול מתחיל מנקודת המבט של האדם. יש אנשים, שבמקומו של רנדי, היו מסתגרים בבית ולא ומוכנים לצאת לסביבתם. אך יש אנשים, שבדומה לרנדי, יסתכלו על הצד החיובי וינצלו לטובה את הזמן שנותר להם. אנשים שמגלים אופטימיות במהלך חייהם, הם אנשים

שבמהלך חייהם יהיו מאושרים יותר. הם לא יחפשו את מי להאשים או במה להיאחז, הם יחיו את החיים על הצד הטוב ביותר ותמיד יפיקו את הטוב ביותר מכל סיטואציה.

קהל היעד : מבוגרים

שם המחברת : ג'ודי פיקו

שפת מקור : אנגלית

שם המתרגמת : מיכל קירזנר- אפלבוים

מאפייני הז'אנר :

הספר "שומרת אחותי" הינו ספר השייך לז'אנר הספרות הבדיונית. הספר הינו רומאן. "שומרת אחותי" הינו ספר רחב היקף, מכיל דמויות רבות, תיאורים ומקומות רבים. עלילת הספר הינה פרי דמיונה של המחברת. לדברי הסופרת, ג'ודי פיקו, בדואר אלקטרוני שאותו השיבה לי היא כתבה שמלבד הרעיון הבסיסי- לידת ילד אחד למען הצלת אחיו כל הכתוב בדיוני.

פרטים ביוגרפיים על מחברת הספר :

ג'ודי פיקו נולדה ב-19 במאי 1966. היא סופרת אמריקאית יהודיה, אשר נולדה למשפחה יהודית חילונית בלונג איילנד, ובגיל 13 עברה לניו המפשייר. את ספרה הראשון כתבה בגיל 5 ושמו "הלובסטר שלא הובן כהלכה". בהמשך למדה פיקו באוניברסיטת "פרינסטון" כתיבה יוצרת, וכבר בלימודיה פירסמה שני ספרים. את לימודיה סיימה בשנת 1987 ולאחר מכן החלה לעבוד בחינוך. בעקבות עבודתה, כאשת חינוך היא סיימה תואר שני בחינוך באוניברסיטת "הרווארד". כיום פיקו נשואה לטים, אשר הכירה ב"פרינסטון", ולהם שלושה ילדים.

בין ספריה :

- ההסכם
- המעגל העשירי
- זהירות, שביר
- חוקי הבית
- היעלמויות
- חוט של חסד

כותרת היצירה

שם הספר הינו "שומרת אחותי". השם של הספר מתייחס לדמות הראשית, אנה, ולאופן שבו היא מגנה על אחותה הגדולה, קייט. אנה נולדה במטרה להיות התורמת האנושית לאחותה הגדולה קייט, אשר חלתה בלוקמיה. עוד לפני שאנה נולדה, נלקחו ממנה תאים שיאפשרו להעניק לקייט טיפול מציל חיים. בספר אנה שומרת על אחותה. אנה לא מגנה על אחותה כפי שאחים בדרך כלל מגנים על אחיהם, אנה מצילה את חייה של קייט. לרוב, האח שמגן על אחיו הוא האח הבכור, הגדול יותר. בספר "שומרת אחותי" זה שונה. האחיות הקטנה, אנה, מגנה על אחותה הגדולה, קייט, ומצילה אותה ממוות. בכותרת "שומרת אחותי" קיים ארמז לפרשת קין והבל, בפרק ד' בספר בראשית. בסיפור קין אומר לה' "השומר אחי אנוכי" כאשר ה' פונה לקין ושואל אותו : "אי הבל אחיך?" הארמז לפרשת קין והבל מדגיש את הקשר בין האחים, ואת העובדה שגם בפרשה התנכית מדובר על חיים ומוות. אך אם במקרה התנכי מתכחש קין לאחריותו כלפי הבל הרי כאן בכותרת "שומרת אחותי" יש מחויבות של אחות אחת כלפי האחיות האחרות. הארמז מדגיש את השוני בין שני המקרים.

בכריכת הספר ישנה תמונה שבה ילדה נשענת על ילדה אחרת. ניתן לראות, שיש קשר בין הילדות- לבושן ומבנה גופן זהה. הילדה שנשענת, מניחה את הראש על הילדה השנייה, העומדת עם הגב אליה. ניתן לראות, שהילדה הנשענת מתרפקת על כתפה של השנייה, לעומת הילדה העומדת עם הגב אליה, העומדת זקוף, בהחלטיות עם ראש מופנה קדימה. בספר קייט נשענת על אחותה הקטנה, שכן בלעדיה לא הייתה בין החיים. אפשר להניח שהילדה הנשענת על כתפה של השנייה מייצגת את קייט, והילדה העומדת זקוף מייצגת את אנה. אנה רוצה להמשיך קדימה, לא להיות תלויה באחותה, ושאותה לא תהיה תלויה בה. היא

שמחה שהיא יכולה לעזור לאחותה אך עזרה זו דורשת ממנה כאב פיזי ונפשי, היא משלמת מחיר של שיעבוד מלא למען העזרה לאחותה. קייט, לעומתה, חייבת את עזרתה של אנה. היא לא יכולה לחיות בלעדיה. השם "שומרת אחותי" מדגיש את הקשר בין האחיות. בעברית לא קיים הצירוף "שומרת אחותי". אפשר להניח, שלא הוסיפו מילות ייחס או גוף במטרה להדגיש את הקשר בין האחיות. מעבר לקשר הדם שיש בין השתיים קיימת גם תלות. העובדה שהמילים קרובות אחת לשנייה ללא מילה המפרידה ביניהן מדגישה קשר זה.

עלילת היצירה

ביצירה יש שתי עלילות זו לצד זו, הקשורות זו בזו. העלילה המרכזית של הספר מתמקדת בתיאור חייה של משפחה בת ארבע נפשות, אשר בתם חולה בסרטן. עלילת המשנה היא קורות אהבתם של עורך הדין הקשור למשפחה, והאפוטרופסית של אנה הקשורה אליה בקשר רגשי ומשפטי. הרקע להתרחשויות המתוארות בטקסט הוא ארה"ב של שנות האלפיים. העלילה מתרחשת לרוב בבית המשפחה ובבית-החולים. חלק מן העלילה מתרחשת בבית-המשפט. במהלך הרומאן מתבררים מאפייניה של המשפחה והסיפור העומד מאחוריה. למשפחה יש בת גדולה החולה בלוקמיה. כאשר גילו את המחלה אצל בתם אף אחד מבני המשפחה לא נמצא מתאים לתרום לה מוח עצם. כשהבינו ההורים, שילדתם נמצאת בסכנת חיים ממשית הם החליטו לעשות מעשה. הם נכנסו להריון יזום, באמצעות הפרייה מלאכותית לאחר שהנדסו גנטית את העובר, כך שמוח העצם שלו יתאים למוח העצם של בתם החולה. כך הצילו ההורים את בתם האהובה. אך כאן נשאלת השאלה- האם הדבר מוסרי? ליצור ילד מתוך אינטרס להציל ילד אחר? להשתמש בילד שלך ככלי עזר להצלחת חיים של מישהו אחר? היצירה מעלה דילמות מוסריות, העולות מפי הילדה שנוצרה במטרה להציל את אחותה. ככל שמתקדמת עלילת הספר הילדה מתחילה להבין ולגבש דעה, שהיא לא מוכנה שישתמשו בה ובגופה כמקור לדם, למוח עצם ולאיברים לאחותה. האחות הפגועה יוצאת במסע משפטי כנגד הוריה. מטרתה במשפט היא לשחרר את עצמה ולחיות כאישיות בעלת זהות אישית ייחודית.

עמדת המספר

בספר "שומרת אחותי" המספר הינו מספר פוליפוני. כלומר יש מספר מספרים כאשר כל מספר מתאר את ההתרחשויות מזווית הראייה שלו. כל פרק מסופר על-ידי דמות אחרת. הדבר המשותף לכל הדמויות, המספרות הינו סוג המספר, המספרים הם מספרים עדים. מספר עד- מספר על דמויות שפגש או על מקרים שחוה- כלומר, הוא חלק מן העלילה. מעורבותו של המספר מקנה לו עמדה מסוימת בסיפור, ולכן הוא אינו ניטראלי ואופן הסתכלותו על הדברים היא מוגבלת. בכל פרק מספרת דמות אחרת על הסיטואציה מנקודת מבטה שלה. עקב כך, אופן הסתכלותה הוא מוגבל, אך בעקבות זוויות הראייה הרבות ניתן לקבל מידע רב יותר, רחב יותר ואובייקטיבי למדי על המתרחש בעלילה.

סגנון הכתיבה:

הספר "שומרת אחותי" כתוב בכמה משלבים לשוניים. משלב ראשון בינוני וקיים בנוסף שימוש בסלנג. בספר ישנם צירופים כגון "מתייפחת ללא מעצורים..." (עמ' 289) השייכים למשלב הלשוני הבינוני, וצירופים כגון "... זה לא מזיז לי..." (עמ' 285) השייכים לשפת הדיבור והסלנג. בספר ישנן מילים רבות מתחום הרפואה והמדע. קיימים בספר מונחים רבים מתחום מחלת הסרטן.

מבנה הספר:

בספר 439 עמודים. הספר לא מחולק לפרקים אלא לחלקים. בכל חלק משתנה המספר מדמות אחת לאחרת. כותרת חלק הינה שמה של הדמות המספרת.

דמויות

אנה היא הדמות הראשית ביצירה.

אנה

אנה היא הדמות הראשית בעלילה, כי היא זו ששומרת על אחותה על-ידי עצם קיומה. כמו כן היא מופיעה במשך הרומן בתדירות הגבוהה ביותר. כמו כן כל הדמויות המופיעות ברומן מתייחסות לאנה ולדילמה המוסרית - ערכית, שהיא מציגה בפני הוריה ובפני הקורא. אנה גם מהווה חוליית קישור עלילתית בין עורך דינה לאפוסטרופסית שלה בכורח הנסיבות שהיא יזמה.

אנה פיצג'רלד היא בת 13, בת לשרה ובריאן ואחות לגיסי וקייט. אנה דומה לאחותה קייט, אוהבת לשחק הוקי, מפחדת מגבהים, ילדה מנומסת, קטנת אמונה ובוגרת נפשית: "אני, קטנת אמונה שכמותי" (עמ' 15) אנה אוהבת לדבר עם אחיה הגדול, גיסי, אך נמנעת מלדבר איתו על יחסי מין.

אנה פיצג'רלד היא ילדת מבחנה. אנה נולדה לשם מטרה מסויימת- להציל את חייה של אחותה קייט. קייט חלתה בלוקמיה והיה דרוש תורם עם אחוזי התאמה גבוהים במיוחד שיוכל לתרום לה מוח עצם וחומרים רבים אחרים. לאחר נסיונות כושלים של מציאת תורם הוחלט להנדס עובר במעבדה, שיהיה תורם לקייט. לאחר זמן אנה נולדה, והפכה להיות התורמת האלוגנית לקייט, כלומר, תורמת בעלת התאמה גנטית מושלמת. בכל פעם שקייט אושפזה אנה אושפזה יחד איתה. אנה התעניינה רבות, ושאלה לרוב את השאלה "איך מגיעים ילדים לעולם?". יש לשער, שאנה רצתה לדעת האם האופן שבאה לעולם הוא טבעי, האם יש עוד יצורים אנושיים כמוה? האדם שענה לה על השאלות הללו היה אחיה גיסי. גיסי הסביר לה איך מגיעים ילדים לעולם, ובכך אנה הבינה שהסיבה שבגללה הובאה לעולם אינה שגרתית: "אני נולדתי לשם מטרה מאוד מוגדרת." (עמ' 15)

אנה תרמה לקייט מרכיבים רבים מגופה כגון: כדוריות דם לבנות, תאי גזע, מוח עצם ומרכיבים רבים נוספים. באחת הפעולות שבהן שאבו מוח עצם מאנה, נאלצו הרופאים להחדיר מחט גדולה אל תוך עמוד השדרה שלה. מעולם לא שאלו את אנה האם היא מעוניינת לשמש תורמת לקייט. בעקבות המחלה של אחותה קייט, היא נאלצה לעשות דברים רבים בסתר. אחד מהדברים שעשתה היה לשחק הוקי ללא ידיעת הוריה. אנה ידעה שבמידה והוריה ידעו על פעילויותיה הם לא יאשרו לה להשתתף בהם, מחשש שתיפגע ולא

תוכל להיות התורמת של קייט. אנה נאלצה לוותר על פעילויות מחיי היומיום שלה לטובת אחותה. לדוגמה, היא לא הורשתה לנסוע למחנה קיץ בגלל הדאגה למצבה הבריאותי של אחותה בזמן שאנה לא תהיה בסביבה. "לא מפני שאני חוששת ממה שעלול לקרות שם לאנה, אלא מפני שאני חוששת ממה שעלול לקרות שם לקייט כשאחותה איננה" (עמ' 291), אמרה שרה. אנה טוענת שהיא לא אוהבת את משפחתה, ורואה בה משפחה זמנית. "נהגתי להעמיד פנים שאני רק עוברת במשפחה הזו, בדרך למשפחה האמיתית שלי." (עמ' 61) אנה מרגישה שאף אחד לא מקשיב לה, ולא שמים לב אליה כלל. בבית המשפחה יש מדף עם תמונות של אחיה מגיל הינקות ועד היום, ורק תמונותיה של אנה מתעדות את גדילתה החל מגיל עשר ואילך. "יש שם גם תמונות שלי אבל לא הרבה. אני עוברת מגיל הינקות לגיל עשר בערך בבת-אחת." (עמ' 145). אנה ידועה בחברה "כאחות של הילדה החולה", אנה לא עומדת בפני עצמה, כאדם עצמאי, לרוב משייכים אותה לאחותה. יום אחד כאשר ביקשו מאנה לתרום כלייה לאחותה, היא נשברה. היא לא הייתה מוכנה יותר לקחת סיכונים. היא פחדה שבמידה ובעתיד היא תחלה במחלת כליות היא לא תמצא תורם מתאים בשבילה. מלידתה, ועוד בזמן שהייתה ברחם אמה, לוקחים ממנה חלקים מגופה במטרה להציל את קייט. כאשר המצב הגיע לניתוח ולקחת איבר, אנה כבר לא הייתה מסוגלת לעמוד בכך. אנה פנתה לעורך הדין, אלכסנדר קמבל, ובעזרתו הגישה תביעה כנגד הוריה על זכויות גופה. "אני רוצה לתבוע אותם כדי לקבל זכויות על הגוף שלי" (עמ' 28).

במשך תקופה נלחמה אנה עם עורך דינה במשפחתה. היא התמודדה עם קשיים רבים. אנה נאלצה להתמודד עם תגובותיה של אמה. אמא של אנה לא הבינה איך היא יכולה להפסיק ולעזור לאחותה, ולהיות זאת שגורמת למותה. היא עמדה אל מול הוריה והם לא הצליחו לשכנע אותה לבטל את התביעה. אנה נאלצה לעמוד מול אחותה, ולומר לה שהיא מפסיקה לתרום לה מרכיבים מגופה. בלילה, שאמרה זאת אנה לקייט, קייט השיבה ואמרה לה "תודה". כלומר, קייט שחררה את אנה מהתלות בה. היא התירה לה להיות חופשייה ועצמאית. יום אחד קייט ביקשה מאנה לתת לה למות. אנה נאלצה לבצע בקשה זו ונאלצה להתמודד עם הרעיון שהיא אחראית למות אחותה. כחלק מקיום הבקשה היה הפסקת היותה תורמת של אחותה. בכך ראתה אנה הגשמת בקשתה של קייט. אנה אמרה, שהיא תמיד יכלה לספק לקייט כל מה שהיא רצתה, בין אם זה היה דבר פשוט או מורכב ביותר. אנה לא רוצה במותה של קייט, היא טוענת שבמידה וקייט תמות זה יהיה הדבר הגרוע

ביותר שהיא תחוה מימיה. עם כל זאת אנה לא מסוגלת לשמש תורמת יותר והיא רוצה לחיות את חייה כאדם עצמאי ולא כחלק מאחותה קייט.

במשפט אנה ועורך דינה ניצחו, וזכו בזכויות של אנה על גופה. אנה לא חייבת לשמש יותר תורמת של קייט. לאחר המשפט, כאשר נסעה אנה עם עורך דינה, השניים עברו תאונת דרכים. אביה של אנה, בריאן, העובד ככבאי מצא את בתו בתוך הרכב באמצע הכביש. כאשר הגיעה אנה לבית-החולים היא הוגדרה במצב של מוות מוחי, וכתורמת פוטנציאלית לתרומת איברים. לאחר לבטים הוחלט לנתק את אנה מהמכשירים ולתרום את אבריה, שביניהם נתרמה כלייה שלה, לאחותה-קייט.

דמויות משניות

כל הדמויות המשניות מופיעות כמספרי העלילה. כל המספרים מופיעים כדמויות ייחודיות' הנמצאות בקשר משמעותי עם אנה, ומסייעים להתפתחות העלילה המרכזית ולאפיון של אנה.

ג'סי

דמותו של ג'סי, למרות היותו דמות משנית, היא דמות מורכבת. מצד אחד, הוא מסור לאנה, ומצד שני, הוא מפגין יחס שלילי להוריו ולחיים. על-ידי מעשיו הפליליים הוא מבליט את חוסר התפקוד ההורי של הוריו.

ג'סי הוא נער כבן 18 שנים, הוא רזה, בעל שיער כהה, עיניו בצבע כסף בהיר והוא דומה לאמו. ג'סי הוא בנם הבכור של שרה ובריאן, והאח הגדול של קייט ואנה. ג'סי הוא נער חכם, המרבה להסתבך בצרות. רוב הזמן נודף מג'סי ריח של סמים, הוא נמצא על גבול העבריינות, מייצר וויסקי בחדרו, ולרוב לא עושה מה שמבקשים ממנו.

כאשר ג'סי היה בן ארבע שנים, קייט אובחנה כחולת לוקמיה. הוא ניסה למשוך את תשומת-הלב של הוריו על-ידי מעשים שליליים. הוא הרבה להשתכר ולהסתבך בצרות, הצית מקומות במכוון, עבר לגור בעליית הגג כאשר מלאו לו 16 שנים, תלש לעצמו את המתקן ליישור שיניים, כאשר שרה סירבה לקחת אותו לאורתודנט ועוד מקרים רבים אחרים. שרה ובריאן שלחו אותו למחנה קיץ לילדים בעלי בעיות התנהגות, אך גם שם הוא הסתבך בצרות. ג'סי טען, שהוריו לא מתייחסים אליו, מפני שהוא לא שימושי לקייט, אין לו מה לתרום לה. מצעירותו היה קשה לג'סי לקבל את סדר העדיפויות של הוריו. הוריו שמו בראש הרשימה את בריאותה של קייט עד שהגיעו למצב שהם הזניחו את בנם הבכור.

ג'סי מצידו תמך באנה ודאג לה לאורך כל הדרך. הוא היה זה שענה לה על שאלות, גם אם הן היו נוקבות. הוא לקח אותה למשרד עורכי הדין במטרה למצוא לה עזרה בהגשת התביעה, הוא הבין את הרצון, שיש באנה לחיות חיים עצמאיים. ג'סי מאוד אהב את קייט ורצה שתישאר בחיים, אך הוא מבין את הרצון של אנה לחיות ללא תלות במצבה הרפואי של קייט. ביום של המשפט, ג'סי העלה מחשבות אובדניות בשנית. הוא רץ בסופת הברקים שהייתה באותו היום, וקיווה שייפגע בו ברק. הוא סיפר שכבר ניסה לעשות זאת, אך הוא לא הצליח. לאחר שהברק לא פגע בו בפעם הראשונה, וגם לא באותו היום של המשפט, הוא רצה

לחשוב על תוכנית טובה יותר. "לברק הייתה הזדמנות, אבל הוא לא הגיע ביום ההוא, ולא מגיע גם היום.ומנסה לחשוב על תוכנית טובה יותר." (עמ' 421).

קייט

למרות היות אנה הדמות המרכזית, קייט מהווה את הנושא של הרומאן. קייט היא דמות מורכבת. מצד אחד היא דואגת לשלומה ולבריאותה מצד שני היא מבקשת מאנה שתאפשר לה למות כדי להקל על אנה ועל משפחתה.

קייט היא נערה בת 16, בתם של שרה ובריאן ואחות של ג'סי ואנה. לקייט תלתלים רכים ומבריקים, היא בת מזל אריה, וקיים דמיון רב בינה לבין אביה. בגיל שנתיים קייט אובחנה כחולת לוקמיה פרומיילוציטית חריפה (תת סוג של לוקמיה- סרטן הפוגע בייצור תאי הדם הלבנים). כשהייתה בת שנתיים התגלתה אצלה חבורה בין השכמות. כאשר לקחו אותה לבדיקות גילו שהיא חולה בסרטן. הסרטן המשיך והתפשט בגופה. היא נמצאה לרוב בבידוד שכן הייתה חשופה לזיהומים רבים, וכל חיידק היה עלול לגרום למותה. קייט סבלה מדימומים רקטליים, דימומים מהאף, היא הייתה מאבדת את ההכרה, מקיאה בעקבות הכימותרפיה, דבר שהוביל לפצעים ולדלקות בפה.

כאשר לא הייתה ברירה, הנדסו במעבדה עובר הזהה גנטית לקייט, וכך נולדה אנה. אנה הייתה זו שתרמה לקייט מוח עצם להשתלה. קייט שמחה שמוח העצם הגיע מאנה. לאחר 21 יום מהטיפול, הוא הוגדר כהצלחה. הצלחה זו לא הייתה מלאה אלא יחסית. קייט חלתה בעקבות ההשתלה במחלת השתל נגד המאכסן. המחלה הזו היא סימן טוב מפני שזה עוזר להחלים ממחלת הלוקמיה, אך במקביל הוא גם גורם לירידה דרסטית במשקל, נזק לאברים ובעיקר לכליות. בעקבות המחלה חלתה קייט במחלת כליות סופנית, שדרשה שתל בדחיפות. היא החלה לעבור טיפולי דיאליזה, שהקשו על תהליך ההחלמה ממחלת הסרטן. כדי להשאיר את קייט בחיים היא נדרשה לעבור השתלה, והאדם שאמור היה לתרום לה כליה היא אנה.

באחד מהאשפוזים פגשה קייט את טיילור אמברוז, ששכב במיטת האשפוז הסמוכה לשלה. בדומה לקייט גם טיילור היה חולה סרטן. השניים יצאו לדייט ואף התנשקו. טיילור חיזק אצל קייט את המודעות שלה למראה החיצוני. קייט לא חשבה שהיא יפה מספיק ושהפאה שחבשה הייתה מגוחכת. טיילור חיזק את הביטחון העצמי שלה.

בזמן שקייט הייתה מאושפזת הדבר שעניין אותה יותר מכל היה, האם טיילור התקשר אליה. טיילור לא התקשר אליה חזרה, לא מפני שלא רצה, אלא מפני שהוא נפטר כמה ימים לאחר הדייט שלהם. אמה של קייט הסתירה זאת ממנה, כי לא רצתה להקשות עליה את המצב ולהקטין את סיכויי ההחלמה שלה עקב מצב רוח ירוד. מעולם לא שאלו את קייט מה היא תרצה לעשות כשתהיה גדולה. תמיד פחדו שהיא לא תגיע לגיל שבו היא תוכל להגשים את חלומותיה, ולא רצו לתת לה את התקווה לכך. קייט חייה עשר שנים מעבר לזמן שצפו לה הרופאים. באחד מן הימים, ביקשה קייט מאנה לתת לה ללכת, היא ביקשה למוות. כאשר אנה הגישה את התביעה כנגד הוריה, קייט ביקשה מאנה לבטל אותה, למרות בקשתה. קייט אמרה בצעירותה שהיא יכולה לחיות ללא אנה, אך במבחן המציאות היא לא הייתה יכולה. ללא המוות המוחי, שחוותה אנה, וללא כלייתה היא לא יכלה להמשיך בחייה. באופן בלתי צפוי קייט עברה את השתלת הכלייה והמשיכה בחייה, בעוד אנה הלכה לעולמה בעקבות תאונת דרכים זמן קצר לאחר שקיבלה זכויות על גופה.

שרה

שרה היא דמות מורכבת ועמוקה. שרה מייצגת את הנושא המרכזי ביצירה, חופש הבחירה. היא מאופיינת ביצירה בעיקר בתפקידה האמהי. היא רואה את תפקידה האמהי בהצלחת בתה החולה על חשבון שאר בני המשפחה וחייהם. שרה היא עורכת דין לעניינים אזרחיים לשעבר, היא אשתו של בריאן ואמא של ג'סי, קייט ואנה. שרה היא בעלת שיער ארוך וכהה, עצמות בריח כמו של נסיכה, והיא מרבה להזמין וללבוש שמלות ערב. כאשר נולדו ילדיה היא הפסיקה לעבוד בתור עורכת דין, והפכה להיות אמא במשרה מלאה. שרה מעולם לא העסיקה מטפלות, וטענה שהיא טובה יותר כאמא מאשר כעורכת דין. כאשר קייט הייתה בת שנתיים איבחנו אותה כחולת לוקמיה פרומיילוציטית חריפה, מאותו היום שרה דאגה לקייט ביותר. סדר יומה היה תלוי בקייט, והשתנה לפי מצבה הבריאותי. שרה עשתה הכל כדי להשאיר את קייט בחיים. כאשר בישרו לשרה שקייט חולה והם מתקשים במציאת תורם מתאים, אחד מהרופאים הציע לה לשקול ולהביא ילד לעולם שיהיה תורם אלוגני לקייט. שרה הציעה את הרעיון לבעלה בריאן. בריאן תחילה חשב שהיא מעוניינת להביא עוד ילד לעולם כתחליף לקייט. לאחר שהבין את הסיבה האמיתית הוא

הסכים והתהליך יצא לפועל. לאחר מספר חודשים אנה נולדה ומיד החלה לתרום לקייט מרכיבים מגופה. מהיום שאנה נולדה, ובמהלך כל חייה היא שימשה כמקור אנושי למרכיבים חיוניים לחייה של קייט. שרה לא שאלה את אנה אם זה בסדר מבחינתה לעבור את כל התהליכים שעברה. לשרה היה נראה נכון, שמספיק להגיד לאנה, שהרופאים צריכים לקחת ממנה מרכיב מסוים לקייט, ללא הסברים נוספים. "מפני שאחותך חשובה יותר מעוגה וגלידה, מפני שאני לא יכולה לעשות זאת למענה, מפני שככה אמרתי" (עמ' 191).

שרה הזניחה את ילדיה לטובת קייט. היא לא העניקה להם יחס מספק. לא היא ולא בעלה. "הם לא באמת שמים לב אלי, חוץ מהפעמים שהם צריכים את הדם שלי או משהו. אם קייט לא הייתה חולה, בכלל לא הייתי בחיים" (עמ' 31). כאשר אנה הייתה מתאשפזת עם קייט בבית-החולים, שרה לא הייתה נשארת עימה, היא הייתה הולכת להיות לצידה של קייט. אנה סבלה מכאבים רבים לאחר שאיבה של מוח עצם וזריקות גדילה במטרה להעשיר את מוח העצם שלה, למען קייט, ועוד תהליכים רבים שכרוכים בכאבים רבים. שרה הגיעה למיטתה של אנה, בדקה שהיא בסדר וחזרה מיד למיטתה של קייט. גם במצבים שאנה הייתה מבקשת מאמה להישאר מעט לצידה לאחר תהליך מסוים, שרה הייתה מתנצלת ואומרת לה שקייט לא מרגישה טוב, והיא צריכה ללכת ולהיות איתה. אנה סבלה עבור אחותה, ושרה אפילו לא הייתה מוכנה לשבת לצידה מעט. כאשר אנה הייתה בוכה ואומרת שאף אחד לא מתייחס אליה, שרה הייתה מכה אותה: "אני בלתי נראית, אני חושבת וקולטת מאוחר מדי שאמרתי את זה בקול רם. אמא שלי מזנקת במהירות כזו שאני אפילו לא צופה את הבאות. אבל היא מחטיפה לי סטירה חזקה כל-כך, שראשי נהדף לאחור" (עמ' 67).

כאשר אנה גדלה, והיה צורך שתתרום כלייה לאחותה המצב החל להשתבש. אנה לא הייתה מוכנה, והגישה תביעה כנגד הוריה על זכויות גופה. שרה כעסה על אנה על הגשת התביעה. היא ביקשה מאנה לבטל את התביעה ולתרום את הכלייה לקייט. היא אמרה שאם זה לא יעזור לקייט, אנה לא תתבקש לתרום דבר יותר לאחותה. "...אם השתלת הכלייה הזאת לא תצליח, אם הדברים לא יתפתחו בסופו של דבר כפי שכולנו מקווים עבור קייט, במקרה כזה, אני לעולם לא אבקש ממך לעזור לאחותך שוב..." (עמ' 297). אנה סרבה, והתביעה יצאה לפועל. בריאן, בעלה של שרה, אמר לה, שהוא מעוניין להעיד לטובת אנה במשפט. שרה הייתה מזועזעת, וטענה שבבית שלה נוצרים מחנות. היא לא עצרה וניסתה להבין מדוע הוא אומר זאת, ואולי היא באמת ביצעה מעשים שהיו שליליים.

בבית-המשפט, כאשר התבקשה להעיד, היא ענתה תשובות שבמרכזן עמדה קייט למרות

שנשאלה שאלות לגבי אנה. שרה אמרה, שהיא מודעת לכך שהם הובאו לבית-המשפט בעקבות זכותה של אנה לבחור ולא בעקבות תרומת הכלייה. עם זאת היא אומרת, שבמהלך חייה לא הייתה לה ברירה. שרה טענה שזאת הייתה האופציה היחידה שלה להציל את שתי בנותיה. היא לא יודעת אם זה היה מוסרי, אך היא יודעת שמבחינתה כאם זה היה נכון.

בריאן

בריאן מבטא גישה הורית שונה, מזו הקיצונית של שרה. בריאן מאופיין בדרך מטאפורית ככבאי, למעשה זהו התפקיד שהוא עושה גם מבחינה מקצועית וגם מבחינה משפחתית. הוא מנסה "לכבות" את השרפות המשפחתיות על-ידי נקיטה עמדה הורית שונה מזו של שרה. הוא פוסח על שני הסעיפים, מצד אחד הוא מביע נאמנות לאם ולדעתה כבן זוגה, ומצד שני מגלה אמפתיה ועוזר לאנה ולג'סי במובן הפיזי והרגשי. באמצעות עמדת ההורית השונה הוא מבליט את קיצוניותה של שרה.

בריאן בן 42, נשוי לשרה זה 20 שנה ואבא של ג'סי, קייט ואנה, הוא מפקד תחנת הכיבוי. לבריאן עיניים כחולות וגומה בסנטר. בריאן אוהב אסטרונמיה, והוא מרבה להסתכל באמצעות טלסקופ על הכוכבים, וטען שאם לא היה כבאי הוא היה אסטרונם. בריאן הוא אדם שכלתן, מוג-לב, לא אמוציונאלי, אוהב לבשל ומעריך מאוד את החיים. לאחר גילוי מחלתה של קייט, כאשר נתקל בזלזול חיים באחד ממקרי הכבאות שלו הוא מתמלא בכעס ובקושי להכיל זאת. כאשר קייט חלתה הוא לא ציפה לדבר. בשנת 2001 הוא היה בטוח שקייט עומדת למות, והוא אף כתב לה הספד. "אני אומר שהייתי בטוח שקייט עומדת למות" (עמ' 367).

גם הוא, בדומה לאשתו, מזניח את בנו הבכור ג'סי. בריאן איבד תקווה לגבי עתידו של ג'סי, הוא לא מצפה ממנו לדבר כדי שלא יתאכזב. כאשר הוא גילה, שג'סי אחראי להצתות ברחבי העיר הוא לא ידע את מי להאשים - את ג'סי, את אשתו או את עצמו. "האם אתה מאשים אותו, או אתה מאשים את ההורים שהיו צריכים לומר לו שזה לא נכון?" (עמ' 354) אמר בריאן.

בריאן לא מסכים עם אשתו, שרה, לגבי כל התרומות של אנה לקייט, אך עם זאת הוא לא מוכן לאבד את קייט. לשאלה שנשאלת בבית-המשפט: "האם היו מקרים שבהם לא הסכמת עם אשתך לגבי ההשתתפות של אנה בטיפולים רפואיים לטובתה של קייט?" הוא ענה: "כן" (עמ' 366). בריאן מבין את רצונה של אנה לחיות חיים ללא תלות בקייט, אבל הוא לא יודע

בטובתה של איזו בת לבחור. בריאן טוען, שעד שהילד שלך לא גוסס אתה לא מודע למה אתה מסוגל.

כאשר אנה מגישה תביעה כנגד שרה וכנגד בריאן, עורך דינה של אנה מבקש לשוחח איתו ללא נוכחותה של אשתו. בשיחה אמר בריאן שהוא חושב שאנה צודקת, והוא מאמין, שלומר זאת במשפט יהיה הדבר הנכון לעשות. "אני חושב שאנה צודקת"..."אני חושב שאני חייב", הוא חייב לומר זאת בשימוע בבית-המשפט (עמ' 241). ביום המשפט, כאשר השופט מבקש מבריאן להעיד הוא אומר, שהוא מקווה שאנה תתרום כלייה לקייט. בריאן מעיד בניגוד למה שאמר לעורך דינה של אנה בשיחתם. "אני בכל זאת מקווה שאנה תתרום כלייה" (עמ' 368) .

אלכסנדר קמבל

אלכסנדר הינה הדמות המגנה על הצדק לפי דעותיו. הוא מהווה ניגוד לחלק מבני המשפחה של אנה.

אלכסנדר קמבל הוא עורך דינה של אנה פיצג'רלד. אלכסנדר בעל לסת מרובעת, שמעליה עיניים קפואות למראה, שיערו שחור והוא מתנשא לגובה של 1.80. אלכסנדר טוען שיש לו ריאת ברזל, ויש לו כלב נחיה בשם ג'יג'י (בתרגום לעברית: שופט) המלווה אותו שבע שנים. דירתו של אלכסנדר מתוארת כיצירת אומנות, היא נקייה מאוד ומינימליסטית. יש לו בביתו ספת עור שחורה, מסך טלוויזיה שטוח שתלוי על הקיר, ארון זכוכית מהודר, מכונת קפה מיובאת מאיטליה ומקרר בגודל מסחרי אך ריק מתוכן. אלכס מרבה לאכול מחוץ לבית. כמו דירתו גם משרדו של אלכסנדר מתואר כנקי ומצוחצח. שולחנו מסודר ומשרדו ריק מתמונות.

בילדותו אלכסנדר הרבה לשוט עם אביו, ולהתחרות יחד איתו בהשטת יכטות. אלכסנדר טען שאם עשה דבר שלא היה מושלם בעיני אביו הוא פשוט לא היה קיים. דבר שהיה תקף לגבי כל אדם בחיי אביו. "בעיני אבי, אם לא היית מושלם, פשוט לא היית" (עמ' 93). בתיכון הוא שיחק פולו והכיר את ג'וליה. את ג'וליה הוא אהב מפני שהיא לא נמשכה לבחורים אחרים בבית-הספר. הם התנשקו לראשונה בעודם בתיכון, וקיימו יחסי מין בבית-הקברות הסמוך לבית סיפרס. אלכסנדר ידע שהוריו לא יאהבו את ג'וליה, אבל הוא אהב אותה וזה העיקר מבחינתו. לאחר התיכון, נפרדו דרכיהם והם לא התראו במשך 15 שנה.

כאשר אנה הגיעה אל משרדו של אלכסנדר במטרה לשכור את שירותיו הוא אמר לה שהוא גובה 200 דולר לשעה. אנה התאכזבה, שאין לא סכום מספק בשביל לשלם לו, אבל לאחר שאלכסנדר שמע את סיפורה הוא הסכים לייצג אותה ללא תשלום. אלכסנדר הסכים לכך, כי הוא ידע מה התחושה כשאתה לא יכול לשלם בגוף שלך. בגיל 18, אלכסנדר עבר תאונת דרכים, ומאז יש לו התקפי פרכוסים. אלכסנדר לא סיפר זאת מעולם לאיש, אפילו לא להוריו, ובכל פעם הוא המציא סיפור חדש ואבסורדי אודות כלב הנחייה שלו. הכלב, שימש כאות אזהרה וכעוזר בשעת הפרכוסים. "אני חולה אפילפסיה, וזה כלב התקפי הפרכוס שלי" (עמ' 428).

אנה ראתה באלכסנדר חבר ולא עורך-דין. היא ביקשה ממנו, שיעזור לה לשחרר את אחיה מבית הכלא, והוא הבהיר לה שהוא עורך דינה בנושא התביעה כנגד הוריה ולא חבר שלה. למרות הכול בכל פעם שביקשה, אלכסנדר עזר לה. בזמן התביעה אלכסנדר דיבר עם שרה, קייט, האונקולוג של קייט ועם הפסיכיאטר של בית-החולים על-מנת לקבל מידע נוסף על אנה. אלכסנדר היה בטוח שהשופט לא יקבל את התביעה של אנה מפני שהיא לא יכלה להחליט על שום דבר בנוגע אליה. אנה לא יכלה להחליט גם בסוגיות הפשוטות ביותר. הוא אמר לאנה שאם היא לא תשמש עדה ולא תהיה מוכנה לעזור לעצמה שלא תצפה ממנו להצליח במשפט ולשנות עבודה את החיים.

כאשר אלכסנדר עסק בתביעתה של אנה, השופט ביקש מגיליה להיות האפטרופוסית של אנה למשך תקופת המשפט, מפני שאנה לא יכולה להיות תחת חסות אמה, שכן היא הצד הנתבע בתביעה. כשאלכסנדר פגש את גיליה היא החזירה אותו לימי התיכון והוא גילה שאהבתו אליה לא תמה. אלכסנדר לא היה עם נשים רבות לאחר שנפרד מגיליה. במהלך תקופת המשפט השניים יצאו לבתי קפה, התנשקו ואף שכבו. השניים חידשו את הקשר מימי התיכון.

לאחר המשפט, אלכסנדר ואנה עברו תאונת דרכים ואנה נמצאה במוות מוחי. בזמן התביעה אלכסנדר היה חתום כאפטרופוס של אנה, והוא אישר את תרומת הכלייה של אנה לקייט. התביעה של קמבל לא עסקה בתרומת הכלייה אלא בדבר גדול הרבה יותר. בזכויות של אנה על גופה. לכן כאשר כבר לא הייתה ברירה, אלכסנדר אישר את התרומה, שבעקבותיה החל תהליך התביעה. "קמבל הוא זה שענה לרופא. "לי יש ייפוי כוח מטעם אנה," הוא מסביר, "לא להורים שלה". מבטו נודד ממני אל שרה. "ויש למעלה נערה שזקוקה לכלייה ההיא" (עמ' 437).

ג'וליה רומנו

ג'וליה מהווה ניגוד לדמותו של אלכסנדר, היא מתנגדת לדעותיו. ג'וליה רומנו היא האפוטרופוסית של אנה לתקופת התביעה. היא עשתה זאת פעם אחת מרצון טוב, אך כשהיא הבינה שבעבודה זו לא מרוויחים די כסף, היא הפסיקה לעשות זאת. היא הפכה לאפוטרופוסית של אנה רק בגלל, שהשופט דה סלבו התקשר וביקש ממנה. "אני מוכנה להפוך את העולם בשביל השופט דה סלבו" (עמ' 124). ג'וליה היא עורכת-דין בת 32, בעלת תלתלים שחורים ובת למשפחה קתולית. לג'וליה יש אחות תאומה הגרה איתה ועוד שישה אחים ואחיות, היא טיפוס עוקצני ומתבודד.

כאשר ג'וליה שמעה את הסיפור של אנה, היא אמרה לעצמה שהיא הייתה מוכנה לתרום איברים לאחותה ללא שאלה כלל. "התשובה אפילו לא מוטלת בספק. הייתי שואלת איך אנחנו יכולות להגיע לבית-החולים במהירות המרבית, ולדאוג שזה יתבצע." (עמ' 128). לדעתה של ג'וליה, אנה לא בוגרת דיה כדי להחליט החלטות שכאלה, ובכלל החלטות משמעותיות הנוגעות לחייה. "אבל אני לא בטוחה שהיא בוגרת מספיק בשביל לקבל החלטות כאלה על דעת עצמה" (עמ' 229). כשאלכסנדר רצה לנתק את אנה ממשפחתה ולהוציאה מביתה היא כעסה עליו מאוד, ואמרה לו שהוא לא יכול לנתק ילדה קטנה ממשפחתה. "קמבל, זאת אמא שלה!" (עמ' 135)

ג'וליה למדה בתיכון "ויילר" והייתה בעלת שיער ורוד, ורבים נהגו לקרוא לה פריקית. בתקופה זו היא הכירה את אלכסנדר קמבל. כאשר אלכסנדר נפרד ממנה לאחר סיום התיכון היא הייתה בדיכאון זמן רב. כאשר ג'וליה מונתה להיות האפוטרופוסית של אנה היא פגשה את אלכסנדר שנית, והשניים חידשו את הקשר הרומנטי ביניהם, אך ג'וליה לא ראתה עצמה בקשר. כאשר שאלו אותה האם יש לה חבר היא ענתה בשלילה.

אלכסנדר וג'וליה בילו במסעדות ובברים, התנשקו ואף שכבו. ג'וליה רוצה להיות בזוגיות, אך היא לא הייתה בטוחה לגבי רצונו של קמבל. היא חשבה שהוא רוצה לנצל אותה ולא להיות אתה. כאשר ג'וליה שאלה את אלכסנדר האם הוא שכב אתה ללא מטרה מסויימת, אלכסנדר לא ענה. ג'וליה התאכזבה, ואמרה לו שהוא לא אמור לאהוב מישהי מפני שהיא מושלמת- הוא אמור לאהוב מישהי למרות שהיא לא. ביום המשפט אלכסנדר וג'וליה בילו בביתו של אלכסנדר.

סוזן

סוזן היא אחותה הגדולה של שרה. סוזן היא מומחית לענייני כספים והיא הייתה זו שהכחידה את אפליית הנשים בבנק בבוסטון. סוזן לקחה על עצמה להיות האמא לילדיה של שרה, סוזן לא מתראה הרבה עם שרה. התפקוד של סוזן מוצלח יותר מזה של שרה. על-ידי כך בולטת חולשתה של שרה כאם, המאזנת את תשומת ליבה בין שלושת ילדיה.

קרי

קרי היא מזכירה במשרד עורכי דין שבו עובד קמבל, עורך דינה של אנה. לקרי עור זך וגבות מסודרות, שפתיה משוחות באודם ונעליה מבריקות. קרי מרבה לכעוס ולצעוק בטלפון. קרי מייצגת את האנשים, אשר חושבים שלילדים קטנים אין היכולת לקבל החלטות חשובות או להביע דעה. כאשר אנה נכנסה למשרד בפעם הראשונה, קרי התייחסה לאנה בזלזול: "בטלפון את לא נשמעת כל-כך... צעירה?" "אנחנו לא מטפלים בתיקי נוער, בעיקרון. אם תרצי אני יכולה לתת לך שמות של עורכי דין ש-" (עמ' 25).

פולי

פולי הוא כבאי העובד עם בריאן בתחנת הכיבוי ומנגן על חמת חלילים. אשתו של פולי עזבה אותו לטובת נגן צ'לו, וכעת הוא רווק מושבע.

רד

רד הוא כבאי העובד עם בריאן בתחנת הכיבוי. רד אוהב לבשל.

ורן סטקהאוז

ורן סטקהאוז הוא השריף במקום מגוריה של משפחת פיצ'גרלד. ורן בא לבקר את קייט בבית-החולים ובביתה גם כן. ורן עוזר לג'סי ומונע ממנו להסתבך בצרות. ורן סטקהאוז מחלק מתנות בחג המולד ומגדירים אותו כ"סופלה"- פרצופו צונח במקומות הכי לא צפויים.

דוקטור צ'אנס.

דוקטור צ'אנס, שפירוש שמו הוא הזדמנות, הוא האונקולוג המטפל בקייט. דוקטור צ'אנס, גבוה, רזה מאוד, בעל עיניים כחולות ובורקות, פיו קפוץ והוא מרכיב משקפיים עבים. דוקטור צ'אנס היה זה שהעלה את הרעיון להביא את אנה לעולם, אך הוא לא המליץ על כך מעולם. הוא מספר תמיד את האמת גם כשהיא קשה, וכל חברי המשפחה אוהבים אותו ומגדירים אותו כחבר המשפחה השישי.

השופט דה סלבו

השופט דה סלבו הוא השופט בתביעה שהגישה אנה כנגד הוריה. השופט ניפגש עם אנה פעמים רבות ואף עם קייט, וגם מינה לאנה אפוטרופוס לתקופת המשפט. הוא נפגש עם קייט לאחר שאנה אמרה לו שקייט ביקשה ממנה לאפשר לה למות. בבית-המשפט השופט דה סלבו פסק לטובתה של אנה. העובדה, שהשופט פסק לטובתה של אנה מעידה על כך שהוא חושב שהאופן שהתנהגו לאנה בחייה היה לא תקין, ושלדעתו היא יכולה להחליט על עתידה ללא עזרת מבוגר.

דן דורסל

דן דורסל הוא חסר בית, שג'סי שומר איתו על קשרים. דן שומר לג'סי על חפציו, ובתמורה ג'סי קונה לו ארוחה ממקדונלדס. דן נלחם בעבר בווייטנאם, גר בקופסת קרטון, פוחד מאש והוא היחידי שמתגאה במעשיו של ג'סי.

איזבל

איזבל היא אחותה התאומה של ג'וליה. איזבל היא לסבית, גדולה מג'וליה בשלוש דקות, היא אוהבת לנקות, לעצב תכשיטים. איזבל טוענת, שלג'וליה יש גן הגורם לה להימשך לגברים שלא מתאימים לה. איזבל מדגישה את הקשר של ג'וליה לגברים על דרך הניגוד. איזבל נמשכת לבנות, וכאשר היא מעירה לג'וליה על הגברים בחייה היא מדגישה את קשיי הזוגיות שלה ואת מערכות יחסיה.

גימי סטרדבו

גימי סטרדבו הוא תלמיד בכיתתה של אנה. הוא ילד מנודה, בעל אקנה חריף ועכברוש מחמד. יום אחד, כאשר אבחנו אותו כחולה בטרשת נפוצה כל הילדים שינו את יחסם אליו לטובה.

מאדאם אגנס

מאדאם אגנס היא מגדת עתידות, אשר קראה את עתידה של שרה. אגנס היא אישה עיוורת, בעלת ידיים גבשושיות. שרה פנתה אליה לאחר שגילו את מחלתה של קייט. שרה רצתה לדעת מה יקרה בעתיד עם ילדיה. עוד לפני לידתה של אנה, מאדאם אגנס אמרה לשרה שיהיו לה שלושה ילדים. אגנס טוענת, שאדם יכול לשנות את עתידו והיא אמרה לשרה שתציל את עצמה.

טיילור אמברוז

טיילור אמברוז נפגש עם קייט בחדר הטיפולים. טיילור הוא בן 16, בעל עיניים חומות, שרירי והוא חולה בסרטן AML. קייט התחילה לדבר עם טיילור בחדר הטיפולים, והשניים יצאו יחד למסיבה. טיילור לא פחד לדבר עם קייט על המוות שלו ועל הלווייה שלו. הוא נפטר שלושה ימים לאחר המסיבה, שיצאו אליה יחד עם קייט.

דוקטור נו

ד"ר נו היא פסיכיאטרית ילדים, המטפלת בילדיה של שרה זה שבע שנים. שרה הזמינה את ד"ר נו להעיד לטובתה במשפט והיא הסכימה. ד"ר נו אמרה שזה דווקא חשוב שאנה תתרום כלייה, כי כך היא תרגיש מיוחדת וגיבורה, ושאנה יכולה לקבל החלטות על העתיד הרפואי שלה. "הם רואים עצמם כגיבורי על מפני שהם יכלו לעשות את הדבר האחד והיחיד שאף אחד אחר אינו יכול לעשותו" (עמ' 385). היא טענה בנוסף, שהורים צריכים לעשות את תפקידם כהורים אך אלכסנדר טוען שלפעמים זה לא מספיק טוב. "אבל לפעמים זה לא מספיק טוב" (עמ' 387).

הנושאים בהם עוסקת היצירה

ביצירה מופיעים מספר נושאים והם : שאלות אתיות הנוגעות להורות ולערך חיי אדם, קשר בין אחיות ובקשר בין אם לבנותיה.

היצירה עוסקת בשאלות אתיות, הנוגעות להורות ולערך חיי אדם. הספר מעלה שאלות רבות על בחירותיהם של ההורים בנוגע לילדיהם ולחיייהם. חופש הבחירה הינו הנושא המרכזי ביצירה. אנה, הדמות הראשית, נולדה לשם מטרה מסוימת- להציל את אחותה. כאן עולה השאלה האתית, האם נכון ומוסרי ללדת ילד לשם מטרה מסוימת? האם אפשר להשתמש בכוחו של המדע ליצור גוף בשר ודם לצרכנו האישיים? השאלה הזו מלווה בלבטים שונים. מצד אחד, לא קיימת האפשרות להציל את האדם הקיים ללא הבאת אדם נוסף, ומצד שני לא קיימת האפשרות לבדוק את עמדת האדם העומד להיוולד. נוסף לשאלה זו עולה סוגיית חופש הבחירה. במשך חייה לא הייתה לאנה האפשרות לבחור. אנה לא יכלה לבחור האם היא רוצה להתאשפז, ללכת לבית-החולים ולהידקר מאות פעמים לשם לקיחת דם ומוח עצם לשם הצלת אחותה. אנה לא חיה כמו ילדה רגילה, היא לא יכלה להחליט ולבחור בדברים בסיסיים בחייה, שמא היא תיפגע, ולא תהיה תורמת טובה יותר לאחותה קייט. במשך כל היצירה מתקיים דיון האם ילדה, בת 13, יכולה להחליט מה יקרה בהמשך חייה. לכאורה ההורה אמור לדעת מהו הצעד הטוב ביותר עבור ילדו, אך במצב של ניגוד עניינים וחוסר איזון בשיקולו של ההורה יש צורך בגורם אחר שיחליט. האם במצב כזה נכון להעביר סמכות שכזו לילדה בת 13? שאלה זו עולה בספר, וישנן מספר דעות בנושא. ישנם אנשים, שחושבים שילד בגיל כל-כך צעיר לא יכול להחליט החלטות חשובות כאלו הנוגעות לעתידו הרפואי. אחרים טוענים, שכאשר ההורה לא יכול לבחור לטובת ילדו, אין ההורה ראשי להחליט על עתיד ילדו עם כל ניסיונו באשר הוא. לפתרון הסוגייה הזו צדדים רבים ולבטים העולים מהיותה שאלה גורלית, הקובעת עתידה של משפחה שלמה.

קשר בין אחיות- בספר "שומרת אחותי" ישנו קשר טבעי ונורמאלי בין אחיות, אך הקשר הזה מלווה בדיון מתמשך בחיים ומוות. ביכולתה של ילדה אחת להציל את אחותה תוך סיכון חייה שלה. אנה נושאת אתה את האחריות לחיי אחותה. אנה לא נשאלה האם זה בסדר מצידה אלא היא נולדה לתוך המציאות הזו, המציאות הוכתבה לה מראש. הקשר בין אנה לקייט הינו קשר חזק ומשמעותי. השתיים חברות טובות מאוד, הדואגות אחת לשנייה.

חייה של אנה מלווים בחייה של קייט. כל חייה אנה לא עמדה בפני עצמה אלא צל חייה של קייט האפיל עליה באופן תמידי. מדובר כאן באדם שלא יכול להיות עצמאי, לא יכול לנהל את חייו לפי רצונו אלא עתידו מוכתב מראש. האם קשר דם חזק יכול להאפיל על זכויותיו הבסיסיות של אדם? האם אותו אדם צריך להרשות למשפחתו למנוע ממנו את זכויותיו הבסיסיות? סוגיות אלו עולות בספר, ולבסוף מוכרעות בבית-המשפט, ונקבע שזכויות בסיסיות קודמות לכל. לכל אדם הזכות לבחור, הזכות לעמוד בפני עצמו והזכות להיות חופשי מבחירותיהם של אחרים.

קשר בין אם לבנותיה- ביצירה עולה נושא הקשר בן האם לבנותיה. ביצירה מתואר הקשר של שרה לבנותיה, קייט ואנה. כל חייה שרה השקיעה ודאגה לקייט ולבריאיותה. כאשר הציעו לשרה להביא את אנה לעולם כברירת מחדל, שרה הסכימה ללא מחשבה על עתידה של הילדה העומדת להיוולד. לאחר לידת אנה, המצב נשאר באותו מקום כקשר בין האם לילדיה. האם לא מתייחסת ליתר לילדיה האחרים אלא רק לילדתה החולה. ניתן לראות ביצירה יחס לא שוויוני בין אם לבנותיה. האם משתמשת באחת מבנותיה כמאגר אנושי להצלת בתה האחרת. האהבה שהיא נותנת תלויה בכמות העזרה שהיא יכולה להעניק לבת החולה. במצב כזה, האם נמצאת בסיטואציה קשה ביותר. איך יכולה אישה לבחור בין שתי בנות שגדלו ברחמה ושהיא יצרה אותן? האם זה אפשרי? שאלות אלו מקבלות מענה בבית-המשפט אל מול השופט המכריע בתיק התביעה של אנה אל מול הוריה. שרה ובריאן מעידים על הקושי הרב, אשר התלווה למצב שבו הם נמצאים. ההורים רואים אל מול עיניהם את חיי שתי בנותיהן, ללא חשיבה בדרך בכך. ההורים לא רוצים לבחור בחייה של אחת מבנותיהן, ולכן הם מעדיפים להעלים עין מהקשיים ומהסבל שעוברות הבנות.

היצירה "שומרת אחותי" מציגה דילמות מוסריות ואתיות תוך שילוב סיפורי אהבה, טרגדיות ורגשות שונים.

כאשר הורה נמצא בסיטואציה שילדו בסכנת חיים, הוא מוכן לעשות הכול עבורו, גם אם הדבר יבוא על חשבון או על חשבון אחרים. במקרה של שרה, בתה חלתה בסרטן וניצבה אל מול סכנת חיים ממשית בכל יום. המחלה של בתה גרמה לשרה לעשות מעשה ולהביא ילד לעולם על-מנת להציל את בתה. כאשר אתה בוחר להביא ילד לעולם, לא מתוך אהבה או מתוך רצון להפוך להורה, אתה מייצר כלי. במצב כזה לאותו כלי אנושי יש רגשות, תכונות ורצונות משלו. בספר אומרת שרה, האם, שהיא אוהבת יותר את אנה, מפני שהיא מצילה את בתה השנייה, קייט: "מפני שיכולתי להציל את אחותי, קייט "אהבנו אותך עוד יותר", הקפידה אמא שלי לציין, "כי ידענו מה אנחנו מקבלים" " (עמ' 16). שרה לא אוהבת את אנה בגלל תכונותיה, מעשיה או בגלל שהיא בתה, היא אוהבת אותה, מפני שהיא מצילה את הבת השנייה, שכל חייה השתנו מהרגע שאובחנה כחולת סרטן.

המחלה של קייט העמידה את שרה בפני החלטה קשה מנשוא- האם לוותר על בתה או האם להביא ילד לעולם ולנצל את גופו כמקור לרכיבים ולאיברים. אם שרה הייתה בוחרת שלא להביא את אנה לעולם, היא הייתה מאבדת את קייט. מחלת הסרטן גורמת לאנשים הסובבים את החולה לעשות מעשים שלא בהכרח היו עושים לולא היו נמצאים בסיטואציה הזו. המחלה היא מחלה קשה, המעמידה את החולה ומשפחתו בפני החלטות של חיים ומוות. לעיתים, בעקבות הצורך בהחלטות אלו, מחליטים האנשים באופן פזיז, ללא חשיבה על העתיד או על השלכות מעשיהם.

נוסף לכך, בספר ניתן לראות חילוקי דעות לגבי ילדים ושיקול הדעת שלהם. בספר טוענות ג'וליה, האפוטרופוסית הזמנית של אנה, וד"ר נו, פסיכיאטרית ילדים, שאין ביכולתה של אנה להחליט על חייה ועל עתידה הרפואי. לעומתן, אלכסנדר חושב שיש ביכולתה של אנה להחליט לגבי עתידה הרפואי. אלכסנדר מייצג את אנה ללא תשלום, מפני שהוא חושב שיש צדק בדבריה של אנה. במשך שנים, אנה סבלה בגלל מחלת אחותה, מתהליכים רפואיים כואבים וממושכים, שהצריכו אשפוז ושהייה ממושכת בין קירות בית-החולים. תהליכים אלו מנעו ממנה את החופש שלה לחיות כמו ילדה רגילה. היא לא יכלה לצאת למחנות קיץ

או להשתתף בחוגי ספורט מחשש שקייט תזדקק למרכיב מגופה. כאשר ביקשו מאנה לתת איבר שלם מגופה, את אחת מהכליות שלה, היא סרבה. אנה סרבה, מפני שהיא הבינה שתהליך זה יכול לפגוע בה בעתיד, הן בפן הפיזי ובעיקר בחופש הבחירה שלה לגבי חייה. כאשר אנה הגיעה לגיל, שבו היא התפכחה והבינה את ההשלכות של התהליכים הצפויים לעתיד היא עצרה. בתור קוראת, מקוממת אותי דעתן של ג'וליה וד"ר נו על יכולת השיפוט של אנה. ג'וליה וד"ר נו מבקרות את אנה מנקודת מבט חיצונית ולא מתוך ניסיון אישי. מחלת הסרטן יכולה להעמיד אדם במצבים קיצוניים, ועלולה לגרום למעשים יוצאי דופן. בספר, אנה נקשרה לאחותה ורצתה בכל ליבה להציל אותה, אך לא הייתה מוכנה לוותר על החופש האישי שלה, בצדק לדעתי. אנשים מבקשים ממנה לתת מעצמה, מגופה בעוד קייט מבקשת ממנה לתת לה למות. אנה נמצאת במצב שבו חיי אחותה, תלויים בה. המחשבה שחיים של אדם תלויים בילדה בת 13, ועוד חיי אחותה היא תחושה קשה מנשוא. לדעתי, יש קושי רב בהחלטה של שרה להביא את אנה לעולם. כך או כך, הגורל ביקש ממנה לבחור בין שתי בנותיה. שרה נאלצה לבחור בין ילדה קיימת לבין ילדה העומדת להגיע אל העולם. בטובתה של מי תבחר? דבר אחד מהותי הפריע לי בהתנהגותה של האם. גם לאחר שהיא החליטה להביא את אנה לעולם היא דאגה יותר לקייט. גם כאשר אנה עברה טיפולים ובדיקות האם שהתה עם קייט ולא עם אנה. בנוסף לקושי של שרה, קיים קושי מצידה של אנה, החיים שלה או החיים של אחותה? עתידה או עתיד אחותה? עם כל השאלות הללו צריכה להתמודד ילדה בת 13. קשה לשים את עצמך במקום ילדה' שעברה כל-כך הרבה, ועומדות בפניה החלטות כל-כך גורליות. בספר ניתן לראות למה יכולה להוביל מחלת הסרטן. הן את החולה והן את הסובבים אותו. היצירה "שומרת אחותי", מעלה דילמות מוסריות ואתיות קשות ומהותיות ביותר. ניצחונה של אנה בבית-המשפט מורה, כי החירות האישית של כל יצור חי היא ערך עליון.

בפרק זה אשווה בין שלושת הז'אנרים : ספרות ילדים, ספרות נוער וספרות מבוגרים.

נקודות דמיון

גילו של גיבור היצירה

בשלושת הז'אנרים למעט בספר התיעודי "ההרצאה האחרונה", הגיבור הינו ילד או נער. בספרות ילדים וכן בספרות נוער, הדבר הינו ברור. כחלק ממאפייני הז'אנרים, לרוב על הדמות להיות בת גילם של הקוראים (ילדים או נערים) או בעלי חיים, על-מנת שהקוראים יוכלו להזדהות עימן. אך לא ברור הדבר בספרות המבוגרים. מדוע בחרה הסופרת, ג'ודי פיקו, לכתוב ספר על מחלת הסרטן למבוגרים, כאשר הדמות הראשית הינה נערה? אפשר להניח שדמות צעירה מעוררת רחמים והזדהות רבה יותר מאשר דמות מבוגרת. כאשר קהל היעד של ספר זה קורא את הספר קל לו יותר להזדהות עם הדמות ולרחם עליה. סביר שז'אנר זה יכלול הורים לילדים. כאשר הורה קורא ספר זה, יהיה לו יותר קל להזדהות ולרחם על ילד, שכן הוא מכיר זאת מחייו, מאשר להזדהות עם דמות חולת סרטן, שלא בהכרח חווה זאת בעבר.

סיבה נוספת יכולה להיות, שהסופרת בחרה להשתמש בנערה מסיבות אישיות. ג'ודי פיקו כתבה את "שומרת אחותי" מדמיונה. קיימת האפשרות שמעצם היותה אמא היה לה יותר קל לכתוב מנקודת מבטה של ילדה.

ההתבגרות בעקבות המחלה

אחת מנקודות הדמיון בין הז'אנרים היא אופן ההתבגרות של הדמות בעקבות מחלת הסרטן אשר חוותה בעצמה או שחוותה במשפחתה. בספרי הילדים ניתן לראות את התבגרות הדמויות ואת צורת החשיבה שלהן. בספר "שוקולדים לא מגיעים סתם", רון, הדמות הראשית, אומרת מספר משפטים המעידים על בגרותו. כאשר מספרים לו, שאמו חולה הוא מנסה להמשיך את חייו באופן רגיל, ככל שניתן. למרות רצונו של רון להמשיך בחייו הוא מודע לשינויים שמשפחתו עוברת, והוא מנסה להתאים את עצמו אליהם. דוגמה המוכיחה את בגרותו של רון היא שכאשר הוריו צריכים לנסוע לבית-החולים, ויתכן שלא יגיעו למשחקו בבית-הספר, הוא מרסן את רגשותיו ובמקום לכעוס הוא מבקש שישתדלו להגיע. ילד בן שמונה, שמרסן את רגשותיו, ויודע להתאים את הבעת רגשותיו בהתאם למצב שבו נמצאת משפחתו מעידה על בגרות נפשית. לילדים יש דחיית סיפוקים נמוכה ביחס לדחיית סיפוקיו של מבוגר. רון, יודע להשתלט על רגשותיו, ולא לומר כל מה שהוא רוצה בכל רגע נתון. נוסף לאופן שבו רון מרסן את רגשותיו, הוא מאחל לקוראים להיות בריאים. בסוף הספר כותב רון: "תמיד כשהגדולים צריכים לכתוב ברכות הם כותבים ברכות משעממות על בריאות וכזה. אבל האמת הם יודעים על מה הם מדברים, וגם אני רוצה לאחל לכולכם- שתהיו רק בריאים!". במשפט זה, ניתן לראות, שרון מבין מה הם הדברים החשובים באמת בחיים. למרות היותו ילד, רון בוגר כדי להבין את מחשבותיהם של המבוגרים. הוא חושב שהברכות שהם כותבים הן משעממות, אך בכל זאת הוא יודע שזהו אחד מהדברים החשובים בחיים. כילד להורה חולה סרטן רון מודע לכך שאפשר לקנות ולהשיג כמעט כל דבר שהוא רוצה. בניגוד לדברים החומריים בחיים, בעקבות מחלת אימו, הוא מבין שבריאות אי-אפשר לקנות או להשיג בקלות. ילדים לרוב מבקשים ביום הולדתם, או בכלל כאשר נשאלים, דברים חומריים כגון: משחקים, בגדים, ממתקים ועוד. לאחר שרון ראה שמצב בריאותה של אמו מדרדר, ראה אותה סובלת ונמצאת בסכנת חיים, הוא ידע שבריאות הוא דבר שלא ניתן להשיג בקלות יתר לעומת משחקים וממתקים, שאותם ניתן לרכוש בכל חנות באזור מגוריו.

בספר "ילד קטן במלחמה גדולה" ניתן לראות את נקודת מבטו של הגיבור, גיל, על הדברים שלרוב נראים טבעיים לכל ילד בגילו. בסוף הספר, אומר גיל: "השיער התחיל שוב לצמוח", "בקרב אתחיל ללמוד בכיתה אלף- איזה כיף! אני רץ ומשחק בלי להתעייף!", "המיטה שלי בבית- לא בבית-החולים" (עמ' 45). באמירות הללו, הנאמרות על-ידי ילד בן שש, ישנה

הערכה רבה לפעילויות הפשוטות, שכל ילד, שלא נמצא במצבו של גיל לוקח כמובנות מאליו. רוב הילדים מתחילים ללמוד בכיתה אלף בגיל שש, קופצים ומשחקים, אך כאשר גיל איבד את היכולת לעשות פעילויות כאלו הערכתו אליכם גברה.

בספר "עד בת-המצווה זה יעבור" אומרת נוגה בסוף הספר: "אם היו אומרים לי לפני חצי שנה שכולנו נשתולל ונצחק, הייתי עונה בייאוש שאין סיכוי. אבל עכשיו אני מאמינה שהכול יכול לקרות" (עמ' 229). מחלתה של נטע גרמה לדמות המרכזית, נוגה, לאבד תקווה. נוגה, כנערה מתבגרת, אמורה להיות עסוקה בבילוי עם חברים ובלמידה. במקום זאת נוגה הייתה עסוקה בדאגה לבריאות אחותה ולמסיבת בת-המצווה שלה. כל ההליך הארוך בטיפול במחלה, הכולל טיפולים בבתי החולים וניתוחים, ייאש את נוגה וגרם לה לאבד תקווה. לפעמים בני נוער נוטים להתייאש מהר, ולראות הכל שחור ואבוד. נוגה טענה שעד לפני חצי שנה היא ראתה את כל המצב כחסר סיכוי. המחלה של נטע, הבראתה מן המחלה וקיום בת-המצווה של נוגה בסוף הספר, החזירו לה את האמונה שלרוב הסיטואציות יש פיתרון, ורובן מסתיימות בטוב. ההבנה הזו, שינוי המחשבה מחשיבה צעירה לחשיבה בוגרת מעידות על התבגרותה של נוגה במהלך תקופת המחלה של אחותה.

בספר "אשמת הכוכבים" ניתן לראות, שהדמויות הראשיות, הייזל גרייס ואוגוסטוס וואטרס הן בוגרות יותר בזכות החוויות שעברו. הייזל מתעניינת בספרות, ועושה כל שביכולתה כדי לקבל תשובות על אירועי סוף הספר "מכאוב מלכותי". הייזל נוסעת אל מעבר לים, לאמסטרדם, כדי לתשאל את הסופר. חשוב להייזל לדעת מה קורה למשפחתה של הילדה אשר נפטרה מסרטן. מה שמעסיק את הייזל הוא לא קניות או אהבה ראשונה אלא הידיעה שלהורים שלה יהיה טוב אחרי שהיא תמות.

אוגוסטוס מייצר מטאפורות על חייו בהקשר של המוות. המטאפורה שמלווה אותו לאורך הספר היא המטאפורה על הסיגריות אשר הוא מחזיק: "זאת מטאפורה כזאת, את מבינה: אתה שם את הדבר ההורג ממש בין השיניים שלך, אבל אתה לא נותן לו את הכוח להרוג אותך." (עמ' 24). לאוגוסטוס מטאפורות על חייו בהקשר של מוות. אחרי כל מה שהוא חווה, מחלת הסרטן וכריתת הרגל, הוא חושב על המוות, על כמה היה קרוב אליו ועד כמה הוא קרוב אליו עכשיו. צורת החשיבה של שתי הדמויות הללו, תחומי העניין שלהן ואופן התנהלותן, מדגישה את בגרותן, שהתרחשה בעקבות מחלת הסרטן, אשר הם חווים.

בספר "שומרת אחותי", הדמות הראשית, אנה, התבגרה בעקבות הנסיבות שבגללן הביאו אותה לעולם. אנה גדלה עם אחות חולת לוקמיה חריפה, והיא שימשה לה תורמת. בעקבות

הייחס שהעניקה לה משפחתה, הסיטואציות הלא פשוטות שאנה חוותה בבית ובבית-החולים היא תבעה את הוריה על זכויות גופה. אנה היא ילדה בת 13, שהלכה באופן עצמאי לחלוטין למצוא עורך-דין שיעזור לה לתבוע את הוריה. בגרות החשיבה של אנה, על כך שידעה שאופן התנהלות הוריה הוא לא בהכרח חוקי, ושהיא יכולה לפעול נגדם מראה על ההתבגרות המהירה של אנה ב-13 שנות חייה. אנה רוצה את הזכות לבחור ולהחליט על גופה. אנה, כבר בגיל 13 מביאה את הזכויות הבסיסיות שלה לידי מימוש בעקבות מחלת אחותה, אשר גרמה לה לעשות זאת.

לאורך היצירות הללו בז'אנרים השונים, למעט "ההרצאה האחרונה", ניתן לראות את אופן התבגרות הדמויות בעקבות מחלת הסרטן. מחלת הסרטן היא מחלה לא פשוטה אשר דורשת מאמצים רבים הן מצד החולה, והן מצד משפחתו. לעיתים המחלה דורשת יותר מידי מצד משפחתו של החולה או מצד החולה וגורמת לאותם בני אדם שינויים בחייהם שלא בהכרח היו קורים ללא נוכחות מחלת הסרטן.

בנושא זה, בספר "ההרצאה האחרונה" מז'אנר ספרות המבוגרים, יש שוני משאר הספרים שהוזכרו. שוני זה יכול לנבוע מעצם היות הדמות הראשית, מבוגר ולא ילד או נער. ניתן לראות את אופן התבגרות הדמויות מהיותם נערים, שכן יש סימנים המדגישים את המעבר מגיל הנעורים לבגרות. ספר זה עוסק בעיקר בסקירת חייו של הפרופסור רנדי פאוש, בהגשמת חלומותיו ושאיפותיו מילדותו.

סוף הסיפורים

סופן של היצירות הינו שונה מז'אנר לז'אנר. בספרות הילדים, הגיבורים לא מתו בסוף היצירות. הדמויות מבריאות בסוף הסיפור, ואין אזכור של מוות בספרים. בספר "שוקולדים לא מגיעים סתם" האם, טל, מבריא מן המחלה, וחייהם של בני המשפחה ממשיכים באופן רגיל. בספר "ילד קטן במלחמה גדולה", הגיבור, גיל, החולה במחלת הסרטן, מבריא מן המחלה וממשיך בחייו.

בז'אנר ספרות הנוער, בספר "עד בת-המצווה זה יעבור" האחות נטע, אשר חלתה במחלה, הבריא. בספר "אשמת הכוכבים" אוגוסטוס וואטרס נפטר ממחלת הסרטן בסוף היצירה. אוגוסטוס אמנם נחשב לדמות מרכזית ביצירה, אך לדמותה של הייזל גרייס יש מרכזיות גדולה יותר, והיא ממשיכה בחייה.

בז'אנר ספרות המבוגרים, בשני ספרים, הגיבור מת בסופה של היצירה. בספר "ההרצאה האחרונה" הפרופסור רנדי פאוש, נפטר ממחלת הסרטן. בספר "שומרת אחותי" הדמות הראשית, אנה, נהרגת בתאונת דרכים.

קיים שוני רב בין הז'אנרים ביחס למוות. בז'אנר ספרות הילדים נושא המוות אינו מוזכר בעלילה, וכן החולה ביצירה מבריא מהמחלה. בז'אנר ספרות הנוער יש יחס הדרגתי למוות. בחלק מן הספרים הוא מוזכר אך לא קורה בסופה של היצירה. בחלק אחר מן הספרים הוא מוזכר וכן מתרחש בסוף היצירה. בספרות המבוגרים היחס למוות מן המחלה הוא חד וברור.

בז'אנר ספרות המבוגרים אין עידון ביחס למוות כפי שיש בז'אנר ספרות הילדים. בספרי הילדים אין אזכור לנושא המוות לעומת ספרי המבוגרים, שבהם הוא מהווה חלק מרכזי. בספרי הילדים ישנה כתיבה עקיפה. כאשר הסופר לא מעלה את נושא המוות, שהוא חלק בלתי נפרד ממחלת הסרטן, הוא יוצר הגנת יתר על הילדים הקוראים את סיפרו. מוות יכול להיות אחת מתוצאותיה של מחלת הסרטן. ילד שקורא את הספר מבלי שקיים אזכור של נושא זה, יכול להעלות בדעתו שמוות לא יכול להיגרם ממחלת הסרטן. לעומת ספרי הילדים, בספרי המבוגרים, נושא המוות הוא חלק מרכזי בעלילה. הדמויות חושבות על מותן, על מה יקרה למשפחתן, לאחר שיעזבו את העולם, ולבסוף מתואר מוות של דמות מסוימת בעלילה. המעבר החד בין ספרות הילדים האופטימית, לספרות הנוער והמבוגרים, העוסקת בנושא המוות במישרין הוא חד מדי. אופן הצגת המציאות בספרי הילדים המוזכרים בעבודה מטעה

את הקורא. קורא אשר קרא ספר בילדותו, שלא כלל את נושא המוות במחלת הסרטן כלל, עובר לקריאת ספרים אשר נושא זה הינו מרכזי ביותר בהקשר למחלת הסרטן. דבר זה גורם לספרות הילדים לא ליישם את תפקידה במידה רבה.

סוגי הספרים: תיעודי או בדיוני.

בשלושת הז'אנרים הסופרים כתבו את הספרים מטעמים שונים. בז'אנר ספרות הילדים הספרים הינם תיעודיים. הסופרים של הספרים "שוקולדים לא מגיעים סתם" ו "ילד קטן במלחמה גדולה" כתבו את הספר מניסיון אישי ומחוויות אישיות אשר חוו. עלילות ספרים אלו קרו במציאות.

בז'אנר ספרות הנוער, שני הספרים, אליהם התייחסתי, הם פרי דמיונם של המחברים. בז'אנר ספרות המבוגרים הספר "ההרצאה האחרונה" הינו ספר תיעודי אוטוביוגרפי לעומת הספר "שומרת אחותי" שהוא ספר בדיוני.

בז'אנר ספרות הילדים, רוב הסופרים כותבים על נושאים קשים מתוך ניסיון אישי ולא מדמיונם והם משתמשים בכתיבה עקיפה ולא ישירה, לעומת זאת בספרות נוער ומבוגרים הסופרים כותבים מדמיונם האישי על נושאים קשים, כמו זה, באופן ישיר וחד. ניתן להניח, שסופרים לא מעוניינים בכתיבת ספרים בדיוניים או בכתיבת ספרים תיעודיים שסופם לא אופטימי בהקשר לנושאים קשים כמו מחלת הסרטן. כאשר ילד נחשף לספרים תיעודיים בנושא מחלת הסרטן שסופם הוא אופטימי הוא עלול להסיק שזוהי סופה היחיד של המחלה. ספרים תיעודיים, שסופם לא אופטימי או ספרים בדיוניים, הנוגעים בנושא המוות בקשר למחלה, מאפשרים לקורא לקבל נקודת מבט רחבה יותר על העולם. ספרים אלו אשר יתאפיינו בכתיבה פחות עקיפה ופחות מגוננת, יאפשרו לקורא לקבל איזון בחייו, שכן אנשים מושפעים מהספרים אותם הם קוראים. ילדים שיקראו ויגדלו עם המחשבה שסרטן הוא מחלה שסופה לא יכול להיות מוות, יעברו לקריאת ספרי המבוגרים, או יגלו זאת בעצמם במשך החיים, ויבינו את האמת בנוגע למחלה זו. מעבר זה לעיתים עלול להקשות על הילד במציאות היומיומית אותה אנו חיים. מעבר זה עלול להקשות עליו בתפיסת המציאות, בהתמודדות עם מחלה זו בעתיד ועוד.

אזכור שם המחלה

בז'אנר ספרות הילדים, בספר "ילד קטן במלחמה גדולה" אין אזכור לשם המחלה. בספר זה, שם המחלה הינו "חיי רעים" ולא מחלת הסרטן. בדומה לספר זה, בז'אנר ספרות הנוער, בספר "עד בת-המצווה זה יעבור" משנה הדמות הראשית בעזרת חברתה את שם המחלה מ"מחלת הסרטן" ל"יצורע", אך לפני השינוי כן מוזכרת המחלה בשמה המלא. בניגוד לשני הספרים הללו, בספרים האחרים מהז'אנרים השונים כן מציינים את המחלה בשמה. שינוי שם המחלה או אי אזכורה כלל יכול לרמוז על רצון לברוח מן המציאות הקיימת ולא להתמודד באופן מלא וישיר עם מציאות המחלה. מחלת הסרטן היא מחלה קשה שדורשת משאבים פיזיים ונפשיים רבים, והיא מקשה על חיי החולה ומשפחתו. עם זאת, שינוי שם המחלה לא ישנה את המצב בו המשפחה חיה אלא רק יעניק אשליה של בריחה מהמציאות ויקשה על ההתמודדות הקשה הדרושה במציאות שכזו.

מטרת העבודה הייתה להשוות בין שלושת הז'אנרים : ספרות ילדים, ספרות נוער וספרות מבוגרים. בשלושת הז'אנרים הללו ניתחתי שישה ספרים העוסקים במחלת הסרטן. במשך העבודה כולה רציתי להראות שקיים שוני בין שלושת הז'אנרים הללו בתיאור מחלת הסרטן. לאורך הפרקים ניתחתי את שש היצירות שבחרתי, כתבתי את דעתי עליהן, ולאחר מכן השווייתי בין הז'אנרים השונים תוך התייחסות לתיאור מחלת הסרטן בספרים הללו. בעבודתי מצאתי, שקיים שוני רב בין הז'אנרים השונים בכל הנוגע לתיאור מחלת הסרטן. סופן של היצירות שונה מז'אנר לז'אנר, הכתיבה בספרות הילדים הינה עקיפה לעומת כתיבה ישירה המאפיינת את ספרות המבוגרים. עם השוני הרב שמצאתי בין הז'אנרים, נוכחתי לדעת, שקיים גם דמיון ביניהם. ניתן לראות, שהדמויות משתנות בהשפעת מחלת הסרטן וברוב הספרים הדמויות התבגרו, וגילו חשיבות יתרה לנושאים הפשוטים בחיים ולפעילויות היומיומיות, אשר היו עושים לפני שחלו. ברוב הדמויות התחולל שינוי ערכי. בין ז'אנר ספרות הילדים לז'אנר ספרות הנוער והמבוגרים בלט שוני לאורך היצירות. השוני שבלט הוא תיאור מחלת הסרטן וייצוגו בספרים שאליהם התייחסתי בעבודתי. בספרות הילדים ההצגה של המחלה הקשה היה באופן עדין ועקיף לעומת בספרות הנעורים והמבוגרים שההצגה הייתה חדה וברורה. קיים שוני גם בין ספרות הנעורים וספרות המבוגרים, אך השוני הרב ביותר היה בין הז'אנר של ספרות הילדים לז'אנרים של ספרות הנוער והמבוגרים. לדעתי, ז'אנר ספרות הילדים לא חושף בפני קוראיו את הקושי הרב שיש במחלה והוא מציג אותה כמחלה שסופה לא יכול להיות רע ומר. למרות גילם הצעיר של הקוראים אני חושבת, שיש צורך לחשוף אותם למציאות למרות שהיא קשה ואכזרית. אם ננסה להסתיר או לעדן את הבעיה אנחנו רק נבנה מעטפת של תקוות שווא סביבה ונפתח תקוות שווא אצל הילד הגדל לצד הבעיה. לדעתי, ספרים משפיעים על האדם אשר קורא אותם ומעמידים אותו אל מול הבעיות שעוללות להתרחש בחייו. בספרי הילדים נתקלתי בגישה, שלדעתי, יוצרת גוננות יתר של ההורים ביחס לילדיהם. גישה זאת מחלישה ומעצבת מציאות לפיה הילד תלוי תלות מלאה בהוריו. ילד הנחשף לבעיות ולעולם שהוא לא כולו ורוד, מתבגר בצורה שונה מילד שהוריו מגוננים עליו, גוננות יתר.

לדעתי, המעבר מז'אנר ספרות הילדים לז'אנרים ספרות הנוער והמבוגרים לא צריך להיות כה חד. חלק מספרות הנוער ורוב ספרות המבוגרים מייצגים את המציאות כפי שהיא ולא מעדנים אותה או מגנים על קוראיה. ייצוג המציאות עלול לגרום לילד להבין שהעולם הוא לא ורוד, וכי קיימים קשיים ומשברים לא פשוטים. אם ספרות הילדים תהיה פחות מגוננת ויותר מרמזת על המציאות, המעבר בין הז'אנרים, הכרת המציאות והתבגרות הילד תהיה הדרגתית יותר ותבטא כבוד לילד באשר הוא וליכולותיו הרגשיות.

- אדיר כהן, **עיונים בספרות ילדים**, הוצאת נגה, 1983.
- אמירה לם, **סיפור חיים**, עיתון שבעה ימים, עמ' 78-82, גליון 2642, 12.9.2014.
- אשר ריבלין, **מונחון לספרות**, ספריית הפועלים, 1989.
- האנציקלופדיה העברית, **ערך סרטן (מחלה)**, כרך כ', עמ' 534-544.
- דוקטור יהודה שינפלד, **מחלת הסרטן מידע חשוב לכל**, הוצאת ידיעות אחרונות, 1980.
- יוסף אבן, **מילון מונחי הספרות**, הוצאת אקדמון, 1977.
- ליבוניץ ישעיהו, **הרפואה וערכי החיים** מתוך אמונה היסטוריה וערכים, הוצאת אקדמון ירושלים תשמ"ב, עמ' 243-255.
- מוחרגי סידהרתא, **מלכת כל המחלות**, הוצאת עם עובד, חולון 2012.
- מיטל אורית וסתיו שירה, **כאב בשר ודם, מאמרים על הגוף החולה, הסובל, המתענג**, מוציאים לאור- הוצאת כינרת, זמורה ביתן, דביר, 2013.
- סונטאג סוזן, **המחלה כמטאפורה**, הוצאת עם עובד, 1980.
- עזריאל אוכמני, **תכנים וצורות לקסיקון מונחים ספרותיים**, כרך שני עמ' 284-286, ספריית הפועלים 1978.
- רגב מנחם, **תחושתו של אדם המתגנב אל ילדותו**: אסופת מאמרים על ספרות ילדים ונוער, הוצאת כרמל 2002.
- שביט זוהר, **מעשה ילדות**, האוניברסיטה הפתוחה, 1996.
- שרית רוזנבלום, **התרופה יוצאת לעור**, עיתון המוסף לשבת, עמ' 14-15, 12.9.2014.

היצירות בהן עסקתי בעבודתי

- ג'ודי פיקו, **שומרת אחותי**, תרגום- קירזנר אפלבוים מיכל, הוצאת כינרת 2006.
- ג'ון גרין, **אשמת הכוכבים**, הוצאת הכורסא, ידיעות אחרונות, ספרי חמד, 2012.
- דן זומר, **שוקולדים לא מגיעים סתם**, ירושלים 2012.
- ורד ששון, **ילד קטן במלחמה גדולה**, הוצאת דניאלה די-נור, 2004.
- נועה רום, **עד בת המצווה זה יעבור**, הוצאת רימונים, 2008.

- רנדי פאוש עם ג'פרי זאסלאו, **ההרצאה האחרונה**, תרגום- בלסם אורי, הוצאת
מטר, 2008.

- נועה רום, **עד בת המצווה זה יעבור**, הוצאת רימונים, 2008.